

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رشد جوانان ۱۰

فصل نامه سامان بخشی کتاب های آموزشی
وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

دفتر انتشارات کمک آموزشی

مدیر مسئول: علیرضا حاجیان زاده
سرمدبیران: محمدعلی شامانی / سید امیر رون
مدیر داخلی: محمدحسین معتمدراد
وبراستار: بهروز راستانی
مدیر هنری: فریبرز سیامک نژاد
طراح جلد و گرافیک متن: عبدالحمید سیامک نژاد
سال انتشار: تابستان ۱۳۸۴
شمارگان: ۴۰۰۰ نسخه

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴
وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸، دفتر انتشارات کمک آموزشی
تلفن: ۸۸۳۰۶۰۷۱ / دورنما: ۸۸۳۰۱۴۷۸
www.samanketab.com
پست الکترونیکی: Email: info@samanketab.com

فهرست

۴ فراخوان ارسال مقاله و یادداشت

۵ راهنمای تهیه مقالات

۶ سرمقاله (راه دشوار انتقال پیام)

۷ نگاه کارشناسانه (کتاب‌های آموزشی و تأثیر طرح سامان بخشی)

۱۲ معرفی اجمالی طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی (۲)

گزارشی از وضعیت کتاب‌های آموزشی در نمایشگاه جهانی

کتاب فرانکفورت ۲۰

۳۵ نگاهی به علل ناهماهنگی‌های موجود بین کتاب‌های

کمک آموزشی - کمک درسی و محتواهای آموزشی جدید

۴۱ چکیده یافته‌های یک پژوهش

۴۸ ویژگی‌های یک کتاب آموزشی خوب

وضعیت کتاب‌های آموزشی در چهارمین جشنواره رشد

۵۰ (دیدگاه‌های سرگروه‌های داوری)

محمد علی شامانی

فاطمه رضانی

فاطمه حدادی

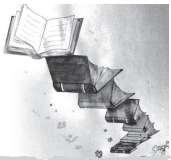
مهلی صادقی

حضرت امام صادق (ع): به طلب دانش و علم برخیزید، هرچند با فرورفتن در گرداب‌ها و در خطر افتادن جان‌ها همراه باشد.

بحارالانوار، ۲۷۷/۷

حسین گل بستان

احمد غلامحسینی

۵۸ گزارش اجمالی ارزشیابی کتاب‌های آموزشی رشته زبان انگلیسی (جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد دوره آموزش متوسطه)

۶۸ بیانیه هیأت داوران سومین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد (حوزه‌های آموزشی صنعت، کشاورزی، کامپیوتر و عمران)

۷۷ ملاحظات در باره انتخاب کتاب مناسب برای کودکان

۸۳ معرفی نشریات الکترونیکی در حوزه‌ی کتاب‌های آموزشی

۸۶ نظرخواهی از خوانندگان

فصل نامه «جوانه» با هدف برقراری ارتباط نزدیک‌تر با «ناشران و نویسندگان آموزشی»، در زمینه مباحث مربوطه به تولید کتاب‌های آموزشی مناسب در کشور و بررسی تحولات و پیشرفت‌های علمی جهان، پایه عرصه وجود گذاشت. گام‌های تازه‌ی ما به این مقصود است که بتوانیم از طریق پدیدآوردگان، در راستای تحقق هدف‌های آموزش و پرورش به صورت مستمر و پویا، کیفیت تولید کتاب‌های آموزشی را ارتقا بخشیم.

از این‌رو، از اندیشمندان و صاحب‌نظران دلسوز نظام آموزشی، طلب آن داریم آنچه که بازگفتنش را برای شکوفایی نظام تولید کتاب‌های آموزشی کشور لازم می‌دانند، با ما در میان بگذارند. منتظر نوشته‌ها، پیشنهادها و انتقادهای شما هستیم.

شهرلا فهیمی

یادداشت ارسال مقاله فراخوان

فصل نامه آموزشی تحلیلی پژوهشی «جوانه»، از کلیه صاحب نظران، نویسندگان و پدیدآورندگان کتاب های آموزشی و اندیشمندان علاقه مند به مباحث تولید کتاب های آموزشی دعوت می کند، مقالات و یادداشت های خود را با توجه به راهنمای تهیه مقاله تحت موضوعات زیر، برای دبیرخانه سامان بخشی کتاب های آموزشی ارسال دارند:

۱. مطالعات تطبیقی (تجربیات سایر کشورها در تولید کتاب های آموزشی)
۲. کاربرد انواع فناوری اطلاعات و ارتباطات در تولید کتاب های آموزشی
۳. تبیین ویژگی ها و استانداردهای کتاب های آموزشی
۴. معرفی توصیفی کتاب های آموزشی مناسب و برتر
۵. معرفی نشریات، منابع علمی و بانک اطلاعات کتاب های آموزشی داخل و خارج از کشور
۶. آسیب شناسی تولید کتاب های آموزشی مناسب
۷. نیازسنجی آموزشی
۸. مخاطب شناسی
۹. معرفی طرح سامان بخشی کتاب های آموزشی و مؤسسه های انتشاراتی موفق
۱۰. تبیین روش های نوین خودیادگیری و خودارزشیابی
۱۱. مدیریت و مشارکت در تولید کتاب های آموزشی
۱۲. تبیین راهبردهای برنامه ریزی، تولید و ارزشیابی کتاب های آموزشی
۱۳. دورنما و چشم اندازهای آینده تولید کتاب های آموزشی
۱۴. تبیین اصول، رویکردها، اهداف نوین حاکم بر تولید کتاب های آموزشی مناسب

راهنمای تهیه مقالات

نشریه آموزشی، تحلیلی و پژوهشی «جوانه» با هدف اطلاع‌رسانی، اشاعه یافته‌های علمی و ایده‌های نو و تبادل نظر و تجربه بین صاحب‌نظران در زمینه مباحث مربوط به فرایند تولید کتاب‌های آموزشی مناسب منتشر می‌شود تا از این طریق، پدیدآورندگان در راستای تحقق هدف‌های آموزش و پرورش، به صورت مستمر و پویا بر غنای دانش تجربه حرفه‌ای خود بیفزایند و با به کارگیری بهینه ظرفیت‌های موجود، کیفیت تولید کتاب‌های آموزشی را ارتقا بخشند.

راهنمای تهیه مقاله

از استادان، صاحب‌نظران و اندیشمندان محترم عرصه کتاب‌های آموزشی که به منظور همراهی با این فصل‌نامه، مقاله‌های خود را برای انتشار در «جوانه» ارسال می‌دارند تقاضا می‌شود، نکات زیر را رعایت فرمایند:

- حجم مطالب از ۸ صفحه تایپ شده و ۱۳ صفحه دست‌نویسته تجاوز نکند.
- مقاله حاوی مقدمه‌ای کوتاه، سابقه موضوع، نتیجه و جمع‌بندی موضوع باشد.
- نسخه اصلی مقاله ارسال شود.
- مقاله ترجمه شده باید با متن اصلی همخوانی داشته باشد و متن اصلی همراه آن ارسال شود. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید.
- مقاله در مجله یا نشریه دیگری به چاپ نرسیده باشد.
- محل قرار دادن جدول‌ها، نمودارها، شکل‌ها و عکس‌ها، در متن مشخص شود.
- «جوانه» در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله‌های رسیده مختار است و از عودت مقاله نیز معذور می‌باشد.
- آرای مندرج در «جوانه» ضرورتاً مبین رأی و نظر «دبیرخانه سامان بخشی کتاب‌های آموزشی» نیست. بنابراین، مسؤلیت پاسخگویی به پرسش‌های خوانندگان با خود نویسنده یا مترجم است.

- اطلاعات کتابداری منابع مورد استفاده برای تدوین مقاله، به ترتیب زیر تنظیم شود:
الف) در مورد کتاب‌ها: نام نویسنده، نام کتاب یا مقاله، نام مترجم (اگر مقاله یا کتاب ترجمه باشد)، نام ناشر، محل نشر، سال نشر، شماره صفحه.
ب) در مورد نشریه: نام نویسنده، نام مقاله، نام مترجم، (اگر مقاله ترجمه باشد)، نام مجله یا نشریه، شماره مجله، سال نشر، شماره صفحه.
- مقاله را به ضمیمه نام و نام خانوادگی نگارنده یا مترجم، درجه علمی یا سمت، آدرس محل کار یا سکونت و شماره تلفن، به آدرس زیر ارسال فرمایید:

تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸
دفتر انتشارات کمک آموزشی، فصل‌نامه «جوانه»

راه دشوار انتقال پیام

محمد علی شامانی

از وسایل ارتباطی جدید، و حضور پررنگ رسانه‌های قدرتمند، کتاب را برمی‌گزیند. و در این میان، کتاب آموزشی نیز رسانه‌ای است که همیشه در متن جریان آموزشی حضور داشته است و با مخاطب خاص خود ارتباط برقرار می‌کند.

اما آیا انگاره‌ی کهن ما از مخاطب، و این که مخاطب در هر شرایطی آماده‌ی دریافت پیام ماست، انگاره‌ی درستی است؟ و آیا میزان آمادگی مخاطب کتاب‌های آموزشی با سایر کتاب‌ها یکسان است؟

بی‌گمان برای تولید رسانه‌ای مؤثر که بُرد مناسبی نیز داشته باشد، باید نگاهی دوباره به مخاطب و پیامی که ارائه می‌دهیم، داشته باشیم. آیا هر پیامی که ارائه می‌شود، از سوی مخاطب قابل دریافت است؟ آیا هر پیام دریافت شده‌ای از سوی مخاطب، درک هم می‌شود؟ و آیا هر پیام درک شده‌ای از سوی مخاطب، درونی هم می‌شود؟ از این رو شایسته است، به نیازها و تمایلات مخاطب، تناسب محتوا با شرایط امروز او و رسانه‌ی انتخاب شده، بیش‌تر توجه کنیم!

در آغاز قرن بیست‌ویکم، آنچه بیش از همه چشمگیر می‌نمود، توسعه‌ی انواع جدیدی از وسایل ارتباطی جمعی، نظیر: ماهواره‌های دیجیتال، کانال‌های متعدد تلویزیون کابلی، اینترنت و اینترنت پر سرعت بود؛ نوآورده‌هایی که فوج فوج می‌آمدند تا زندگی انسان را به تسخیر خود درآورند. از سوی دیگر، فضای عمومی برای استفاده از رایانه‌ها دسترسی به اینترنت موجب شد که عامه‌ی مردم نیز تحت تأثیر آن، خود را در اختیار رایانه‌ها قرار دهند؛ بدون آن‌که بدانند، رایانه برای چیست!

امروزه وسایل ارتباط جمعی بخش ناگزیر زندگی ما شده‌اند، زیرا بدون آن‌ها و بدون مهارت استفاده از آن‌ها، از سواد اطلاعاتی محروم می‌مانیم و این نداشتن مهارت و دسترسی، یعنی ناتوانی!

در چنین فضایی از رسانه‌ی «کتاب» سخن گفتن، شاید اندکی نابخردانه به نظر آید، حال آن‌که «هنوز کتاب جدی‌ترین و مهم‌ترین رسانه‌ی زمانه‌ی ماست»؛ همواره در دسترس و قابل وصول است و فارغ از محدودیت‌های زمان و مکان، در هر شرایطی می‌توان از آن استفاده کرد.

هنوز بسیاری از مردم، با وجود جو حاکم بر استفاده

تجربه نشان داده است که اگر کتاب‌های آموزشی در جهت هدف‌های آموزش و پرورش تولید شوند، می‌توانند نقش مؤثری در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ایفا کنند.

علیرضا حاجیان زاده، مدیرکل دفتر انتشارات کمک آموزشی

نگاه کارشناسانه

کتاب‌های آموزشی و تأثیر طرح سامان بخشی

اشاره

این بار کارشناسان و مدیران وزارت آموزش و پرورش، و سرگروه‌های داوری جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد به پرسش‌های ما پاسخ گفته‌اند؛ پرسش در باب تعریف کتاب آموزشی مناسب، مرز میان حل المسائل و کتاب آموزشی، ضرورت ورود وزارت آموزش و پرورش به حوزه‌ی کتاب‌های آموزشی، تأثیر «طرح سامان بخشی»، و راه‌های ارتقای کیفیت برگزاری جشنواره.

در مجموع می‌توان گفت، پاسخ دهندگان نسبت به «حل المسائل» نظر منفی دارند، ورود وزارت آموزش و پرورش را به حوزه‌ی کتاب‌های آموزشی، در حد نظارت و هدایت مجاز می‌دانند، و طرح سامان بخشی را نسبتاً موفق می‌دانند، اما بیش از این از آن انتظار دارند.

زنده‌یاد **جعفر علاقه‌مندان** نیز به پرسش‌های این نظر خواهی پاسخ گفته است، در واقع، توفیق دریافت نظرات آن عزیز، چند ماهی پیش از وفاتش دست داد. خدایش بیامرزد.

نام و مسؤولیت پاسخ دهندگان، از این
قرار است:

۱. زنده‌یاد مهندس جعفر علاقه‌مندان، معاون وزیر و رئیس سابق سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
۲. مهندس مهدی نوید ادهم، رئیس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
۳. دکتر علی اصغر فانی، معاون آموزش و پرورش نظری و مهارتی
۴. سید مختار موسوی، معاون آموزش عمومی و امور تربیتی وزارت آموزش و پرورش
۵. علیرضا حاجیان زاده، مدیر کل دفتر انتشارات کمک آموزشی
۶. عباس حاجی آقالو، مدیر کل سابق دفتر آموزش و پرورش ابتدایی و پیش‌دستانی
۷. محمد علی شامانی، معاون کتاب و دبیر طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی دفتر انتشارات کمک آموزشی
۸. مهندس ابوالقاسم جاریانی، معاون دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه ای و کار دانش
۹. نصرت الله جواهری پور، رئیس سازمان آموزش و پرورش شهر تهران
۱۰. سهراب غلامپور، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزشی زبان انگلیسی
۱۱. علاء نوری، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش مهارتی و روش تدریس
۱۲. قاسم کریمی، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش عربی
۱۳. خسرو داوودی، سرگروه داوری

- حوزه‌ی آموزش ریاضی
۱۴. هوشنگ اطلاعاتی، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش حرفه و فن
  ۱۵. فاطمه رضائی، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش تعلیم و تربیت دینی
  ۱۶. محمد فرخی، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش زبان و ادبیات فارسی
  ۱۷. حسن طاهری، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش علوم تجربی
  ۱۸. منصور ملک عباسی، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش جغرافیا
  ۱۹. مسعود جوادیان، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش تاریخ
  ۲۰. دکتر حسین قاسم پور مقدم، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش زبان و ادبیات فارسی
  ۲۱. حمید محمد ظاهری، سرگروه داوری حوزه‌ی آموزش هنر

کتاب آموزشی مناسب چگونه کتابی است؟

- جواهری پور: دارای اعتبار علمی، تحریک کننده‌ی حس کنجکاوی دانش آموز و کتابی پرسش برانگیز و خودآموز است.
- فانی: تسهیل کننده‌ی درک مطالب برای دانش آموز، و در راستای هدف‌های کتاب درسی است.
- زنده‌یاد علاقه‌مندان: بیش تر بر مبنای انگیزه‌ها، دانش قبلی، توانایی و سطح

می توانیم از کتاب آموزشی هم داشته باشیم .
ملک عباسی : با هدف های نهان و
 آشکار کتاب درسی هماهنگی دارد .
جوادیان : از یک سو با علاقه های
 مخاطبان متناسب است ، و از سوی دیگر
 مطالعه ی آن به تحقق بخشی از هدف های
 آموزشی منجر می شود .

محمد ظاهری : در تحقق و توسعه ی
 هدف های آموزشی ، روش ها و مطالب
 تازه ای ارائه می کند .
قاسم پور مقدم : تابع استانداردهایی
 است که دانش آموز نسبت به استفاده از آن
 رغبت نشان می دهد .

مرز میان حل المسائل و کتاب آموزشی کجاست؟

فانی : حل المسائل دانش آموز را از تفکر
 باز می دارد، در حالی که کتاب آموزشی
 یادگیری را سرعت و تعمق می بخشد .
جاریانی : حل المسائل لذت تفکر
 خلاق و حل مسأله را از دانش آموز
 می گیرد، و این در حالی است که کتاب
 آموزشی به اصل فراگیری توجه دارد .

مهندس مهدی نوید ادهم

تسلط مخاطب تدوین می شود .
نوید : اطلاعات و داده ها را به راحت ترین
 روش و مناسب ترین شکل در اختیار دانش
 آموزان قرار می دهد .
عباس حاجی آقالو : در طول و یا عرض
 برنامه ی درسی بر غنای آن می افزاید .
جاریانی : به ویژگی های فردی
 دانش آموز توجه کرده است .
غلامپور : کتابی است که تمرینات آن
 در فراگیران ایجاد انگیزه می کند .
اطلاعی : تفکر خلاق و مهارت های
 اساسی را پرورش می دهد و باعث دانش
 افزایی ، یادگیری عمیق و پایدار ، و... می شود .
رضائی : موضوعات آن با سطح و فهم
 و درک و نیاز کودکان هم خوانی دارد ، با
 سازماندهی مناسب ، مخاطب را به موضوع
 علاقه مند می کند ، از روندی منطقی بهره مند
 است ، برای تفهیم مطلب و ترغیب
 مخاطب ، ذهن او را درگیر و فعال می کند .
فرخی : ملاک ها و معیارهای
 کارشناسان و صاحب نظران را مد نظر قرار
 می دهد و هدف هایی که از تولید آن انتظار
 می رفته را برآورده می کند .
ظاهری : یک معلم است . یعنی همان
 انتظاری که از یک معلم خوب داریم ،

نوید: کتاب آموزشی مطالب کتاب درسی را تشبیت و به آن عمق می‌بخشد، اما حل المسائل اجازه‌ی ابتکار و خلاقیت را از دانش آموز می‌گیرد.

حاجی آقالو: تأکید حل المسائل بر پاسخ است، و تأکید کتاب‌های آموزشی بر سوالات و مسائل.

المسائل تأیید نمی‌کند.

فرخی: از نظر بسیاری از کارشناسان، حل المسائل منبع مناسبی نیست، اما مسلم است، شیوه‌های درستی هم برای استفاده از این قبیل کتاب‌ها وجود داشته‌اند که در حال حاضر کم‌تر مورد توجه قرار می‌گیرند.

طاهری: حل المسائل، آن گونه که در ایران رایج شده است به جای دانش آموز فکر می‌کند، در نتیجه آموزشی نیست.

ملک عباسی: برخلاف علوم پایه، حل المسائل در علوم انسانی همچون جغرافیا چندان مطرح نیست.

جوادیان: حل المسائل حفظ مطالب، و کتاب آموزشی فهم مطالب را وجهی همت خود قرار می‌دهند.

حاجیان زاده: ایجاد مسأله برای دانش آموز و حل مسأله توسط او، خلاقیت در پی دارد. در واقع، تفاوت حل المسائل با کتاب آموزشی در همین است که حل المسائل زمینه‌ی مهارت یافتن در حل مسأله را از دانش آموز می‌گیرد.

نوری: کتاب حل المسائل، فرصت درگیر شدن با موضوع و لذت آموختن را از دانش آموزان سلب می‌کند.

کریمی: حل المسائل از جمله بدترین کتاب‌های موجود است. نه تنها کتاب کمک آموزشی نیست، بلکه به اذعان بسیاری از معلمان دلسوز، همه‌ی رشته‌های آنان را پنبه می‌کند.

داوودی: حل المسائل کتابی است که به جای بچه‌ها فکر و کار می‌کند که این با تعریف کتاب آموزشی متفاوت است. اما به طور مطلق نمی‌توان آن‌ها را نفی کرد و در شرایط خاص، این کتاب‌ها به نوعی رفع مشکل می‌کنند.

اطلاعی: حل المسائل دقیقاً برعکس کتاب آموزشی عمل می‌کند و از این رو نمی‌تواند برای دانش آموزان مفید باشد.

رمضانی: مطمئن هستم، هیچ معلم یا برنامه‌ریزی، استفاده‌ی دانش آموزان را از حل

با توجه به شمارگان بالای کتاب‌های آموزشی، آیا ورود آموزش و پرورش به این حوزه ضرورت دارد؟

فانی: ورود آموزش و پرورش برای ارزیابی، و تعیین معیار و استاندارد تولید کتاب‌های آموزشی و تطابق آن‌ها با هدف‌های کتاب درسی، ضروری است. **جاریانی:** بله، به دلیل مرتفع ساختن

قسمتی از خلأهای موجود .

زنده یاد علاقه‌مندان: ورود آموزش و پرورش به این حوزه، به عنوان راهنما و هدایتگر حتماً لازم است .

حاجی آقالو: آموزش و پرورش نباید وارد تولید کتاب‌های آموزشی به منظور شرکت در این رقابت شود، بلکه باید با عرضه‌ی کتاب‌های آموزشی مسأله محور و تحریک کننده‌ی کنجکاوی، ذائقه‌ی دانش‌آموزان و نویسندگان این کتاب‌ها را تغییر دهد .

موسوی: اگر مدد رسانی به آموزش و تکمیل یادگیری‌ها مورد نظر باشد، می‌تواند مناسب باشد .

غلامپور: نظارت آموزش و پرورش، چون باعث رقابت بین ناشران و در نتیجه پیشرفت محتوای کتاب‌های آموزشی شده است، ضرورت دارد .

نوری: حضور آموزش و پرورش در نقش هدایت کننده، الگو دهنده و حمایت کننده ضروری است .

کریمی: ورود آموزش و پرورش یا دولت را در این عرصه‌ها صلاح نمی‌دانم، زیرا یک دستگاه بزرگ دولتی مانند آموزش و پرورش، باید به طور کلان برنامه ریزی کند و میدان را برای فعالیت و مشارکت

بخش غیر دولتی باز کند .

داوودی: قطعاً ضروری است؛ مثل همین کاری که طرح سامان بخشی انجام می‌دهد . یعنی ممیزی نمی‌کند، بلکه ملاک می‌دهد، داوری می‌کند و خط می‌دهد به تولید کتاب مناسب .

اطلاعی: در جایگاه نظارت، کارشناسی، هدایت و مشاوره، آموزش و پرورش باید نقش خود را پررنگ تر از قبل ایفا کند .

رمضانی: آموزش و پرورش در این زمینه باید به نوعی، سفارش دهنده و حمایت کننده باشد .

فرخی: آموزش و پرورش نباید با بخش خصوصی وارد رقابت شود، بلکه باید مقدمات کار را به گونه‌ای فراهم کند که بخش خصوصی، توانمندی‌های لازم را در زمینه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی مناسب به دست آورد .

طاهری: آموزش و پرورش، به جای ورود به این حوزه، باید سطح روش‌های یاددهی-یادگیری معلمان و دانش‌آموزان را بالا ببرد .

ملک عباسی: ورود آموزش و پرورش می‌تواند بسیار مهم، راهنما و روشنگر باشد؛ البته با دخالت و نظارت کارشناسان و مؤلفان .

مهندس ابولقاسم جاریانی

باید اطلاع رسانی آن بهتر از حالا باشد.

اطلاعی: طرح سامان بخشی فضای مناسبی را برای یک رقابت سالم و مؤثر در تولید کتاب‌های آموزشی ایجاد می‌کند و تأثیر آن در بلندمدت چشمگیر خواهد بود.

فرخی: در صورتی که ملاک‌ها و معیارهای جدید تولید کتاب‌های آموزشی به سرعت مدون و در اختیار تولیدکنندگان و مخاطبان قرار گیرد، تأثیرات بسیار مطلوبی در پی خواهد داشت.

طاهری: اگر این طرح پشتیبانی شود، در کنار ملاحظات دیگر می‌تواند مؤثر واقع شود. **جوادیان:** اگر این طرح استمرار یابد، تبلیغات درستی داشته باشد و کار داوری آن باجدیت همراه باشد، تأثیر مثبت خواهد داشت. ضعف عمده‌ی طرح موجود را می‌توان همراه نشدن سایر مراکز و نهادهای مرتبط، مثل وزارت ارشاد اسلامی عنوان کرد.

پیشنهاد یا توصیه‌ی شما برای ارتقای کیفیت برگزاری جشنواره در سال‌های آینده چیست؟

نوری: مراحل و معیارهای انتخاب کتاب با روندی علمی هماهنگ شود.

جوادیان: حداقل تا هدایت بازار موجود به سمت و سوی صحیح، دخالت آموزش و پرورش لازم و ضروری است. **قاسم‌پورمقدم:** آموزش و پرورش به عنوان متولی اصلی برنامه‌های درسی، حتماً ضرورت دارد که وارد این حوزه شود.

تأثیر طرح سامان بخشی را تا چه اندازه می‌دانید؟

جاریانی: سعی بر استاندارد سازی و هدایت بازار نشر دارد.

حاجیان زاده: هدف طرح سامان بخشی این است که ناشران از این که چه کتاب‌هایی تولید و مخاطبان از این که چه نوع کتاب‌هایی را انتخاب کنند، آگاه شوند.

شامانی: این طرح به دنبال ممیزی کتاب‌های آموزشی نیست، بلکه ناشران را در تولید کتاب‌های مناسب یاری می‌دهد و سطح توقع معلمان و دانش‌آموزان را از کتاب‌های آموزشی بالا می‌برد.

داوودی: اصل طرح خیلی خوب است و اگر می‌خواهد موفق باشد و تأثیر بگذارد،

محمد علی شامانی

ضعف‌های کتاب‌ها،
به ناشران آن‌ها.
جوادیان: اطلاع
رسانی و پرهیز از
شتاب در برگزاری
جشنواره.

جوهری پور: به جای کتاب آموزشی،
به تولید کتاب مرجع مبادرت کنیم. نکته‌ی
دیگر با توجه به عمیق‌تر شدن شکاف دانایی
از کتاب الکترونیکی و از فناوری نوین استفاده
کنیم.

فانی: بیان هدف‌های برگزاری جشنواره
به صورت دقیق، و تعیین معیارها و ملاک
های ارزیابی و ابلاغ پیشاپیش آن‌ها به
مؤسسات، موجب ارتقای کیفیت جشنواره
خواهد شد.

جاریانی: بهتر است خبر برگزاری
جشنواره و تاریخ آن از رسانه‌های همگانی
اعلام شود و نمایندگان استان‌ها هم در
جشنواره حضوری جدی‌تر داشته باشند.

زنده یاد علاقه‌مندان: به اعتقاد من، کار
فرهنگی و آموزشی بیش‌تری باید صورت
بگیرد و این راه حل، خارج شدن از مشکلاتی
است که امروزه دچار آن هستیم.

دکتر علی اصغر فانی

داوودی: بحث داوری جشنواره خیلی
مهم است و کیفیت برگزاری جشنواره به
کیفیت داوری بستگی دارد. در نتیجه، باید به
این موضوع بیش‌تر توجه شود

اطلاعی: برگزاری

نشست‌های هم‌اندیشی
ناشران، مؤلفان،... را
پیشنهاد می‌کنم.

رضانی: تقویت
جریان اطلاع‌رسانی
جشنواره.

طاهری: طرح

سامان‌بخشی و
جشنواره به‌عنوان
بازوی آن، باید با

اقدامات ملی نه‌دولتی

تجدید حیات پیدا کند. این طرح باید به‌عنوان
یک N.G.O فعال شود.

ملک‌عباسی: جلسات مشترکی بین
ناشران و مؤلفان از یک سو، و کارشناسان
گروه‌های درسی از سوی دیگر برگزار شود.

محمدظاهری: به حوزه‌های آموزشی که
در آن، تعدد، تنوع رشته‌ها وجود دارد، مثل
هنر، تربیت بدنی و... توجه شود. و دسته
بندی موضوعی و رشته‌ای متناسب با نیازهای
آموزشی دانش‌آموزان و معلمان صورت
گیرد.

قاسم‌پورمقدم: به‌موقع بودن
اطلاع‌رسانی، انتخاب اعضای کمیته‌های
داوری براساس معیارهای مصوب و در
صورت امکان، ابلاغ نارسایی‌ها و

هوشنگ اطاعی

طرح سامان بخشی، ناشران را راهنمایی می‌کند تا کتاب‌هایی را منتشر کنند که به دانش‌آموزان در جهت رسیدن به دانایی و توانایی کمک کند.
دکتر عادل یغما - سردبیر رشد تکنولوژی آموزشی

معرفی اجمالی طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی (۲)

اشاره

تولید کتاب‌های آموزشی مفید و مناسب، بر اساس برنامه‌های درسی آموزش و پرورش، برای ایجاد شرایط یادگیری مؤثر و پایدار دانش‌آموزان کشور، از اهمیتی ویژه برخوردار است. از این رو در سال ۱۳۷۹، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی را تصویب و در دستور کار دفتر انتشارات کمک آموزشی قرار داد.

کلیات طرح

الف) شورای سامان بخشی کتاب‌های آموزشی

۱. هدف‌ها:

- سیاست‌گذاری و هدایت تولید کتاب‌های آموزشی مرتبط با برنامه‌های درسی؛
- نظارت، ارزیابی و بررسی عملی کتاب‌های آموزشی؛
- حمایت و تشویق ناشران، نویسندگان و معلمان به تولید کتاب‌های آموزشی مفید و مناسب براساس برنامه‌های درسی.

۲. وظایف:

- سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تصویب برنامه‌های سالانه و پنج‌ساله؛
- برگزاری نشست‌های علمی، دوره‌های آموزشی و جشنواره‌های کتاب‌های آموزشی رشد؛
- تشکیل گروه‌های علمی، تخصصی و ارزیابی کتاب‌های آموزشی؛
- اطلاع‌رسانی به‌روز و تولید اسناد، نشریات تخصصی و مجموعه راهنماهای تولید کتاب‌های آموزشی.

۳. ترکیب اعضا:

- مدیر کل دفتر انتشارات کمک‌آموزشی (رئیس شورا)؛
- یک نفر به انتخاب مدیر کل دفتر انتشارات کمک‌آموزشی (دبیر شورا)؛
- معاون دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی؛
- معاون دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش؛
- دو نفر کارشناس متخصص مرتبط با وظایف شورا؛
- نماینده‌ی معاونت آموزش و پرورش عمومی؛
- نماینده‌ی معاونت آموزش و پرورش نظری و مهارتی؛
- نماینده‌ی پژوهشگاه آموزش و پرورش؛
- نماینده‌ی اتحادیه‌ی ناشران.

ب) ستاد برگزاری جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد

۱. هدف‌ها:

- ارائه و تبیین سیاست‌ها، هدف‌ها، برنامه‌ها و انتظارات آموزش و پرورش در حوزه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی؛
- فراهم آوردن امکان تبادل نظر و تجربیات

ارزشیابی، مسئول کمیته‌ی امور پشتیبانی؛
مسئول کمیته‌ی امور فنی و هنری؛ مسئول
کمیته‌ی علمی و فرهنگی. (نمودار ۱)

پ) کمیته‌ی اجرایی کتابخانه‌های رشد دوره‌های آموزش ابتدایی و راهنمایی تحصیلی

۱. هدف:

■ پشتیبانی از کتاب‌های آموزشی مناسب
و مرتبط با محتوای برنامه‌های درسی، برای
ارتقای دانش، معلومات و گسترش محیط
یادگیری دانش‌آموزان و معلمان.

۲. وظایف:

■ تهیه‌ی برنامه‌ی سالانه؛
■ شناسایی و جمع‌آوری آثار مکتوب، مناسب
و مرتبط با محتوای برنامه‌ی درسی دوره‌های
آموزش ابتدایی و راهنمایی تحصیلی؛
■ بررسی و تأیید آثار مکتوب برای درج در
کتابنامه‌ی رشد و کتاب‌های درسی و
راهنماهای معلم؛
■ تهیه‌ی فهرست توصیفی از کتاب‌های تأیید شده
و نمایه‌سازی آن‌ها بر اساس نیاز مخاطبان.

میان اندیشمندان، صاحب‌نظران و
پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی، در
راستای تدوین راهبردها و استانداردهای
تولید کتاب‌های آموزشی مناسب؛

■ شناسایی نویسندگان و ناشران برتر در
حوزه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی که
بیش‌ترین نقش را در راستای تحقق و تعمیق
هدف‌های آموزش و پرورش داشته‌اند.

۲. وظایف:

■ برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر
فعالیت‌های جشنواره:
■ برآورد، تأمین و جذب اعتبارات جشنواره؛
■ بررسی و تدوین ساختار، برنامه‌ها و
آئین‌نامه‌های برگزاری جشنواره؛
■ ارزشیابی و تهیه‌ی گزارش از
فعالیت‌های بخش‌های متفاوت جشنواره؛
■ شناسایی و معرفی اعضای گروه‌های
علمی، ارزیابی و داوری برای تصویب در
شورای سامان‌بخشی.

۲. ترکیب اعضا:

مسئول ستاد (مدیر کل دفتر انتشارات
کمک آموزشی)؛ دبیر جشنواره؛ مدیر
اجرایی جشنواره؛ مسئول کمیته‌ی
ارتباطات و اطلاع‌رسانی؛ مسئول کمیته‌ی

۳. ترکیب اعضا:
- معاون انتخاب و انتشار کتاب دفتر انتشارات کمک آموزشی؛
  - معاون دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های کمک آموزشی؛
  - کارشناس مسؤول گروه هماهنگی ابتدایی یا راهنمایی دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی بر حسب موضوع؛
  - کارشناس کتاب های آموزشی؛
  - معلم مجرب به انتخاب کمیته ی اجرایی؛
  - مدیر اجرای طرح سامان بخشی کتاب های آموزشی.

ت) کمیته ی اجرایی کتابنامه ی رشد دوره ی آموزش متوسطه

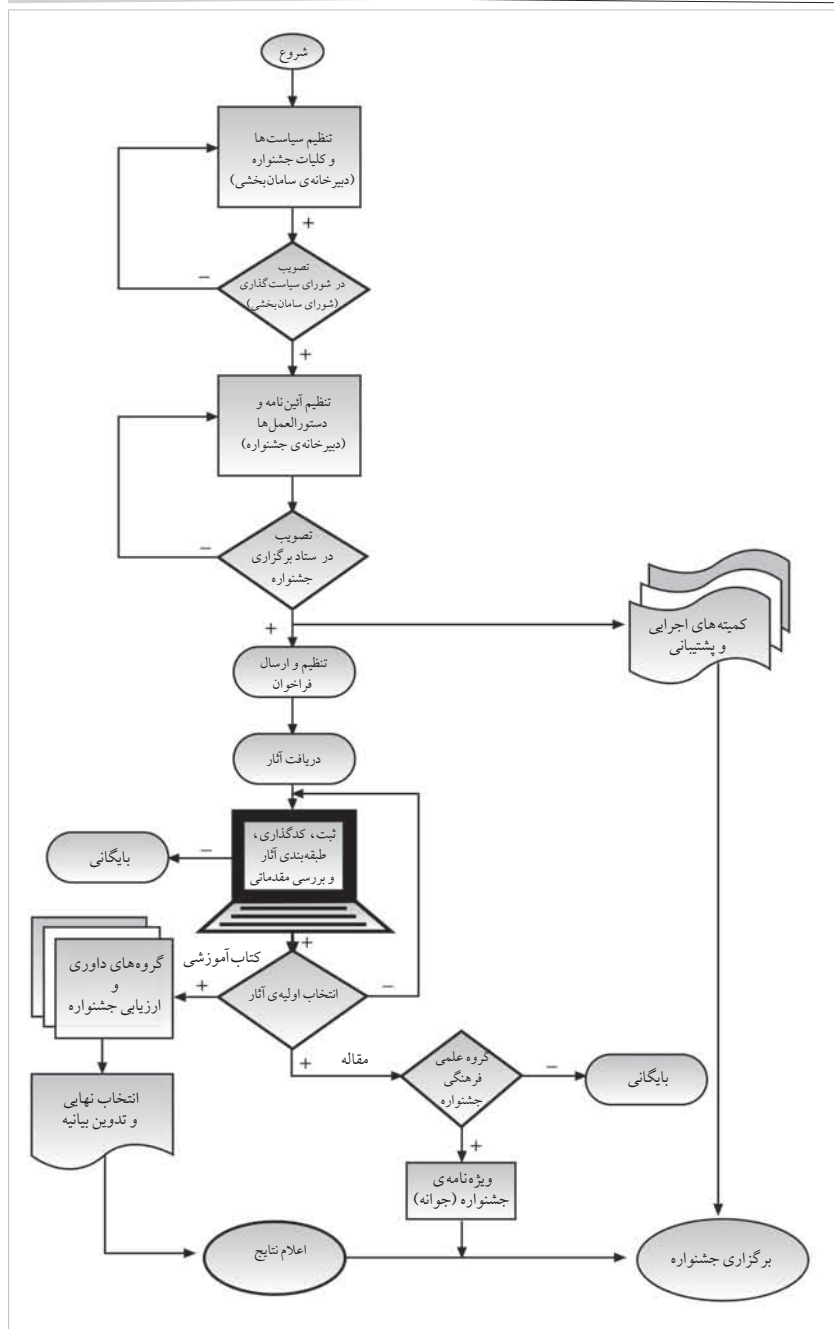
۱. هدف:
- پشتیبانی از کتاب های آموزشی مناسب و مرتبط با محتوای برنامه ی درسی، برای ارتقای دانش، معلومات و گسترش محیط یادگیری دانش آموزان و معلمان.
۲. وظایف:
- تهیه ی برنامه ی سالانه؛
  - شناسایی و جمع آوری آثار مکتوب

- مناسب و مرتبط با محتوای برنامه ی درسی دوره ی آموزشی متوسطه ی نظری، پیش دانشگاهی و فنی و حرفه ای کار دانش از طریق دبیرخانه ی شورا؛
- بررسی و تأیید آثار مکتوب برای درج در کتابنامه ی رشد و کتاب های درسی و راهنماهای معلم؛
- تهیه ی فهرست توصیفی از کتاب های تأیید شده و درج مشخصات و نمایه سازی آن ها بر اساس نیاز مخاطبان.

۳. ترکیب اعضا:

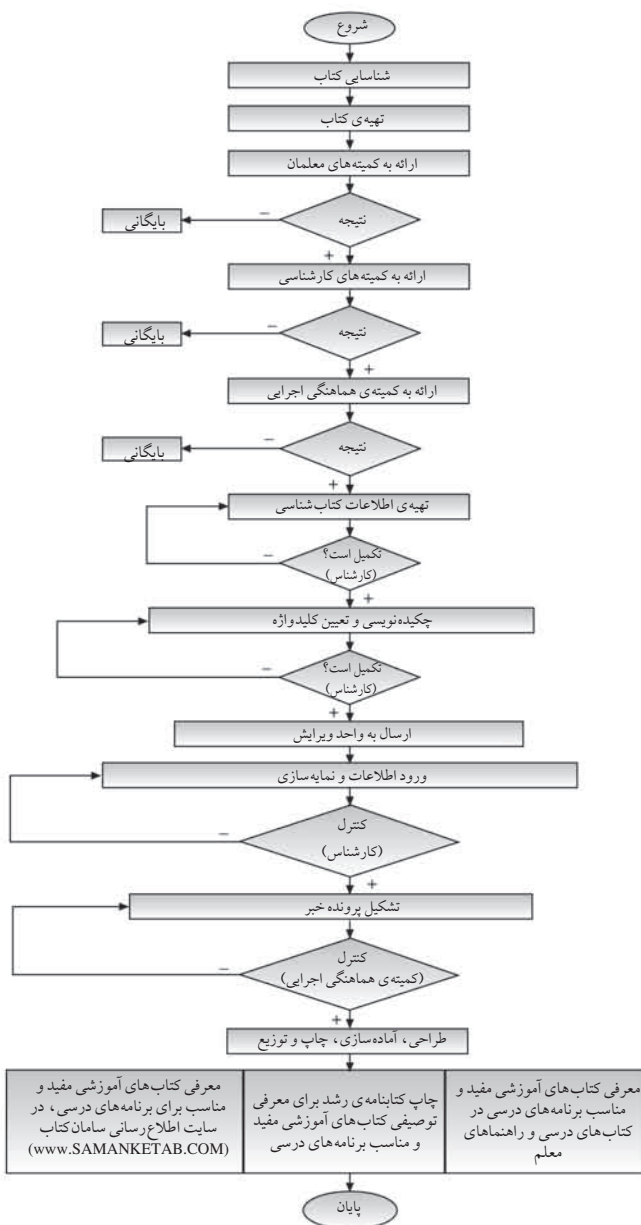
- معاون انتخاب و انتشار کتاب دفتر انتشارات کمک آموزشی؛
- معاون دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی دوره ی متوسطه؛
- معاون دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش های فنی و حرفه ای و کار دانش؛
- مدیر اجرایی طرح سامان بخشی کتاب های آموزشی؛
- کارشناس اطلاع رسانی و کتابداری؛
- کارشناس کتاب های آموزشی دفتر آموزش های نظری و پیش دانشگاهی؛
- دبیر یا هنرآموز با تجربه. (نمودار ۲)

روند نمای اجرای جشنواره ی کتاب های آموزشی رشد

■ نمودار (۱)

روند نمای شناسایی و معرفی کتاب آموزشی مفید و مناسب بر اساس برنامه های درسی

معرفی کتاب های آموزشی مفید و مناسب برای برنامه های درسی، در سایت اطلاع رسانی سامان کتاب (www.SAMANKETAB.COM)	چاپ کتابنامه ی رشد برای معرفی توصیفی کتاب های آموزشی مفید و مناسب برنامه های درسی	معرفی کتاب های آموزشی مفید و مناسب برنامه های درسی در کتاب های درسی و راهنماهای معلم
--	---	--

کتاب، عمر دوباره است.
منتسیکو

گزارشی از وضعیت کتاب‌های آموزشی در نمایشگاه جهانی کتاب فرانکفورت (۶ تا ۱۰ اکتبر ۲۰۰۴)

محمد علی شامانی
سید امیر رون

اشاره

در دور ان مدرن، به دنبال حضور و گسترش رسانه‌های الکترونیکی، بر خلاف پیش‌بینی‌ها و نیز دغدغه‌ها و نگرانی‌ها، باز هم رقابتی تازه به‌دوران رسیده نتوانستند، از شأن و منزلت کتاب در زندگی بشر بکاهند.

همه‌ساله در سراسر جهان، صدها میلیون جلد کتاب در رشته‌های گوناگون منتشر می‌شوند و بر معرفت و دانایی بشر می‌افزایند. از این میان، بیش از ۷۰ درصد کتاب‌های جهان در کشورهای توسعه‌یافته که حدود ۲۰ درصد جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند، تولید و منتشر می‌شوند. در حالی‌که کشورهای در حال توسعه، با نزدیک به ۸۰ درصد جمعیت جهان، کم‌تر از ۳۰ درصد کتاب‌های جهان را منتشر می‌کنند.

اروپا فقط ۱۵ درصد جمعیت جهان را دارد. حال آن‌که در سال ۱۹۹۰، بیش‌تر از نصف کتاب‌های جهان را تولید کرده است. این تفاوت‌ها به اندازه‌ی کافی گویا هستند. رشد و توسعه، پدیده‌ای است همه‌جانبه. رشد علمی و فرهنگی، بدون رشد فکری و معنوی تحقق نمی‌یابد و از شاخص‌های اصلی و عمده‌ی توسعه‌ی فرهنگی، انتشار کتاب است.

در کشور ما نیز به خصوص در سال‌های اخیر، بحث کتاب آموزشی و یادگیری، از مباحث جدی حوزه‌ی آموزش و پرورش است. هرچند، امروزه موانع بسیاری بر سر راه نشر کتاب‌های آموزشی است. استاندارد و توسعه‌ی یادگیری در کشور ما وجود دارند که بر نگرانی اهل تعلیم و تربیت کشور در باره‌ی سر نوشت آینده‌ی کتاب افزوده‌اند. گزارش حاضر، به انگیزه‌ی تقویت نگاه حرفه‌ای، تخصصی و آینده‌نگرانه در تولید کتاب آموزشی، فراهم آمده است. امید وارییم این گزارش، به تغییر رویکرد و طرز تلقی‌کنونی از کتاب آموزشی، به سمت وضعیت مناسب و مطلوب، ترغیب کند.

۱. اطلاعات عمومی و شرکت کنندگان در نمایشگاه

پنجاه و ششمین نمایشگاه جهانی کتاب فرانکفورت در آلمان، از تاریخ ۱۵ تا ۱۹ مهرماه ۱۳۸۳ با شرکت بیش از ۶ هزار دست اندرکار صنعت نشر کتاب از صد کشور جهان، از بعدازظهر چهارشنبه (افتتاح) تا بعدازظهر یکشنبه (اختتام) و هر روز از ساعت ۹ صبح تا ۶ بعدازظهر برگزار شد.

کشور ایران با یازده غرفه، از جمله: انتشارات مدرسه‌ی برهان، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و اتحادیه‌ی تعاونی ناشران ایران، در این نمایشگاه حضور داشت. شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی معروف و زیادی در نمایشگاه مستقر بودند که مشهورترین آن‌ها «ZDF» بود.

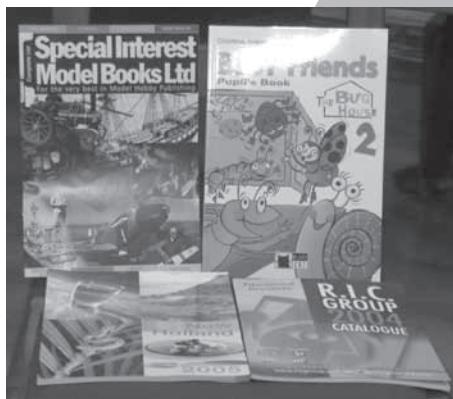
مهمان افتخاری و ویژه‌ی نمایشگاه، با عنوان «جهان عرب»، در حیات نمایشگاه (فرم یک)، فضایی را زیر چادرهای سفید به خود اختصاص داده بود؛ به طوری که داخل آن، از غرفه‌های متعددی با عنوان‌های: پیشرفت فناوری و دانش در

اسلام، موفقیت‌های فرهنگی مؤسسه‌ی دنیای عرب در پاریس، تالارهای کنفرانس برای ناشران مسلمان، نمایشگاه اختصاصی کتاب‌های مسلمانان، فرهنگ عرب در عصر دیجیتال، صنعت و هنر سنتی عرب‌ها، هنر خوشنویسی، تالار کارهای گرافیکی و عکس از میراث فرهنگی به ثبت رسیده‌ی عرب‌ها، از جمله عکس‌های زیبایی از حرمین شریفین و بیت المقدس، مسجدهای متعدد و همین‌طور تئاتر و کنسرت‌های موسیقی سنتی اسلامی، اجرای نمایش‌های سنتی و رستوران سنتی تشکیل شده بود.

جهان عرب، با شعار «چشم‌اندازی به آینده»^۱ با بیش از ۱۵۰ شرکت انتشاراتی معتبر بین‌المللی که نویسندگان مشهوری را معرفی کرده است، با هدف فراهم آوردن فرصت شناساندن فرهنگ عرب به دنیا، در سالن شماره‌ی ۶ نمایشگاه استقرار پیدا کرده بود. سالن‌های دیگر نمایشگاه عبارت بودند از:

● سالن شماره‌ی صفر، مخصوص نمایش، فناوری الکترونیکی، نقش دیجیتال در آموزش و تصویرگری و پخش مصور، و فیلم‌های تلویزیونی تبلیغاتی و انتشاراتی.

بازدیدکنندگان، و مکانی بود برای تبادل نظر و تجربه و تشکیل جلساتی بین آلمانی‌ها و فروشندگان و تاجران بین‌المللی کتاب.

● سالن ۴/۱، مخصوص ارائه‌ی کتاب‌های داستانی و غیرداستانی، کتاب‌های حوزه‌ی هنر و هنرهای گرافیکی، تریسمی و نقاشی. قسمتی از این سالن به تولیدکنندگان مطبوعات، نقاشان و تصویرگران کتاب اختصاص داشت که در مورد موضوعات هنر با یکدیگر گفت‌وگو و تبادل نظر داشتند و بخشی هم پیش‌بینی شده بود برای ارائه‌ی خدمات دستیابی سریع بازدیدکنندگان به کتاب‌های موضوع موردعلاقه‌شان و اطلاعات جامع راجع به ناشران و شرکت‌های انتشاراتی بین‌المللی کتاب و همین‌طور، ثبت نام برای حضور در نمایشگاه بعدی (۲۰۰۵).

● سالن ۴/۲، مخصوص کتاب‌های علمی و دانشگاهی، ناشران آموزشی و حرفه‌ای، کتابخانه‌های بین‌المللی کتابخانه‌ی ILC) مانند کتابخانه‌ی مونیخ، و همین‌طور فضایی بود برای تشکیل جلساتی بین کتابداران بین‌المللی و آلمانی‌ها برای تبادل اطلاعات در رابطه با کتابداری، اطلاع‌رسانی، نحوه‌ی رده‌بندی و طبقه‌بندی کتاب‌ها، نحوه‌ی

● سالن شماره‌ی ۳/۰، مخصوص کتاب‌های داستانی و غیرداستانی کودکان و نوجوانان، کتاب‌های طنز، و انتشارات حوزه‌ی صنعت عکاسی و تصویرگری. قسمتی هم به کنفرانس‌ها و تشکیل جلساتی درخصوص نمایش طنز، دست‌نوشته‌ها و رقابت‌ها در هنر طنز، و گردهمایی گرافیک‌ها و تصویرگران اختصاص داشت و ناشران و نویسندگان می‌توانستند تا گرافیک‌ها و تصویرگران موضوعی مورد نیاز و علاقه‌ی خود را در آن پیدا کنند.

● سالن شماره ۳/۱، مخصوص کتاب‌های داستانی و غیرداستانی مذهبی، عرفانی و توریسم. ● سالن ۴/۰، مخصوص انجام مراحل اداری و راهبردهای انتشاراتی و خدمات خرید و فروش کتاب، خدمات توزیع و بازرگانی کتاب برای

بیش‌ترین کتاب‌های آموزشی بخش کودک و نوجوان کتاب‌های تصویری جذابی بودند که از طریق تصویرهای زیاد و متنی نسبتاً کم یا بدون متن، مفاهیم آموزشی را منتقل و یا پیام آموزشی را بازگو می‌کردند

پاسخگویی به ارباب رجوع و محل‌های کتابخوانی و نوآوری‌های حوزه‌ی نشر و اطلاع‌رسانی.

● سالن‌های ۵ تا ۸ که ناشران بین‌المللی در سطح جهان، به خصوص اروپا و آمریکا، بیش‌ترین حضور را در آن‌ها داشتند. در این سالن‌ها، جای مخصوصی برای مترجمان کتاب‌های برتر سال ۲۰۰۳ پیش‌بینی شده بود، به طوری که مهمانان و بازدیدکنندگان، در این محل با هم به گفت‌وگو می‌نشستند و آثار را از نزدیک مشاهده می‌کردند. ضمناً کسانی که موضوعی پیشنهادی برای ترجمه داشتند، می‌توانستند در این محل ارائه کنند.

از دیگر قسمت‌هایی که در این محل به چشم می‌خورد، غرفه‌ای به نام «دهکده‌ی جهانی»^۲ بود که به گفت‌وگوهای آزاد و مشخص، و تبادل نظر، ایده و تجربه راجع به کتاب‌ها و مرزهای فرهنگی، و همچنین بحث‌های ویژه‌ای که کنجکاوی بازدیدکنندگان و مطالعه‌کنندگان را در زمینه‌ی ادبیات ناشناخته برمی‌انگیخت، اختصاص داشت.

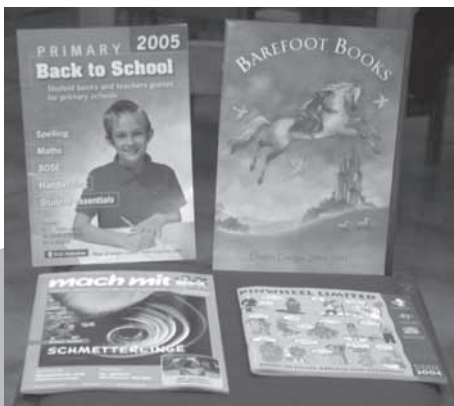
● سالن ۶/۲، مخصوص کتاب‌های ادبی و مطبوعات و رسانه‌های خبری به طوری که برای حدود ۱۲ هزار روزنامه‌نگار خدمات اطلاع‌رسانی و پشتیبانی مهیا می‌کردند و در کنار آن، نشست‌های زنده‌ی مطبوعاتی در رابطه با کتاب‌های شرکت داده‌شده، با حضور صاحب‌نظران برگزار می‌شد.

۲. مباحث و موضوع‌های اصلی کنفرانس‌ها

در جای‌جای سالن‌های نمایشگاه، محل‌هایی برای کنفرانس و نشست‌های هم‌اندیشی طراحی شده بود که موضوعات کلی آن‌ها از این قرار بودند: تجارت و دادوستدهای کتاب، نقش فیلم و تلویزیون، کتاب‌های کودک و نوجوان (سالن ۳/۰)، تولید کتاب‌های آموزشی (سالن ۳/۱)، کتاب‌های داستانی و قصه (سالن ۴/۱)، «کتاب‌های صوتی»^۳، نوآوری و بدعت در زمینه‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی (سالن ۴/۲)، گفتمان‌های آزاد (سالن ۶)، و...

۳. بیش‌ترین نوع مؤسسه‌های انتشاراتی شرکت‌کننده در نمایشگاه

مؤسسه‌های انتشاراتی را بر اساس عامل‌های متفاوتی از جمله: الگو،

محدوده‌ی فعالیت، مقدار سرمایه، ساخت و تشکیلات، هدف و برنامه، نوع کتاب‌هایی که منتشر می‌کنند و چگونگی همکاری و مشارکت در نشر کتاب می‌توان دسته‌بندی کرد. در یک نگاه کلی، می‌توان حضور سه دسته از ناشران موفق در نمایشگاه بین‌المللی کتاب فرانکفورت را برجسته‌تر دانست که مشخصات آنان به قرار زیر است:

۳-۱. مؤسسه‌های انتشاراتی مبتکر و تأثیرگذار: این گروه با اندیشه، طرح و سیاست از پیش تعیین شده به سراغ پدیدآورندگان می‌روند. پیشنهادهای سرمایه‌گذاری‌های مادی و معنوی این گونه مؤسسات انتشاراتی می‌تواند رویداد فرهنگی به وجود آورد. این ناشران، اندیشه می‌دهند. سرمایه می‌گذارند، مخاطره می‌پذیرند و ممکن است در ازای کار خود، سودهای کلانی نیز ببرند و خود و دیگران را به شهرت و اعتبار برسانند. ناشران اصیل و برجسته در کشورهای پیشرفته تقریباً همگی در این

گروه جای می‌گیرند.

۳-۲. مؤسسه‌های انتشاراتی مخاطب‌گرا: این گروه از ناشران سعی دارند مخاطبان خود را خوب بشناسند، حفظ کنند و بر شمار آن‌ها بیفزایند. تعیین مخاطب یا مخاطبان مشخص، در عین حال معین کردن ماده و موضوع کار نیز هست. برای مثال، ناشرانی که برای کودکان و نوجوانان، زنان، قشرهای خاصی از جامعه و ... کتاب منتشر می‌کنند، هم مخاطبانشان و هم تا حدود زیادی منابعی که باید منتشر کنند، برایشان مشخص است. اگر ناشری نیاز مخاطبان خود را خوب و درست بشناسد موفق است، زیرا چنین شناختی مبنای مناسبی برای سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و مجموعه‌سازی است.

۳-۳. مؤسسه‌های انتشاراتی تخصصی: این گونه مؤسسات در یک یا چند حوزه‌ی به خصوص فعالیت می‌کنند. برای مثال، ناشران کتاب‌های آموزشی، علمی، فنی، پزشکی، ادبی و ... ناشران تخصصی هستند. نمونه‌ی بارز این گونه ناشران را در کشورهای توسعه‌یافته که کتاب‌هایشان بازار و خریداران بسیاری دارند، می‌توان یافت. بعضی از ناشران تخصصی به حدی در حوزه‌ی فعالیت خود شهرت و اعتبار دارند که مخاطبان خاصشان با اعتماد کامل کتاب‌های تازه منتشر شده‌ی آن‌ها را می‌خرند.

۴. بیشترین نوع کتاب‌های آموزشی شرکت‌کننده در نمایشگاه

بیشترین کتاب‌های آموزشی بخش کودک و نوجوان کتاب‌های تصویری جذابی بودند که از طریق تصویرهای زیاد و متنی نسبتاً کم یا بدون متن، مفاهیم آموزشی را منتقل و یا پیام آموزشی را بازگو می‌کردند. اغلب این کتاب‌ها، چنان با ظرافت بین متن و تصویر، تعادل به وجود آورده بودند، که هر یک بدون دیگری ناقص بود. طیف وسیعی از این گونه کتاب‌ها عرضه شده بود که ذکر برخی از مهم‌ترین آن‌ها و ویژگی‌هایشان خالی از لطف نیست.

۴-۱. کتاب‌های اسباب‌بازی: این کتاب‌ها شامل کتاب‌های مقوایی، زبانه‌ای متحرک، پارچه‌ای، پلاستیکی، عروسکی، و... کودکان را به سوی کتاب و درگیر شدن با مفاهیم آموزشی آن جلب می‌کنند و از این راه، دایره‌ی واژگانی، توانایی شمارش عددها و تشخیص رنگ‌ها در آن‌ها تقویت می‌شود. این گروه از کتاب‌ها

رشد زبانی، شناخت و رشد اجتماعی کودکان پیش‌دستان را سرعت می‌دهند. همچنین، کودکان از کتاب تجربه و خاطره‌ی شیرینی کسب می‌کنند که سنین بالاتر و بزرگسالی در ذهنشان باقی می‌ماند. برخی از این گونه کتاب‌ها که در نمایشگاه موجود بودند، افرادی چون هلن آکسن بری^۴، نانسی تافوری^۵، باربرولیند گرن^۶، سینتیاریلانت^۷ و... تدوین شده‌اند که کاتالوگ‌های آن در دفتر موجود است.

۴-۲. کتاب‌های آموزش الفبا: این الفباآموزها برای کودکان کم‌سن و سال و با هدف شناسایی اشیای آشنا، و حرف‌ها و صداها مورد استفاده قرار می‌گیرند. در الفباآموزها، از تصویر جسم‌هایی استفاده می‌شود که شناسایی آن‌ها برای کودکان کم‌سن و سال آسان است و بیش از یک اسم عام ندارد. چنین کتاب‌هایی به کودکان کمک می‌کند که مهارت‌های دیداری و گفتاری خود را تقویت کنند.

برای عنوان نمونه می‌توان به کتاب‌های آموزشی جولی کامینز^۸، سلی کافاکوم^۹ و... اشاره کرد.

۴-۳. کتاب‌های آموزش عددها: هدف از انتشار کتاب‌های عدد آموز این است که کودکان بتوانند دو چیز

می‌توان جامعه‌ی آلمان را
از نظر کتاب‌خوانی،
جامعه‌ای یک
سومی دانست. قریب به
یک سوم جمعیت، تقریباً
مرتب کتاب می‌خوانند،
یک سوم در ماه یک کتاب
می‌خوانند و یک سوم آخر
اصلاً کتاب نمی‌خوانند یا
به ندرت کتاب می‌خوانند

معروض دید مخاطبان قرار گرفته بودند.

۴-۵. کتاب‌های جیبی^{۱۴}: انتشار کتاب در قطع جیبی با شمارگان وسیع و قیمت ارزان سرفصل مهمی در تاریخ نشر کتاب است. کتاب‌های انگلیسی در مجموعه‌ی پنگوئن، نمونه‌ی بارزتر و چشم‌گیرتر در دنیای کتاب‌های جیبی است. استقبال از کتاب‌های جیبی سبب شده‌است که ناشران علاقه‌مند به نشر و ترویج فرهنگ از این نکته‌ی مثبت استفاده کنند و بسیاری از مباحث علمی، آموزشی، فلسفی و پیچیده و دشوار و کم‌خواننده را از طریق ویرایش‌های ساده‌تر و تحریرهای بهتر، در میان خوانندگان جدی‌تر و علاقه‌مندتر طرح کنند. این استفاده‌ی به‌جا تأثیرهای بسیار عمیق و گسترده‌ای بر جای گذاشته‌است.

۵. آلمان مرکز معتبر پژوهش در حوزه تولید کتاب‌های آموزشی

تجربیات باارزش آلمانی‌ها در عرصه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی، به‌خصوص برای سنین کودک و نوجوان، جایگاه ویژه‌ای در سطح ملی و بین‌المللی پیدا کرده‌است. برپایی سالانه‌ی نمایشگاه جهانی کتاب فرانکفورت، وجود کتابخانه‌های بین‌المللی گوناگون همچون کتابخانه‌ی مونیخ و نیز وجود مراکز پژوهشی معتبر بین‌المللی چون بنیاد

همسان را به یکدیگر مربوط سازند و اعداد را به ترتیب از یک تا ده بشمارند. به این منظور، در عددآموزها باید عددها و اجسام مربوط به آن‌ها قابل تشخیص باشند. این کتاب‌ها رشد زبانی کودکان را تقویت می‌کنند و آن‌ها را در ایجاد رابطه با متن، توانا می‌سازند. به‌عنوان نمونه‌ی این‌گونه کتاب‌ها می‌توان به کتاب‌های آموزشی «بچرخ تا آن‌جا»، اثر موردیکال گراشتاین^{۱۰} و کتاب «ده، نه، هشت»، مولی بنگ^{۱۱} اشاره کرد.

۴-۴. کتاب‌های آموزشی مفهومی: بسیاری از کتاب‌هایی که برای رشدشناختی کودکان پیشنهاد می‌شوند کتاب‌های مفهومی هستند. این کتاب‌ها با تکیه بر تصویرهای جذاب و رنگی، فراگیران را در درک مفاهیم کمک می‌کنند؛ درک مفاهیم نسبتاً ساده‌ای همچون رنگ قرمز یا شکل دایره و مفاهیم مجردتری که درک آن‌ها برای مخاطب دشوارتر است؛ مانند حروف اضافه، متضادها و... از میان این گروه از کتاب‌ها می‌توان به اثر پت هاتچینز^{۱۲} تحت‌عنوان «چه بازی بکنیم؟»، در کتاب «نگاه کن کجا می‌روی؟» اثر سالی نول^{۱۳} اشاره کرد.

انواع دیگر کتاب‌های تصویری که می‌توان به آن‌ها اشاره کرد، کتاب‌های آسان‌خوان، کتاب‌های داستان تصویری، و کتاب‌های بدون کلام هستند که همه و همه با شمارگان بالا و طرح و فورمت جذاب و برانگیزنده‌ای به چاپ رسیده و در

کتابخوانی آلمان، این کشور را به یک مرکز معتبر پژوهشی در حوزه‌ی تولید نشریات و کتاب‌های آموزشی تبدیل کرده است. برای نمونه و آشنایی بیش‌تر، در ادامه به معرفی بنیاد کتاب‌خوانی و خلاصه‌ای از یافته‌های یکی از پژوهش‌هایی که این بنیاد انجام داده است، می‌پردازیم.

این سازمان غیردولتی - غیرانتفاعی با هدف حمایت از کتابخوانی و پژوهش در مورد خواندن، در سال ۱۹۸۸ در آلمان تأسیس شد. اگرچه رئیس جمهوری آلمان ریاست افتخاری بنیاد را برعهده دارد، اما بنیاد سازمانی مستقل است که کمکی از دولت نمی‌گیرد و هر ساله ۹۰ درصد از بودجه‌ی ۴/۵ میلیون یورویی خود را از طریق شرکت‌های خصوصی تأمین می‌کند. این کار با تلفیق تعلیم و تربیت و بازاریابی از بخش خصوصی تأمین می‌شود.

خلاصه‌ای از یافته‌های پروژه‌ی مطالعاتی «رفتارها در آلمان در هزاره‌ی جدید، بنیاد کتابخوانی ۲۰۰۱» بدین قرار است: «کودکان و نوجوانان در آلمان تقریباً به اندازه‌ی والدین خود به یک رسانه‌ی جدید دسترسی دارند. بیش از نیمی از کودکان ۶ تا ۱۳ ساله در اتاق خود ضبط صوت دارند. از هر دو کودک، یکی دستگاه بازی رایانه‌ای «گیم‌بور»، از هر کودک، یکی تلویزیون اختصاصی، از هر ۷ کودک، یکی تلفن همراه، و از هر ۸ کودک، یکی رایانه در اختیار دارد. زندگی

روزمره‌ی نوجوانان حتی بیشتر از کودکان تحت سلطه رسانه‌های جدید قرار دارد: بیش از ۸۰ درصد نوجوانان، تلفن همراه و بیش از نیمی از آنان، رایانه دارند. یک چهارم به اینترنت دسترسی دارند و از هر ۳ نوجوان هم، یکی تلویزیون اختصاصی دارد. خواندن کتاب در ده سال گذشته در مجموع به میزان ده درصد کاهش یافته است. در زمینه‌ی محتوای کتاب‌هایی که خواننده می‌شوند نیز به طور کلی تغییر گرایش‌هایی دیده می‌شود: کتاب‌ها باید ابتدا جذاب و مهیج باشند و بعد از آن تفکر برانگیز. علاوه بر این که کتاب‌های طنز و کتاب‌هایی که به مسائل سیاسی و اجتماعی روز می‌پردازند، در مقایسه با سایر کتاب‌ها کم‌تر مورد توجه قرار می‌گیرند، می‌توان جامعه‌ی آلمان را از نظر کتاب‌خوانی، جامعه‌ای یک‌سومی دانست. قریب به یک سوم جمعیت، تقریباً مرتب کتاب می‌خوانند، یک سوم در ماه یک کتاب می‌خوانند و یک سوم آخر اصلاً کتاب نمی‌خوانند یا به ندرت کتاب می‌خوانند.

نکته‌ی جالب دیگری در یافته‌های این پژوهش به چشم می‌خورد: «رایانه به هیچ وجه دشمن کتاب نیست، نوجوانانی که دائم از رایانه استفاده می‌کنند، همان کسانی هستند که کتاب نیز زیاد می‌خوانند. این دسته به طور منظم سه برابر بیش از کسانی از رایانه استفاده نمی‌کنند کتاب‌های موضوعی و دوبرابر بیش از آنها ادبیات سرگرم‌کننده می‌خوانند. نوجوانانی که در سال بین ۱۰ تا ۲۰ کتاب می‌خوانند، به طور عمده گروه استفاده‌کنندگان از رایانه هستند.»

در قسمتی دیگر از نتایج پژوهش مزبور آمده است: «کودک همه‌ی آنچه را که با علاقه می‌آموزد، با هر دو قسمت مغز به ذهن می‌سپارد. از همین رو این آموخته‌ها عمیق‌ترند و با تأثیری بیش‌تر در سیستم عصبی ثبت می‌شوند. از این رومی‌توان این‌طور نتیجه گرفت که اگر والدین و معلمان به کودکان بیاموزند که کتاب‌خوانی لذت بخش است و اگر کودک از کتاب‌خواندن لذت نبرد، در نوجوانی و جوانی هم کتاب نخواهد خواند، زیرا در سنین بالاتر فقط آنچه را که لذت بخش باشد، مطالعه خواهد کرد.»

۶. ضرورت استفاده از بانک‌های اطلاعاتی حوزه‌ی کتاب و کتابداری در سطح جهان

بهره‌گیری از شبکه‌های جهانی و

دریافت اطلاعات از بانک‌های اطلاعاتی در سراسر جهان از طریق ماهواره، انتشار یافته‌های جدید بشری را سریع‌تر و سهل‌تر کرده است. امکان استفاده از اطلاعات به کمک ابزار دقیق و توانمند، ارتباط راه دور فناوری‌های رایانه‌ای و مدیریت نظام‌های اطلاع‌رسانی، تصمیم‌گیران، کارشناسان و پژوهشگران را در تهیه و تدوین برنامه‌ی مطالعاتی و چگونگی‌گزینش روش‌های دریافت اطلاعات دقیق و در نتیجه، تصمیم‌گیری صحیح‌یاری می‌دهد. به همین دلیل، علاقه‌مندان اکنون می‌توانند از اطلاعات بسیار ارزشمند تولید و ذخیره شده در بانک‌های اطلاعاتی تخصصی حوزه‌ی کتاب و کتابداری در سطح جهان استفاده کنند. برخی از آن‌ها از این‌قرارند: بانک اطلاعات انتشارات دایالوگ/ بانک اطلاعات آثار فهرست‌نویسی شده توسط کتابخانه‌ی گنجره‌ی آمریکا/ بانک اطلاعات اسناد فرانسه/ بانک اطلاعات انتشارات رسمی (دولتی) آمریکا/ بانک اطلاعات انتشارات رسمی (دولتی) انگلستان/ بانک اطلاعات بررسی و نقد کتاب/ بانک اطلاعات علوم اطلاع‌رسانی/ بانک اطلاعات علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی/ بانک اطلاعات کتابخانه‌ها/ بانک اطلاعات کتابخانه‌ای آمریکا/ بانک اطلاعات کتاب‌شناسی ملی آلمان/ بانک اطلاعات مجموعه‌ی کتابخانه‌های تخصصی مرکزی علوم و فناوری آلمان.

۷. منابع

علاوه بر وب سایت نمایشگاه به آدرس www.book-fair.com در رابطه با موضوعات بیان شده در این گزارش، منابع و اطلاعات مفید و قابل توجهی برای کارشناسان و پژوهشگران در دفتر انتشارات کمک آموزشی موجود است که عبارتند از:

۷-۱. کتاب راهنمای نمایشگاه کتاب فرانکفورت^{۱۵} در دو جلد به میزان ۱۵۰۰ صفحه به دو زبان آلمانی و انگلیسی می باشد. این کتاب حاوی اطلاعات کلی و عمومی در مورد نمایشگاه، تعداد شرکت کنندگان، محل قرارگیری سرویس ها، نحوه ی تفکیک غرفه ها، محل برگزاری جلسات و گردهمایی ها، ساعات شروع و خاتمه ی نمایشگاه، پلان کلی نمایشگاه و فهرست کل ناشران شرکت کننده به ترتیب الفبا و بر اساس کشور شرکت کننده، عنوان سالن ها و توضیح مختصر در مورد محتویات و سالن و... می باشد. آدرس وب سایت نمایشگاه به زبان آلمانی www.buchmess.de است.

۷-۲. کاتالوگ تحت سی دی انتشارات «تی ولا»^{۱۶} مربوط به کشور آلمان که در زمینه ی آموزش زبان انگلیسی و زبان های دیگر، برای کودکان ۵ تا ۱۲ سال نرم افزارهای مولتی مدیای جذاب با گرافیک خوبی ارائه کرده است (www.Tivola.de).

۷-۳. سی دی معرفی کتاب الحرمین که

به معرفی مکان های مقدس در کشور عربستان، از جمله خانه ی خدا و مسجد حضرت رسول (ص) دست زده است.

۷-۴. شرکت جی نیونه^{۱۷} از کشور کرواسی، روی یک صفحه کاغذ گلاسه با گرافیک جذاب و در قطع حدود ۱۵۰×۱۰۰ سانتی متر، نقشه های جغرافیایی به زبان های گوناگون ارائه است؛ به طوری که می توان از آن برای آموزش همه ی سطوح آموزش استفاده کرد (www.dinosmaps.com).

۷-۵. سی دی «Sample chapters»، مجموعه کاتالوگ های در دست انتشار برای سال ۲۰۰۵ و چکیده ی آن ها از انتشارات مطبوعات دانشگاهی سازمان ملل^{۱۸} است. این سازمان از سال ۱۹۷۲ به جمع آوری تحقیقات و یافته های جدید در سراسر دنیا پرداخته و در زمینه های متفاوتی، از جمله سیاسی، محیط زیست، مشکلات زندگی مردم در جوامع، اقتصاد،

این مؤسسه نیز به موضوعات گوناگون مثل خانواده، تغذیه، زمین‌شناسی، موسیقی و زندگی‌نامه خوانندگان مربوط می‌شود. برای کسب اطلاعات بیش‌تر می‌توان به آدرس اینترنتی www.haynes-sutton.co.uk مراجعه کرد.

۷-۷. سی‌دی کاتالوگ «انتشارات سازمان زراعت و غذای سازمان ملل متحد»^{۲۰} حاوی فهرست نشریات سازمان FAO است. موضوعات انتشاراتی این سازمان عبارتند از: کشت و زراعت، پرورش حیوانات، ژنتیک، توسعه و نگهداری از آب و زمین، جنگلداری، پرورش ماهی، تغذیه، معیارها و استانداردهای غذایی و خوراکی، و حفظ محیط زیست. همچنین، زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، تجارت و سرمایه‌گذاری نیز در فهرست این انتشارات دیده می‌شود. نحوه‌ی سفارش کاتالوگ‌ها و محصولات این انتشارات در سی‌دی به زبان‌های انگلیسی، اسپانیایی و فرانسوی آمده است (www.fao.org).

۷-۸. مؤسسه‌های گوناگون انتشاراتی بین‌المللی، در انواع زمینه‌ها و حوزه‌های آموزشی دست به انتشار کتاب زده‌اند که بروشورها و کاتالوگ‌های آن‌ها در دفتر موجود است. ضمناً، تعدادی از مهم‌ترین آدرس‌های اینترنتی که می‌توان اطلاعات مفیدی از آن‌ها به دست آورد، از این قرارند:

بیوگرافی، طبیعت‌شناسی و عنوان‌های گوناگون دیگر، نشریه و کاتالوگ منتشر کرده است. این سی‌دی به معرفی برخی از این آثار و همچنین عنوان‌های در دست انتشار و نیز موضوعاتی که در سال ۲۰۰۵ منتشر می‌شوند، می‌پردازد. دفتر اصلی unupress در کشور ژاپن و در شهر توکیو است و در پاریس و نیویورک هم نمایندگی دارد. آدرس اعضای این سازمان از این قرار است: www.unu.edu.

۷-۶. سی‌دی «انتشارات ساتن»^{۱۹} از کشور انگلستان می‌باشد و در زمینه‌های ورزشی، کتاب‌های تاریخی، باستان‌شناسی، بیوگرافی شخصیت‌های بزرگ، تاریخچه‌ی کشفیات جهان و همچنین اطلاعات نظامی مربوط به نیروهای دریایی، هوانوردی و غیره‌ی کشورهای گوناگون و عوامل تأثیرگذار در جنگ‌های رخ داده در جهان است. شرکت ساتن انگلیسی است. بخشی از انتشارات

www.bookzone.com
www.dwsco.com
www.toledoblade.com
www.worldpaper.com
www.research.ibm.com
www.amazon.com
www.peanutpress.com
www.peanutpress.com
www.freep.com
www.openebook.org
www.lis.uiuc.edu
www.egroups.com

۸. نتایج و توصیه‌ها

۸-۱. به قول رز (۱۹۹۶)، زمانی نیاز بود که مردم خودشان را با فناوری هماهنگ کنند، ولی امروزه این قضیه برعکس شده است و زمان آن فرا رسیده که فناوری خود را با مردم هماهنگ کنند. امروزه، در طراحی و چاپ اغلب کتاب‌های آموزشی، «نمایش مفاهیم و محتواً جایگاه مهمی دارد و امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری موجود صنعت چاپ، تحول مهمی در ایجاد شرایط مطلوب یادگیری اثربخش به وجود آورده است. نمایش جذاب و گرافیکی محتوای آموزشی (متن و تصویر) عبارت است از محاسبه و انتقال علائم به شکل‌های گوناگون هندسی، به صورتی قابل درک و مشاهده برای فراگیر یک گروه سنی خاص، به منظور فهم و کشف روابط

پنهان موجود بین عناصر متفاوت مفاهیم اساسی. چگونگی استفاده از جنبه‌های گوناگون نمایش همانند: جهت‌دار کردن اطلاعات و مفاهیم آموزشی، برجسته کردن رنگ‌ها (نوع، درجه روشنایی و...)؛ ابعاد و اندازه‌ها (تغییر در سایه‌ها، متناسب‌سازی فواصل، پرسپکتیو، تغییر بافت و عمق...)، پیکره‌بندی تصویرها؛ تکرار در یک فضا و... به گونه‌ای که مطابق با فرایند ادراکی انسان‌ها در انتقال و پردازش محتوا و مفاهیم آموزشی باشد باید مورد توجه همه‌ی دست‌اندرکاران و پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی قرار گیرد.

۸-۲. در مؤسسه‌های بزرگ و تخصصی نشر که انواع کتاب‌های عمومی و تخصصی تولید و آماده‌سازی می‌شود، به حجم عظیمی از اطلاعات، طرح‌ها، تصویرها، و شکل‌های و منابع نیاز هست. در این گونه مؤسسه‌ها، کتابخانه‌های تخصصی مجهز و بزرگ، مراکز اسناد، آرشیوهای فنی و هنری، بانک‌های اطلاعاتی، پایگاه‌های دسترسی به شبکه‌های اطلاع‌رسانی و مانند آن‌ها تشکیل می‌شود و از این رو، نهاد و فعالیت اطلاع‌رسانی در آن‌ها گسترده است. مجموعه‌های اطلاعاتی تخصصی برخی از ناشران بزرگ و موفق در نوع و در حوزه‌ی خود بی‌مانند یا کم‌مانند هستند. آن‌ها از این مجموعه‌ها در تولید کتاب استفاده می‌کنند. در حقیقت، این گونه ناشران به سرچشمه‌های تولید اطلاعات و به مرکز

بازآرایی اطلاعات تبدیل شده‌اند. ناشران اثرآفرین بیش از دیگران به فرایافته‌های اطلاعاتی متکی هستند. نماد اطلاع‌رسانی در نشر، اگر به گونه متناسب رشد کند، می‌تواند مسیر فعالیت‌های انتشاراتی را تغییر دهد. نماد اطلاع‌رسانی در این وضعیت، نمادی است کنشگر، نه کنش‌پذیر؛ نمادی که هدایتگر اطلاعات در حوزه‌ی نشر است. بدین ترتیب، با توجه به حجم تولیدات و نشریات دفتر انتشارات کمک‌آموزشی، وجود چنین نهادی که بتواند اطلاعات به روز سراسر جهان را به خصوص در حوزه‌ی بازار کتاب در اختیار کارشناسان و برنامه‌ریزان دفتر بگذارد بسیار ضروری است.

۸-۳. هر مؤسسه‌ی انتشاراتی باید دارای سیاست و برنامه‌ای شفاف و مدون و هم‌سو با سیاست‌های توسعه‌ی فرهنگی و تعلیم و تربیت کشورش باشد. از جمله عناصر تشکیل‌دهنده‌ی سیاست کلان نشر می‌توان به سیاست‌های کتاب‌گزینی، طراحی، قیمت‌گذاری، مجموعه‌سازی، مالی-اقتصادی، تولید فرهنگی، فنی و چاپی و سیاست‌همکاری و بازاریابی اشاره کرد.

۸-۴. معماری و مهندسی کتاب، به ویژه پس از پیشرفت فناوری رسانه‌های دیداری و اخیراً نیز رسانه‌های ارتباطی و اطلاعاتی و کاربرد امکانات رایانه‌ای وارد مرحله‌ی جدیدی شده است. در بعضی آثار، نقش نویسنده دیگر اصلی‌ترین و مهم‌ترین نقش در پدید آمدن کتاب نیست. زیرا ممکن است نوشته‌ی او فقط در توضیح

چیزهایی مانند تصویر، نمودار، نقشه، طرح و مانند آن‌ها باشد و نقش ویراستار به پیراستن متن او محدود شود. در این گونه آثار، طراح، عکاس، نقشه‌نگار، تحلیل‌گر، محاسب مشاور و بسیاری از متخصصان دیگر هر کدام نقشی به عهده دارند که به هیچ روی از نقش نویسنده‌ی کتاب کم‌تر نیست. کسی که کار این متخصصان را در کنار هم قرار می‌دهد و از مجموع آن‌ها اثر را به وجود می‌آورد، در واقع یک پدیدآورنده‌ی موفق کتاب است. به عبارتی دیگر رعایت مؤلفه‌هایی چون محدود بودن حوزه فعالیت؛ معلوم بودن مخاطبان و نیازهای آن‌ها؛ استفاده از پدیدآورندگان سرشناس در حوزه‌ی تخصصی و موضوعی، مشارکت مشاوران متخصص، ویراستاران، هنرمندان و تولیدکنندگان با تجربه و متخصص و آگاهی از سابقه و سنت بازار فروش کتاب، از ملزومات و سیاست‌های یک ناشر موفق و متخصص است.

۸-۵. ایجاد نظام‌های نمادی شده و جدی تشویقی، ترغیبی و حمایتی از پدیدآورندگان کتاب آموزشی سبب می‌شود که آن‌ها امنیت شغلی احساس کنند، انگیزه‌های کافی و تازه بیابند، جامعه به اهمیت کار و نقش آن‌ها واقف شود و دیگران به ویژه جوانان، برای روی آوردن به پدیدآورندگان کتاب علاقه‌ای در خود حس کنند.

۸-۶. برای آموزش و تربیت متخصصان فنی، می‌باید دوره‌های آموزش

داخلی و خارجی در سطح دانشگاهی و آموزش عالی یا فنی و حرفه‌ای به اندازه‌ی کافی و با کیفیت لازم برگزار شود.

۸-۷. میزان و حجم سرمایه‌درکار نشر کتاب‌های آموزشی محدود است. در نتیجه، بانک‌ها و مؤسسات مالی باید برای سرمایه‌گذاری در امر کتاب آموزشی امکانات و تسهیلات متناسب عرضه کنند و سازمان‌های بیمه برای تأمین بیمه و ایجاد پشتوانه‌های اطمینان بخش در این زمینه اقدام جدی و مؤثری به عمل آورند.

۸-۸. نهادهایی مانند انجمن‌ها، باشگاه‌های کتاب و کتابفروشی‌های بزرگ که در کشورهای توسعه‌یافته نقش بسیار با اهمیتی در معرفی، ترویج و فروش کتاب‌های آموزش دارند، به صورت فعال راه‌اندازی شود.

۸-۹. برای نشر کتاب آموزشی، داشتن سیاست جامع، مدون و سنجیده ضروری است. سیاست‌های مناسب و وضعیت موجود را به سوی وضعیت مطلوب هدایت می‌کنند و تلاش‌ها در محدوده‌ی این حرکت سمت و سو می‌یابند. سیاست نشر بنابر سرشتش باید با سیاست‌های دیگر، به ویژه سیاست‌های فرهنگی، علمی، ارتباطی، اطلاع‌رسانی، پژوهشی، اداره‌ی کتابخانه‌ها، آموزشی، هنری و غیره پیوند داشته باشد.

۸-۱۰. با توجه به اهمیت و گستردگی نمایشگاه فرانکفورت و حضور گسترده‌ی اهل قلم، ناشران و کتاب‌های آموزشی از

سراسر جهان، حضور کارشناسان و کتاب‌های آموزشی دفتر انتشارات کمک آموزشی در این نمایشگاه امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. حضور در نمایشگاه مزبور فرصت بسیار خوبی است تا کارشناسان و دست‌اندرکاران امر سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی با آخرین دستاوردهای نشر آموزش جهان آشنا شوند، به تبادل نظر با هم‌تایان خارجی خود پردازند و از نزدیک با مبادله اطلاعات، سبک‌های تألیف و ارائه‌ی محتوای آموزشی، مفاهیم علمی روز و مطرح آموزشی در دنیا، نیازهای آموزشی سایر ملل و... آشنا شوند.

بدیهی است، ایرانیان مقیم آلمان و دیگر کشورهای اروپایی، و نیز علاقه‌مندان نشر آموزشی ایران از سایر کشورها از غرّفه‌های ایرانی بازدید می‌کنند. بنابراین، اطلاع‌رسانی رایانه‌ای، آشنا نمودن آن‌ها با سایت سامان کتاب و ارائه‌ی محصولات چاپی، دیدی درست در اذهان

بازدیدکنندگان ایجاد خواهد کرد؛ چرا که در گفته‌هایی که تیم اعزامی با تعدادی از آن‌ها داشت، متأسفانه آن‌ها تصور نادرست و ناآشنایی از وضعیت کتاب‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی در ایران داشتند.

۸-۱۱. بازتاب عدم عضویت ایران در نظام جهانی «حق مؤلف»^{۲۱} در نمایشگاه کاملاً ملموس بود. در صحبت‌هایی که با تعدادی از ناشران خارجی شرکت‌کننده در نمایشگاه داشتیم متوجه شدیم، یکی از عمده‌ترین دلایل عدم همکاری و موفقیت پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی ایرانی در نمایشگاه‌های بین‌المللی، عدم عضویت ایران در نظام حق مؤلف است که باعث می‌شود، اکثر مذاکرات به نتیجه‌ی مطلوبی نرسند. به نظر می‌رسد برای جلوگیری از بازتاب‌های منفی آن در بلندمدت، دست‌اندرکاران امر نشر کتاب در ایران باید چاره‌ای بیندیشند.

۸-۱۲. یکی از برنامه‌های جانبی و بسیار مفید نمایشگاه، حضور نویسندگان و اهل قلم حوزه‌ی آموزشی معروف دنیا در نمایشگاه و تبادل نظر مستقیم مردم با آن‌ها بود. نمایشگاه کتاب تهران نیز جایی برای اهل نظر و نویسندگان داشت به نام سالن اهل قلم، نمایشگاه می‌تواند با تشویق نویسندگان و نیز دعوت از نویسندگان داخلی و خارجی برای حضور در بین مردم و دانش‌آموزان و پرسش و پاسخ با آن‌ها، شرایط مناسبی برای ارزیابی و نقد آثار نویسندگان فراهم آورد.

۸-۱۳. برگزاری کلاس آموزشی^{۲۲} در غرفه‌های ناشران، به خصوص سالن نشر الکترونیک، اهمیت ویژه‌ای به نمایشگاه داده بود. این تجربه، الگوی مناسبی است برای برپایی نمایشگاه اطلاع‌رسانی و کتاب و جشنواره‌های آموزشی در ایران، و بی‌شک موجب شور و حال و نشاط فرهنگی بازدیدکنندگان، به خصوص نسل میلیونی دانش‌آموزان کشورمان خواهد شد و با استقبال آن‌ها مواجه می‌شود.

زیرنویس

1. Visions of the future
2. Global VILLage
3. audi, o books
4. Helen oxenbura
5. Nancy tafuri
6. Barbro Lindgren
7. Cynthia Rylant
8. Julie cummins
9. Leslie Cafakum
10. Mordical Gerstein
11. Moly Bany
12. pat Hutchins
13. Sally Noll
14. paper back
15. pocket guide
16. Tivola
17. GENUINE conPANY
18. united nations university press (UNYPRESS)
19. fure organization
20. food and Agricul
21. copy right
22. work shop

در اهمیت عنصر کتاب برای تکامل جامعه‌ی انسانی، همین بس که تمامی ادیان آسمانی و رجال بزرگ تاریخ بشری، از طریق کتاب جاودانه مانده‌اند. آیت الله خامنه‌ای

نگاهی به

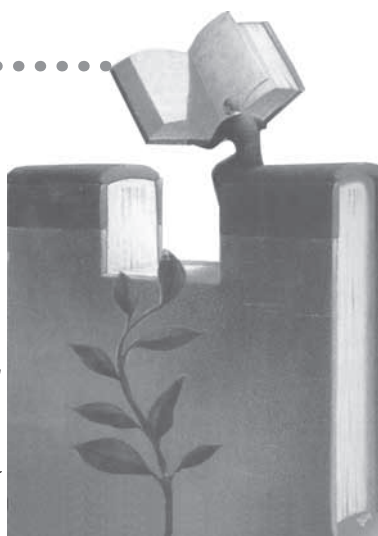
علل ناهماهنگی‌های

موجود بین کتاب‌های

کمک آموزشی - کمک

درسی و محتواهای

آموزشی جدید

فاطمه رمضان‌ی

اشاره

اقبال و روی‌آوری نظام آموزش رسمی کشور ما به دیدگاه‌های نوین تعلیم و تربیت، و تدوین برنامه‌های درسی و محتواهای آموزشی جدید در سال‌های اخیر، موجب شده است تا بحث مواد کمک آموزشی نیز با انتظارات و ابعادی تازه، قوت پیدا کند. امید است این مقاله، با هدف کمک به انجام بررسی‌های نظام‌دار بعدی و تولید مواد مکمل برنامه‌های جدید، بتواند برخی از این مسائل و مباحث را مطرح کند. شاید در مجال دیگری، بتوان به تفصیل، نکات مورد نظر را جداگانه تحلیل کرد و برای نیل به نتیجه‌ی مطلوب، پیشنهادهایی را نیز ارائه داد.

روی سخن این نوشته، بیش‌تر با برنامه‌ریزان و مؤلفان محتواهای جدید است و نه تولیدکنندگان مواد کمک آموزشی که به نظر می‌رسد، فعلاً تا برنامه‌های جدید

شرح مسأله

امروزه ما نیز همچون بسیاری از معلمان و دست‌اندرکاران طراحی و تدوین برنامه‌های درسی و محتواهای آموزشی و کمک‌آموزشی در جهان، تلقی‌های جدیدی از یادگیری را می‌شناسیم و می‌دانیم که بسیاری از ایده‌های خود را در این زمینه باید نو و یا تعدیل کنیم. این آگاهی موجب شده است تا تلاش‌هایی نیز برای تحقق این امر انجام شود. تغییرات انجام شده در طراحی و تولید برنامه‌های درسی و محتواهای آموزشی مواد درسی گوناگون، نمونه‌ای از این تلاش‌ها هستند. در زمینه‌ی تولید مواد کمک‌آموزشی به عنوان یکی از اجزای مدد رسان به تحقق هدف‌های هر برنامه‌ی درسی هم، تغییرات و تحولات نسبتاً زیادی داشته‌ایم. اگرچه همه‌ی این تغییرات در جهت رشد و تعالی نظام آموزش رسمی ما بوده است و ان شاء الله به بهبود محصولات این نظام هم خواهند انجامید، اما هنوز هم ناهماهنگی‌ها و بی‌برنامگی‌های بسیاری در این موارد وجود دارند که برخی از آن‌ها به روند شکل‌گیری برنامه‌ها و تغییرات آن‌ها مربوط می‌شوند و برخی به عملکرد اجرایی ضعیف ما در این زمینه. شناسایی دقیق این عوامل، اولین قدم برای رفع آثار سوء آن‌ها خواهد بود.

به خاطر داشته باشیم که ناهماهنگی

بر ایشان به‌خوبی تشریح نشده است، گناه چندانی متوجه آن‌ها نیست. در این مقاله، به برخی از عوامل مؤثر بر تولید مواد مناسب‌تر اشاره خواهد شد؛ آنچه باید قبل و یا لااقل هم‌زمان با تولید و تدوین برنامه‌ها و محتواهای جدید انجام می‌شد تا جریان تولید مواد کمک‌آموزشی را نیز همراه و یار خود گردانند.

به نظر می‌رسد، عدم توجه کافی و شایسته‌ی برنامه‌ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی جدید به تولید مواد کمک‌آموزشی در مرحله‌ی طراحی و اجرا و حتی اشاعه‌ی برنامه‌های خود، یکی از دلایلی است که موجب شده، محصولات این بخش، در مواردی با هدف‌ها و رویکردهای این برنامه‌ها هم‌خوانی نداشته باشد و گاهی حتی اثر آن‌ها را هم خنثی کند.

برای رفع این مشکل، اقداماتی چون برگزاری جشنواره‌های کتاب‌های کمک‌آموزشی رشد، طرح ساماندهی کتاب‌های کمک‌آموزشی و... مفید اما ناکافی هستند. تشکیل گروه‌های کاری مرکب از کارشناسان گروه‌های درسی گوناگون برای تهیه‌ی ضمیمه‌ای ملحق به برنامه‌های درسی جدید با هدف تبیین جایگاه مواد کمک‌آموزشی، ملاک‌ها و معیارهای تولید و ارزشیابی آن‌ها و سایر مسائل موجود در این زمینه می‌تواند گام مؤثری برای برطرف شدن این مشکلات باشد.

میان تولید مواد آموزشی و کمک آموزشی، موجب خواهد شد تا مسیر برنامه‌ها به سمتی غیر از هدف‌های مورد نظر آن‌ها برود. چه بسا معلمان، دانش‌آموزان و اولیای ایشان، به دلیل ناآشنایی با اجزای یک برنامه و محتوای آن، در تعیین مسیر آموزش، تمرین و ارزشیابی کیفیت و کمیت تحقق هدف‌های واحدهای درسی، بیش‌تر تحت تأثیر مسیر مواد آموزشی تولید شده قرار گیرند تا محتوای درسی.

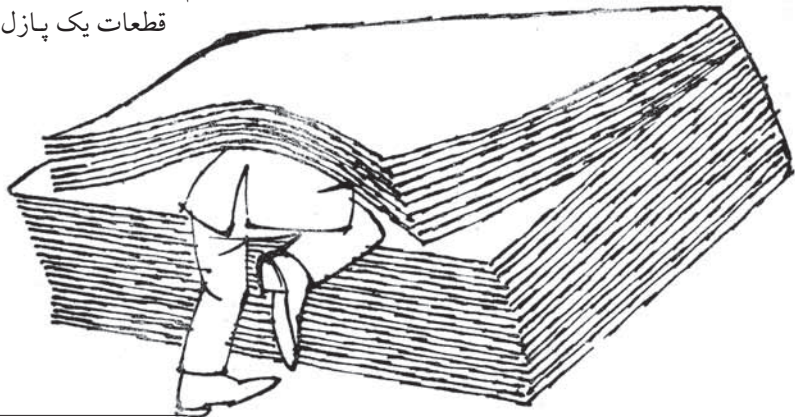
وجود کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی که در آن‌ها، سؤالات و اگرآ، پاسخی مشخص دارند و تمرین‌های کتاب درسی، با مختصری تغییر ارائه می‌شوند، نشان از آن دارند که هنوز هم بیش‌تر تمایل داریم، اطلاعات فراوانی ارائه دهیم و آن‌ها را به همان صورت قالبی و کلیشه‌ای بازپس گیریم. در ارزشیابی از آموخته‌های دانش‌آموزان، هنوز هم در ارائه‌ی تمرین‌های گوناگون به دانش‌آموزان، یادگیری آن‌ها را با میزان اطلاعاتی که به خاطر سپرده و به یادآورده‌اند، می‌سنجیم و... اکنون برخی از دلایل ایجاد این

وضعیت را - آن‌هایی را که بیش‌تر به برنامه‌ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی مربوط می‌شوند - اجمالاً مرور می‌کنیم.

برخی از زمینه‌های به وجود آورنده‌ی این وضعیت و راه‌حل‌های آن‌ها

۱. عدم تبیین و تحدید دیدگاه‌ها و رویکردها قبل از تولید و تدوین برنامه‌ها و محتواهای جدید، یکی از عواملی است که موجب شده، تغییرات بر مبنایی قابل تفسیر و تأویل انجام شوند. بارها گفته‌ایم که دیگر دانش‌آموز را موجودی منفعل که موظفیم ذهن وی را پر از اطلاعات و نتایج تجربه‌های دیگران بسازیم، نمی‌بینیم، اما چون در تعریف و تعیین این مفاهیم، دقت نکرده‌ایم، در جریان عمل دیده‌ایم که تعبیرمان با هم خیلی فرق دارد. ناهماهنگی‌های موجود، حتی میان محتواهایی که به تازگی توسط وزارت آموزش و پرورش تولید شده‌اند هم گواهی بر این مدعاست.

هنوز نمی‌دانیم که آیا جور کردن قطعات یک پازل

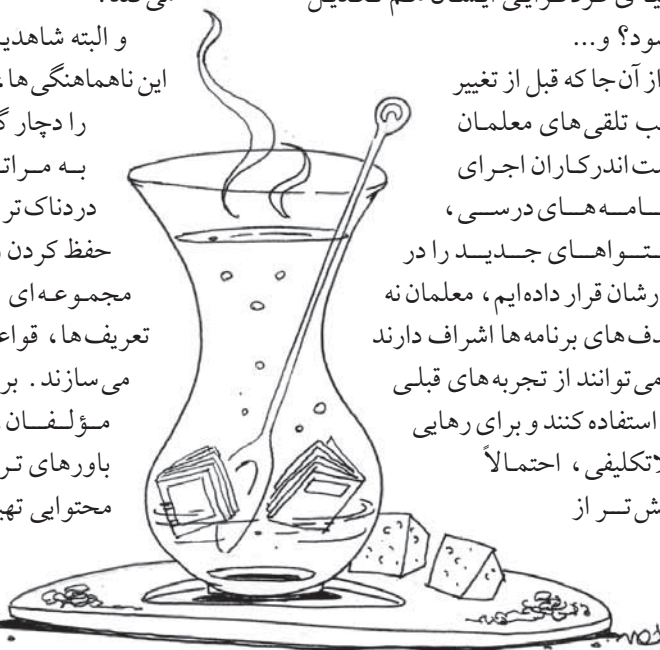

دست یافتن به یک عبارت یا واژه‌ی معین و از قبل تعیین شده، جزو فعالیت دانش آموز تلقی می‌شود یا خیر؟ یا وقتی از دانش آموزان می‌خواهیم تا کلماتی معین را در میان حروف به هم ریخته‌ی جدولی که به همین منظور تهیه شده است، پیدا کنند و دور آن‌ها خط بکشند، می‌توانیم دل خوش باشیم که آن‌ها را در جریان یادگیری شریک، سهم و فعال ساخته‌ایم و از تهمت استفاده از روش‌های سنتی گریخته‌ایم؟! یا در شرایطی که وقت و بی‌وقت و با تناسب و بی‌تناسب از بچه‌ها خواسته‌ایم فعالیت را گروهی و با دیگران انجام دهند - حتی اگر به اقتضای موضوع یا فعالیت و یا احوال بچه‌ها در سنین متفاوت، آن‌ها باید تنها ولی در جمع کار کنند - می‌توانیم خوشحال باشیم که چون گردهم نشسته‌اند و نه پشت سرهم، حتماً کار گروهی یاد می‌گیرند و روحیه‌ی فردگرایی ایشان هم تعدیل می‌شود؟ و...

از آن‌جا که قبل از تغییر مناسب تلقی‌های معلمان و دست‌اندرکاران اجرای برنامه‌های درسی، محتواهای جدید را در اختیارشان قرار داده‌ایم، معلمان نه بر هدف‌های برنامه‌ها اشراف دارند و نه می‌توانند از تجربه‌های قبلی خود استفاده کنند و برای رهایی از بلا تکلیفی، احتمالاً بیشتر تر از

گذشته از کتاب‌ها و مواد کمک آموزشی استفاده و یا کمک گرفتن از آن‌ها را به دانش آموزان توصیه می‌کنند. بارها دیده‌ایم به محض آن‌که کتاب‌های درسی جدید به دست دانش آموزان رسیده‌اند، و البته گاهی زودتر از آن، کتاب‌های کمک آموزشی آن‌ها در بازار چاپ و نشر شده‌اند. این در حالی است که به دلیل ناهماهنگی‌های موجود میان مسئولان و دست‌اندرکاران، معلمان هنوز نمی‌دانند تغییرات در چه حد و چه زمینه‌هایی بوده‌اند و خط را از کتاب‌های کمک آموزشی می‌گیرند. نویسندگان این‌گونه کتاب‌ها هم با همان تصورات قدیمی از یادگیری، تمرین، تکلیف و ارزشیابی، به تهیه و تولید این مواد همت می‌کنند. در نتیجه، معلم محتوای جدید را با همان روش‌های سنتی، یاد می‌دهد و تمرین و تکرار و ارزشیابی می‌کند.

و البته شاهدیم که چگونه این ناهماهنگی‌ها، دانش آموزان را دچار گرفتاری‌هایی به مراتب بدتر و دردناک‌تر از گرفتاری حفظ کردن و به یاد آوردن مجموعه‌ای از مفاهیم، تعریف‌ها، قواعد و فرمول‌ها می‌سازند. برنامه‌ریزان و مؤلفان، براساس باورهای تربیتی خود، محتوایی تهیه کرده‌اند که

پیشبرد برنامه‌ها بیش‌تر کمک کنند. به عبارت دیگر، در برنامه‌هایی که تدوین کرده‌ایم، مواد کمک آموزشی

را ندیده‌ایم و برای تهیه و تولید آن‌ها ملاک و روند و نقشه‌ای پیش‌بینی نکرده‌ایم. و حالا می‌خواهیم تولیدکنندگان را وادار کنیم تا آنچه را تولید کرده‌اند، اصلاح کنند. در این میان، اغلب، تنها به انتقاد از آنچه تولید شده پرداخته‌ایم و نتوانسته‌ایم حدود انتظارات

خود را روشن کنیم و گاهی نشان داده‌ایم که ما نیز ایده‌ی تازه‌ای برای تولید فعالیت‌های یادگیری تکمیلی نداریم.

با این باور که تحقق کامل هدف‌های برنامه‌های درسی، به ویژه با رویکردهای جدید، تنها توسط

محتوای رسمی تولیدشده امکانپذیر نیست، باید هرچه زودتر نقشه‌ی دقیقی از روندها و ملاک‌های تولید مواد کمک آموزشی مناسب هر برنامه تهیه کنیم و در اختیار فعالان این عرصه قرار دهیم.

برای یادگیری آن‌ها، نقش تعیین‌کننده با فعالیت دانش‌آموز است و آنچه خود تجربه و کسب می‌کند، بهترین و درست‌ترین چیزی است که می‌باید بیاموزد. اما همان‌ها را در قالب سؤال و جواب‌هایی که مستلزم حفظ کردن هستند، از ایشان می‌خواهند و او به ناچار، مطلبی را حفظ می‌کند که با حفظ کردن هیچ‌سختی ندارد. این در حالی است که اگر معلمان ملاک‌ها را بدانند، می‌توانند خود را از میان خیل مواد تولید و توزیع شده، انتخاب کنند و آنچه را به ایشان در تحقق هدف‌های برنامه‌ها کمک می‌کنند،

مورد استفاده قرار دهند. ضمن آن‌که گروه‌بزرگی از تولیدکنندگان مواد کمک آموزشی، خود معلمان هستند و توجیه ایشان می‌تواند به تولید مواد مناسب‌تر کمک کند.

در برنامه‌هایی که تدوین کرده‌ایم، مواد کمک آموزشی را ندیده‌ایم و برای تهیه و تولید آن‌ها ملاک و روند و نقشه‌ای پیش‌بینی نکرده‌ایم. و حالا می‌خواهیم تولیدکنندگان را وادار کنیم تا آنچه را تولید کرده‌اند، اصلاح کنند

۲. نقشه‌ای روشن و

دقیق برای تولید محتواهای آموزشی در اختیار ناشران کتاب‌های کمک آموزشی قرار نداده‌ایم تا نیرو و سرمایه‌ی عظیم خود را هم‌سو با رویکردها و نیازهای ما به کار بگیرند و از این جهت به

سطح دشواری و درجه بندی تحقق هدف‌ها، یاد بگیرند.

یکی از مشکلات معلمان در کشور ما، جمعیت زیاد دانش آموزان و فرصت‌های اندک ایشان برای رفع عطش دانش آموزان مستعدتر به انجام فعالیت‌هایی با درجه ی دشواری بالا و نیز احتیاج دانش آموزان کندتر، به مجال انجام تمرین‌های بیش‌تر روی یک موضوع، بدون دلزدگی از انجام فعالیت‌هایی یکنواخت است. رفع این نیازها وقتی امکان‌پذیر است که مواد کمک آموزشی به یاری معلمان و دانش آموزان بیایند و شرایط اقناع هر کدام و یادگیری ایشان را فراهم آورند.

در پایان، یادآوری مجدد این نکته ضروری است که هر اقدام دیگری در این زمینه، هنگامی مؤثر واقع خواهد شد که گروه‌های درسی، توجه منظم و برنامه‌ریزی شده به آن را در مجموعه فعالیت‌های خود دیده و به آن پرداخته باشند.

۳. یکی از ایده‌های جدیدی که در آموزش و پرورش رایج شده است و توجه به آن را مفید یافته‌ایم، تفاوت‌های دانش آموزان از نظر سبک‌ها و شیوه‌های یادگیری ایشان است. محتواهای آموزشی رسمی، آن هم در نظام متمرکزی چون نظام ما، امکان پرداختن به چنین تفاوت‌هایی را ندارد و مواد کمک آموزشی در این میان، برای پاسخ به این نیاز، مناسب‌ترین هستند. اما طرح این موضوع و آشنا ساختن تولیدکنندگان با کمبودها و نیازهای موجود ما در این زمینه نیز به عهده‌ی ماست که به نظر می‌رسد، کم‌تر به آن پرداخته شده است.

متأسفانه هنوز نتوانسته‌ایم این ایده را توجیه کنیم که کتاب درسی می‌تواند تنها چارچوبه‌ها و سرنخ فعالیت‌های یادگیری را به معلمان و دانش آموزان بدهد و وسایل و تدابیر دیگری چون مواد کمک آموزشی، می‌تواند زمینه‌ای فراهم کنند تا بچه‌ها از طریق فعالیت‌هایی متنوع، از نظر تناسب آن‌ها با سبک‌های گوناگون یادگیری،

کتابخانه مدرسه یا آموزشگاهی، مجموعه‌ای از کتاب‌های مناسب است که در آموزش و پرورش نقش سازنده، فعال و مکمل دارد و مهم‌ترین وظیفه آن، ایجاد میل و عادت به مطالعه فردی و ایجاد روحیه پژوهش به منظور گسترش آموخته‌ها در دانش‌آموزان است.

چکیده‌ی یافته‌های یک پژوهش

فاطمه حدادی

اشاره

«بررسی وضعیت کتابخانه‌های آموزشگاهی دوره متوسطه استان کهگیلویه و بویر احمد»، عنوان پژوهشی از نوع توصیفی است که پرسش‌نامه‌های آن از طریق اداره‌های آموزش و پرورش هر منطقه‌ی تابعه‌ی استان، در سال ۱۳۸۲ میان جامعه‌ی آماري پژوهش، یعنی هم‌م‌ی ۲۸۳ کتابخانه‌ی آموزشگاهی متوسطه تحت پوشش، توزیع شده است. چکیده‌ی یافته‌های پژوهش حاضر از این قرار است: «کمبود کتاب و روز آمد نبودن مجموعه، کمبود بودجه و نیروی متخصص، نامناسب بودن فضای کتابخانه‌ها، کمبود تجهیزات و وسایل دیداری - شنیداری، نبود نشریات ادواری، کمبود کتاب مرجع، استفاده نکردن از فناوری اطلاعات و نامناسب بودن زمان استفاده از کتابخانه. در پایان، پیشنهادهایی برای بهینه‌سازی کتابخانه‌های آموزشگاهی در استان کهگیلویه و بویر احمد ارائه شده است.

بیان مسأله

جدید، با استفاده از کتاب و کتابخانه است. اهمیت این مسأله در دوره متوسطه بیش تر احساس می شود؛ چرا که در این سن کنجکاوی و ایجاد پرسش در ذهن نوجوانان به اوج می رسد. دانش آموزانی که در مقطع متوسطه با فرهنگ مطالعه و تحقیق آشنا می شوند در دانشگاه نیز روحیه ی پژوهش خود را که تضمین کننده ی موفقیت آن هاست، حفظ می کنند.

اما تعیین این که جایگاه کتابخانه های آموزشی در فرایند آموزش رسمی کشور کجاست، به پژوهش نیاز دارد. تحقیق حاضر به بررسی وضعیت این کتابخانه ها در استان کهگیلویه و بویر احمد می پردازد.

هدف های پژوهش

۱. بررسی وضعیت موجود کتابخانه های آموزشی مقطع متوسطه از نظر منابع، تجهیزات، فضا و نیرو؛
۲. شناخت موانع و مشکلات احتمالی موجود در کتابخانه ها؛
۳. ارائه ی پیشنهاد برای بالا بردن کیفیت خدمات کتابخانه ها.

یکی از هدف های مهم آموزش و پرورش، پرورش خلاقیت و استعداد های دانش آموزان و سوق دادن آن ها به سوی نوعی یادگیری خود انگیزه است. رسیدن به این هدف، امکانات و ابزار مناسب و کافی را می طلبد. کتابخانه های آموزشی یکی از ابزار های کمک آموزشی هستند که می توانند نقش مهمی را در این فرایند ایفا کنند.

از طرف دیگر، با پیشرفت علم و فناوری، عمر متوسط دانش بصری ۳/۵ تا ۵ سال تخمین زده شده است. در چنین شرایطی، برنامه ریزان آموزشی نمی توانند به طور مرتب بر حجم کتاب بیفزایند تا دانش آموزان را با ابعاد جدید دانش آشنا سازند، پس

تنها

راه حل

ممکن،

ایجاد مهارت

در افراد برای

رساندن خود به

اطلاعات

پرسش‌های پژوهش

۷. وضعیت کتابخانه‌ها از نظر تعداد منابع چگونه است؟
۸. دلایل کارآمد نبودن احتمالی کتابخانه‌های آموزشگاهی دوره متوسطه استان چیست؟

۱. بیش‌ترین اوقات استفاده از کتابخانه‌های آموزشگاهی چه زمانی است؟
۲. بودجه‌ی کتابخانه‌های آموزشگاهی از چه محل یا محلی تأمین می‌شود؟
۳. آیا میان کتابخانه‌های آموزشگاهی مقطع متوسطه استان با دیگر کتابخانه‌های آن ارتباط اطلاعاتی وجود دارد؟
۴. چه فعالیت‌هایی برای جذب دانش‌آموزان به کتابخانه‌ها صورت می‌گیرد؟
۵. جایگاه فناوری آموزشی و فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه کجاست؟
۶. وضعیت کتابخانه‌ها از نظر نیروی انسانی متخصص چگونه است؟

روش و جامعه‌ی آماری پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی است، و جامعه‌ی پژوهش، همه‌ی کتابخانه‌های استان کهگیلویه و بویراحمد. ۲۸۳ آموزشگاه متوسطه در استان وجود دارد. از این تعداد، چهار آموزشگاه متوسطه‌ی عشایری استان به علت در دسترس نبودن، حذف شدند. اطلاعات گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار «اکسل» پردازش شد.

پیشینه‌ی پژوهش در خارج از کشور

ژسیکلا، ۱۹۹۶ در تحقیقی با عنوان «کتابخانه در نظام آموزش و پرورش به عنوان کیفیت»، به بررسی ساختار آموزش و پرورش لهستان پرداخت. وی معتقد است، برای ایجاد دگرگونی در ساختار آموزش و پرورش باید تشکیلات آن را به نفع گسترش تحصیلات متوسطه دگرگون کرد. زیرا نوجوانانی که از آموزش و پرورش دبستانی و دبیرستانی نامناسبی برخوردار بوده‌اند، وقتی به دانشگاه راه می‌یابند، عادت یادداشت برداری را از آن دوران با خود به دانشگاه می‌آورند و آن را تداوم می‌بخشند. نتایجی که از این تحقیق به دست آمد، عبارتند از:

۱. مدرسه‌ها توان خود را برای ایجاد انگیزه‌ی مطالعه از دست داده‌اند و وسایل ارتباط جمعی جانشین وسایل سنتی آموزش تلقی می‌شوند؛
۲. مطالعه‌ی کتاب و متون عمیق و برتر میان دانش‌آموزان عاملی مثبت تلقی نمی‌شود؛
۳. دانش‌آموزان بیش‌تر به یادگیری از طریق فناوری‌های جدید تمایل دارند و کم‌تر به خواندن علاقه نشان می‌دهند.

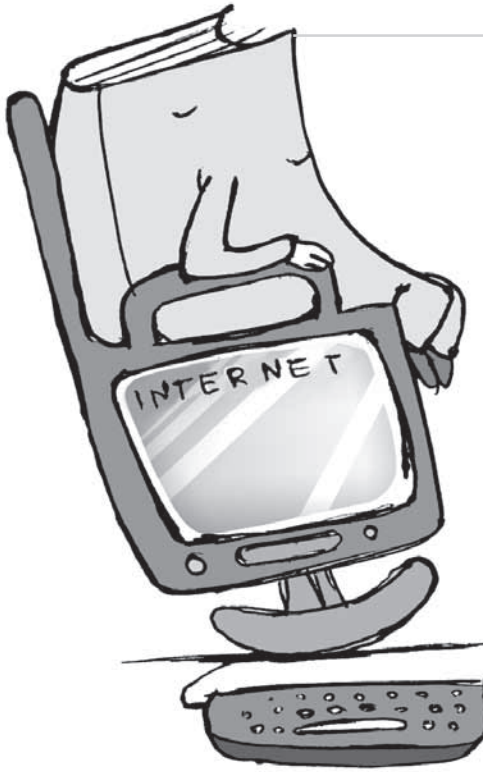
پیشینه‌ی پژوهش در ایران

باب الحوائجی، در سال ۱۳۶۶، پژوهشی با عنوان «علل عدم تداوم و

بررسی‌هایی که در ایران و خارج از ایران درباره‌ی کتابخانه‌های آموزشی انجام شده‌اند، نشان از اهمیت و نقش این کتابخانه‌ها در تداوم امر آموزش دارند. طاهره علوی، پایان‌نامه‌ی دکترای خود را (۱۳۵۸) به کتابخانه‌ی دبیرستان شهر تهران اختصاص داد. او در تحقیق خود، در دو زمینه‌ی عوامل درونی و بیرونی، علل پویا نبودن این کتابخانه‌ها را بررسی کرد و در نهایت نتیجه گرفت.

- کتابخانه‌های دبیرستانی فاقد کتابدار با پست سازمانی هستند؛
- بودجه‌ی خاصی در دبیرستان‌ها برای کتابخانه‌ها وجود ندارد؛
- نسبت کتاب به دانش‌آموز در هر کتابخانه زیر استاندارد است؛
- رده‌بندی، مجموعه‌سازی و سازماندهی در کتابخانه‌های آموزشی نامناسب است.

از مجموع ۱۲۴ کتابخانه، ۴۵ درصد آن‌ها بیش‌ترین اوقات استفاده از کتابخانه را زنگ تفریح، و ۳۱ درصد نیز زنگ تفریح و زنگ پرورشی اعلام کرده‌اند

پویایی کتابخانه‌های دبیرستانی در ایران» انجام داد. او در این تحقیق، عوامل درونی و بیرونی را دلیل نبود رشد تداوم در کتابخانه‌های دبیرستانی ایران می‌داند. عوامل درونی به نظام آموزشی ایران، و عوامل بیرونی به مسائل خاص اجتماعی مربوط می‌شوند. جامعه‌ی آماری این تحقیق، تعدادی از مدرسه‌های تهران بود.

سلوکی در سال ۱۳۷۵، در

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد خود با عنوان «ارزیابی امکانات و خدمات اطلاع‌رسانی در آموزشگاه‌های مجری نظام جدید آموزش متوسطه‌ی شهر تهران و ارائه‌ی پیشنهاد برای بهینه‌سازی آن»، به بررسی وضعیت خدمات اطلاع‌رسانی در آموزشگاه‌های نظام جدید متوسطه‌ی شهر تهران پرداخت. جامعه‌ی آماری این تحقیق، ۱۱۰ آموزشگاه متوسطه‌ی مجری نظام جدید متوسطه‌ی شهر تهران بود.

فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر این بود که در آموزشگاه‌های نامبرده برای خدمات اطلاع‌رسانی جایگاه ویژه‌ای وجود دارد. یافته‌های تحقیق مشخص کردند، برخلاف زمینه، در این آموزشگاه‌ها جایگاهی برای اطلاع‌رسانی در نظر گرفته نشده است. مسؤولان امر آموزش کشور باید به تقویت کتابخانه‌های آموزشی، هم از نظر نیروی انسانی

متخصص و هم از نظر تجهیزات، پردازند.

یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل آن‌ها

■ از مجموع ۱۲۴ کتابخانه، ۴۵ درصد آن‌ها بیش‌ترین اوقات استفاده از کتابخانه را زنگ تفریح، و ۳۱ درصد نیز زنگ تفریح و زنگ پرورشی اعلام کرده‌اند. ۱۰ درصد به زنگ پرورشی، ۶ درصد به زنگ ورزش، ۶ درصد به ساعات تعطیلی بعد از مدرسه و یک درصد نیز به زنگ انشا اشاره داشته‌اند.

■ از ۶۴ کتابخانه‌ی پاسخ دهنده، ۸۱ درصد بودجه‌ی سالانه‌ی خود را از سرانه‌ی دانش‌آموزی تأمین می‌کنند؛ ۱۳ درصد از طریق کمک‌های مردمی و اداره‌ی آموزش و پرورش، ۵ درصد از طریق حق عضویت، و ۲ درصد از طریق شهریه‌ی کلاس‌های تقویتی.

■ درباره‌ی ارتباط میان کتابخانه‌ها، از مجموع ۶۸ کتابخانه، ۶۲ درصد ارتباط

با کتابخانه‌های عمومی، ۱۵ درصد ارتباط با کتابخانه‌های دیگر مدرسه‌ها، ۱۰ درصد ارتباط با کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۹ درصد ارتباط با کتابخانه‌های مسجدها و ۴ درصد ارتباط با کتابخانه‌های دانشگاهی ذکر کرده‌اند.

■ در زمینه‌ی فعالیت‌های جانبی کتابخانه‌ها، از مجموع ۹۸ کتابخانه، ۶۶ درصد به تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری، ۱۴ درصد به نمایشگاه کتاب و تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری، ۱۳ درصد به کتابخوانی، ۳ درصد به شعرخوانی، ۲ درصد به نمایش فیلم و روزنامه‌ی دیواری و یک درصد به همه‌ی موارد اشاره کرده‌اند.

■ در مورد وضعیت مواد دیداری-شنیداری (فناوری‌های اطلاعاتی) از مجموع ۱۳۸ کتابخانه، ۵۹ درصد هیچ وسیله‌ای نداشته‌اند. ۳۱ درصد رادیو، تلویزیون و ویدئو، و ۱۰ درصد رایانه داشته‌اند.

■ بیش‌ترین فراوانی مسؤول کتابخانه‌های مورد بررسی، متعلق به مربیان پرورشی است (۵۵ درصد). ۲۱ درصد از کتابخانه‌ها توسط کتابداری مجرب، ۱۱ درصد توسط مدیر مدرسه، ۹ درصد توسط مدیر مدرسه و مربی پرورشی، ۳ درصد توسط کتابدار متخصص، و یک درصد توسط معاون مدرسه اداره می‌شود.

■ از مجموع ۱۱۰ کتابخانه‌ی پاسخ دهنده، ۶۸ درصد از کتابخانه‌ها میان صفر تا ۱۰۰۰ جلد کتاب دارند؛ ۱۷ درصد میان ۱۰۰۰ تا ۲۰۰۰، ۱۰ درصد میان ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰، و ۵ درصد میان ۳۰۰۰ تا ۴۰۰۰ کتاب.

■ در زمینه‌ی مشکلات کتابخانه‌ها که باعث ناکارآمدی آن‌ها می‌شود، از مجموع ۱۱۶ کتابخانه، ۳۴ درصد نبود فضا، بودجه و کتابدار را از اهم مشکلات خود داشته‌اند. ۲۲ درصد به نبود فضا، بودجه و حمایت نشدن توسط اداره‌ی آموزش و پرورش، ۱۷ درصد فقط به حمایت نشدن توسط اداره آموزش و پرورش، ۱۳ درصد به همه‌ی موارد و ۵ درصد به استقبال نکردن دانش‌آموزان اشاره کرده‌اند.

نتیجه‌گیری

پویایی نظام آموزشی کشور در گرو میزان بهره‌گیری از کتابخانه‌های

آموزشگاهی ناشی از ساختار متمرکز آموزش و پرورش است که در آن، شیوه‌ی آموزشی همچنان حافظه محور به پیش می‌رود.

آموزشگاهی در نقش یک ابزار آموزشی است. با وجود پذیرش ضرورت توسعه و تقویت کتابخانه‌های آموزشگاهی از سوی مسؤؤلان آموزش و پرورش کشور، عملاً شاهد ضعف کمی و کیفی این کتابخانه‌ها هستیم.

به طور کلی، ناکارآمدی کتابخانه‌های آموزشگاهی دوره متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد، مشخص نبودن جایگاه کتابخانه‌های آموزشگاهی در نظام آموزش و پرورش است. برنامه‌ای برای ایجاد با گسترش آن‌ها وجود ندارد و آموزشگاه‌هایی که کتابخانه دارند، با مشکلاتی همچون: کمبود فضا و بودجه، نامناسب بودن وقت استفاده، نبود نشریات ادواری، استفاده نکردن از نظام طبقه‌بندی استاندارد به علت نبود کتابدار

متخصص، نبود مواد دیداری- شنیداری و فناوری‌های اطلاعاتی، کمبود کتاب‌های آموزشی و روزآمد نبودن کتاب‌های آموزشی موجود، و نداشتن خط مشی مشخص برای ابراز وجود در پیکره‌ی نظام مدرسه مواجه هستند. شاید بتوان گفت، بیش‌تر مشکلات کتابخانه‌های

ویژگی های یک کتاب آموزشی خوب

استفاده از واژگان و جملات متناسب با سطح مخاطبان

محتوای کتاب توانمندی معلم را در جهت طراحی فعالیتهای کلاسی برای دانش‌آموزان افزایش می‌دهد.

رشد قدرت تفکر

اعتبار علمی

کتاب‌های آموزشی که به آن‌ها «جنب درسی» هم می‌گویند، باید در درجه‌ی نخست خلأ مطالب کتاب درسی را پر کنند. پرویز شهریاری

وضعیت کتاب‌های آموزشی در چهارمین جشنواره‌ی رشد (دیدگاه‌های سرگروه‌های داوری)

اشاره

سرگروه‌های داوری چهارمین جشنواره‌ی رشد، به پرسش‌های ما در باره‌ی تعداد کتاب‌های رسیده به حوزه‌ی داوری آنان، کیفیت این کتاب‌ها، مشکلات داوری این دوره‌ی جشنواره، ملاک‌های داوری، و تأثیر جشنواره‌های گذشته بر کیفیت کتاب‌های این دوره پاسخ گفته‌اند. تعداد کتاب‌های رسیده به هر حوزه، از ۲۰ (تربیت بدنی) تا ۲۰۵ (علوم تجربی) جلد متفاوت بوده است. در مورد کیفیت کتاب‌ها هم تفاوت چشمگیری وجود دارد: از کم‌کاری نویسندگان و پدید آورندگان (عربی) تا برداری از کیفیت بالا نسبت به سال‌های گذشته (زبان و ادبیات فارسی - راهنمایی). در باب مقایسه‌ی کیفیت آثار ناشران دولتی با آثار ناشران خصوصی نیز اتفاق نظر وجود ندارد. شاید بتوان بحث انگیزترین و پر اهمیت‌ترین پاسخ‌ها را، پاسخ به دو پرسش درباره‌ی «مشکلات داوری این دوره» و «ملاک‌های داوری» دانست. در ادامه، این پرسش و پاسخ را می‌خوانید.

سرگروه‌های داوری

۱. سهراب غلامپور، حوزه‌ی آموزشی زبان انگلیسی
۲. علاء نوری، حوزه‌ی آموزشی مهارتی و روش تدریس
۳. قاسم کریمی، حوزه‌ی آموزشی عربی
۴. خسرو داوودی، حوزه‌ی آموزشی ریاضی
۵. هوشنگ اطلاعاتی، حوزه‌ی آموزشی حرفه و فن
۶. فاطمه رضانی، حوزه‌ی آموزشی تعلیم و تربیت دینی
۷. محمد فرخی، حوزه‌ی آموزشی زبان و ادبیات فارسی
۸. حسن طاهری، حوزه‌ی آموزشی علوم تجربی
۹. غلامرضا سراج زاده، حوزه‌ی آموزشی تربیت بدنی
۱۰. منصور ملک عباسی، حوزه‌ی آموزشی جغرافیا
۱۱. مسعود جوادیان، حوزه‌ی آموزشی تاریخ
۱۲. حسین قاسم پور مقدم، حوزه‌ی آموزشی زبان و ادبیات فارسی
۱۳. حمید محمد ظاهری، حوزه‌ی آموزشی هنر

وضعیت کیفی کتاب‌های مورد داوری را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

غلامپور: کیفیت کتاب‌ها نسبت به جشنواره‌ی گذشته ارتقا یافته بود. نوری: کیفیت کتاب‌هایی که مخاطب آن‌ها دانش‌آموزان بودند، مطلوب نبود، اما در مورد کتاب‌هایی که مخاطبشان معلمان و مربیان بودند، کتاب‌های مناسب و خوبی به چشم می‌خورد؛ هر چند بیش ترجمه‌ای بودند تا تألیفی.

کریمی: متأسفانه شاهد کم‌کاری مفرط نویسندگان و پدید آوردن کتاب‌های عربی بودیم و کتاب‌های بیشتر کتاب‌کار و تست بودند. به هیچ نحو از آنچه در سه سال گذشته منتشر شده است، راضی نیستم.

داوودی: در این دوره، چون کتاب‌ها در یک مرحله قبلاً کارشناسی شده بودند، طبعاً کیفیت‌ها هم خوب بودند.

اطلاعی: با توجه به نتایج جشنواره‌های گذشته، کتاب‌های ارسالی با استانداردهای کتاب‌های آموزشی مطابقت بیش‌تری داشتند، اما هنوز تا کتاب‌های مورد قبول فاصله‌ی زیادی داریم.

رضانی: کتاب‌ها همچنان برخلاف انتظار از نتایج جشنواره‌ی اول، با همان زبان بزرگسالانه برای کودکان و نوجوانان نوشته شده بودند.

فرخی: وضعیت کیفی کتاب‌های مورد بررسی هنوز

محمد فرخی

پائین تر از سطح مطلوب مورد نظر است .
ظاهری: کتاب های رسیده از کیفیت رضایت بخشی برخوردار نبودند و هنوز ، محتوا و روش علوم تجربی توسط کشورهای پیشرفته تعیین می شود .

سراج زاده: گرچه درس تربیت بدنی صاحب برنامه ی درسی شده است ، اما هنوز کتاب هایمان به سمت نیازهایمان کشیده نشده اند و بازار هم به شکل جدی متوجه قضیه نشده است .

جوادیان: اغلب آثار بدون توجه به ویژگی ها و نیازهای مخاطبان تهیه شده بودند .

ظاهری: نسبت به گذشته ، حرکت های خوبی شروع شده و آثار و کتاب های خوبی تدارک شده بودند .

قاسم پور مقدم: در مقایسه با سال های قبل ، کتاب ها از کیفیت بالایی برخوردار بودند .

دسته ای دیگر با گروه حرفه و فن .

رمضانی: خیر ، به غیر از کمبود وقت و مشغله ی بسیار اعضای هیأت داوران .

سراج زاده: خیر ، چون تمام دوستان گروه ما در جریان برنامه ی درسی بودند .
ملک عباسی: فقط وجود یکی دو جلد کتاب تألیفی برخی از اعضای گروه داوران ، قدری کار نهایی سازی جواب را به تأخیر انداخت . غیر از این مشکلی وجود نداشت .

ظاهری: بله . با توجه به تعدد و تنوع رشته های هنری ، انتخاب یک اثر برگزیده و دو اثر تقدیری ، کار داوری را بسیار پیچیده کرده بود .

قاسم پور مقدم: نکته ی قابل ذکر ، عدم هماهنگی برخی کتاب های موجود با طبقه بندی مصوب کتاب های آموزشی بود . پیشنهاد شود در تدوین و تنظیم سندهای مربوط به این حوزه ، جایگاه این گونه کتاب ها در طبقه بندی ها روشن شود .

آیا در داوری ها با مشکل خاصی مواجه بوده اید؟

نوری: در داوری کتاب هایی که ویژگی های خاصی دارند و براساس این ویژگی ها ، ملاک های ویژه ای هم برای داوری لازم است ، هنوز مشکل داریم .
داوودی: مشکل اصلی ما در داوری کتاب های رایانه بود که داوری دسته ای از آن ها بر عهده ی ما بود و داوری

فرخی در حوزه‌ی ما، اکثر کتاب‌های برگزیده توسط هیأت داوران، آثاری بودند که توسط ناشران خصوصی تولید شده بودند. باید گفت، ناشران خصوصی یک گام از ناشران دولتی جلو افتاده‌اند.

طاهری: تقریباً کتاب‌های ناشران خصوصی بهتر بودند؛ مثل کتاب‌های انتشارات فنی.

منصور ملک عباسی

ملک عباسی: تفاوت کیفی چندانی بین دو بخش وجود نداشت. جوادیان: ناشران دولتی.

قاسم پور مقدم: وضعیت کتاب‌های ناشران دولتی بهتر از ناشران خصوصی بود که یکی از دلایل آن شاید، ضابطه مند نبودن ناشران خصوصی یا پیروی نکردن آن‌ها از ضابطه‌های استاندارد است.

ملاک‌های شما برای انتخاب کتاب برتر چه بودند؟

غلامپور: اول این که هیچ غلط علمی نداشته باشد، دوم این که تمرینات آن از آسان به مشکل باشند، و سوم، در ارائه‌ی مطالب شتابزدگی صورت نگرفته باشد. **نوری:** توجه به رشد همه جانبه‌ی

کتاب‌های ارسالی از سوی ناشران دولتی کیفیت بالاتری داشتند یا کتاب‌های ناشران خصوصی؟

نوری: استقبال ناشران خصوصی نسبت به دوره‌های قبل بیش تر شده بود و کتاب‌های مناسب و خوبی هم ارائه داده بودند.

کریمی: شاید بتوان گفت، ناشران دولتی موفقیت بیش تری داشتند؛ مثل مجموعه کتاب‌های «انتشارات مدرسه» که نسبت به سایر کتاب‌ها دارای کیفیت بهتری بودند.

داوودی: در گروه ما، ناشران دولتی بهتر بودند که نمونه‌ی آن، انتشارات مدرسه بود.

اطلاعی: کتاب‌های ناشران دولتی از کیفیت محتوایی بهتری برخوردار بودند. **رمضانی:** در حوزه‌ی ما از هر دو گروه کتاب‌های خوبی داشتیم.

مهارت‌ها؛ استفاده از روش‌های فعال و مشارکت جویانه در آموزش و پرورش برای پرورش قدرت خلاقیت؛ مبتنی بودن بر تفکر منطقی و نقاد؛ صحت علمی مطالب و کاربردهای علمی.

کریمی: ملاک‌های انتخاب کتاب برتر مشتمل بر این سر فصل‌ها هستند: وضعیت ظاهری کتاب؛ نحوه‌ی سازماندهی محتوای کتاب؛ میزان پوشش نسبت به هدف‌های برنامه‌ی درسی؛ توجه به مسائل ارزشی و فرهنگی.

اطلاعی: محتوای آن باعث پرورش مهارت‌های ساده شود؛ مطالب آن قابلیت اجرا داشته باشند؛ تمرینات و فعالیت‌های آن بر اساس کار گروهی تنظیم شده باشند؛ مطالب آن از توالی، پیوستگی و نظم برخوردار باشند؛ تولید مسأله کند؛ یادگیری عمیق و پایدار به وجود آورد...

غلام رضا سراج زاده

رمضانی: مطابقت با منابع و مطالب معتبر دینی؛ استفاده از زبان ساده و قابل فهم؛ تقویت نگرش و گرایش به دین؛ کمک به پرورش مهارت‌های فکری و یادگیری؛ و...
طاهری: توجه به پرورش مهارت‌های فرایند روش علمی و تفکر؛ توجه به قالب‌های هنری و نوآوری؛ استفاده از زبان مناسب در ارائه‌ی محتوا؛ و از همه

مهم‌تر، توجه به تألیف در برابر ترجمه.

سراج زاده: ملاک اصلی ما برای انتخاب کتاب‌های برتر، بحث تألیف است؛ یعنی رفتن و رجوع کردن به مدرسه‌ها، دیدن برنامه‌ی درسی تربیت بدنی، و تألیف کتاب بر اساس نیازهای این درس که هنوز متأسفانه این امر محقق نشده است.

جوادیان: تناسب نشر با علاقه‌های مخاطبان؛ نوآوری و خلاقیت در طرح موضوعات و مطالب؛ صحت محتوا؛ استفاده‌ی به جا و کافی از منابع بصری؛ چاپ مناسب؛ برخورداری از واژه نامه و...

آیا جشنواره‌های گذشته توانسته‌اند در رشد کیفی کتاب‌های آموزشی مؤثر باشند؟

نوری: اعلام استانداردها و معیارهای تولید کتاب‌های آموزشی و نیازهای آموزش و پرورش، اگر با روند علمی پیگیری شود، می‌تواند موجب رشد کیفی کتاب‌ها شود.

کریمی: در این حوزه، به دلیل

بیش تری داشتیم که برآورده نشدند.
فرخی: قطعاً مؤثر بوده‌اند و میزان
این تأثیر بر می‌گردد به این که ما تا چه حد
اطلاعات و نتایج به دست آمده از
جشنواره‌های گذشته را، به اطلاع
مخاطبان آن‌ها رسانده باشیم.

ملک عباسی: به نظر می‌رسد،
جشنواره‌های گذشته توانسته‌اند،
خواسته‌های خود را صریح و روشن
برای ناشران و مؤلفان بیان کنند و آن‌ها
را از نیازها و کمبودهای علمی و مهارتی
جامعه‌ی فرهنگی کشور مطلع سازند و
به این دلیل، موفق به توسعه و نشر
کتاب‌های مورد نیاز شوند.

ظاهری: بله و این رشد کیفی را
می‌توان در تولیدات مؤلفان و ناشران
به خوبی دید.

قاسم پورمقدم: به طور مسلم بی‌تأثیر
نبوده‌اند. ما آثار آن‌ها را در کمیت و کیفیت
و طبقه بندی کتاب‌ها می‌بینیم.

درباره‌ی کتاب‌های تألیفی و ترجمه‌ای نظرتان چیست؟

قاسم کریمی

نوری: سهم تألیف به
طور معنا داری از سهم
ترجمه کم‌تر است و همین
مسئله لزوم حمایت از
تألیف‌ها را مشخص
می‌کند.

محدودیت‌های

اطلاع رسانی به

مؤلفان و ناشران، هم اکنون

شاهد هیچ گونه نوآوری و تغییری
نیستیم، در حالی که اصولاً چنین
جشنواره‌هایی باید بتوانند در رشد کیفی
کتاب‌ها مؤثر باشند. و صد البته
جشنواره‌ی رشد بهترین و شایسته‌ترین
بستر در این زمینه است.

داوودی: صد البته. نمونه‌ی آن

وجود ۱۵-۱۴ جلد کتاب ابتدایی برای
معلمان در این دوره بود که در دوره‌ی
قبل در این رابطه کتابی نداشتیم.

اطلاعی: بله، در جشنواره‌های
دوره‌های قبل، ارائه‌ی استانداردهای
کتاب‌های آموزشی، اعلام هدف‌های
کتاب‌های درسی، مطرح کردن
نیازهای مخاطبان، هدایت، حمایت و
تشویق ناشران و نویسندگان، و معرفی
ناشران و نویسندگان نمونه، در رشد
کیفی کتاب‌های آموزشی مؤثر بوده
اند. البته تأثیر این گونه طرح‌ها و
جشنواره‌ها در بلند مدت قابل ملاحظه
تر است.

رمضانی: در این حوزه، با توجه به
برگزاری جشنواره‌های قبل، انتظارات

حسین قاسم پور مقدم

عدم هوشیاری
معلمان و
دانش آموزان ممکن
است مشکلاتی را
ایجاد کنند .

طاهری :
معتقدم باید به سوی
تألیف ، گام های اثر
بخشی برداریم .

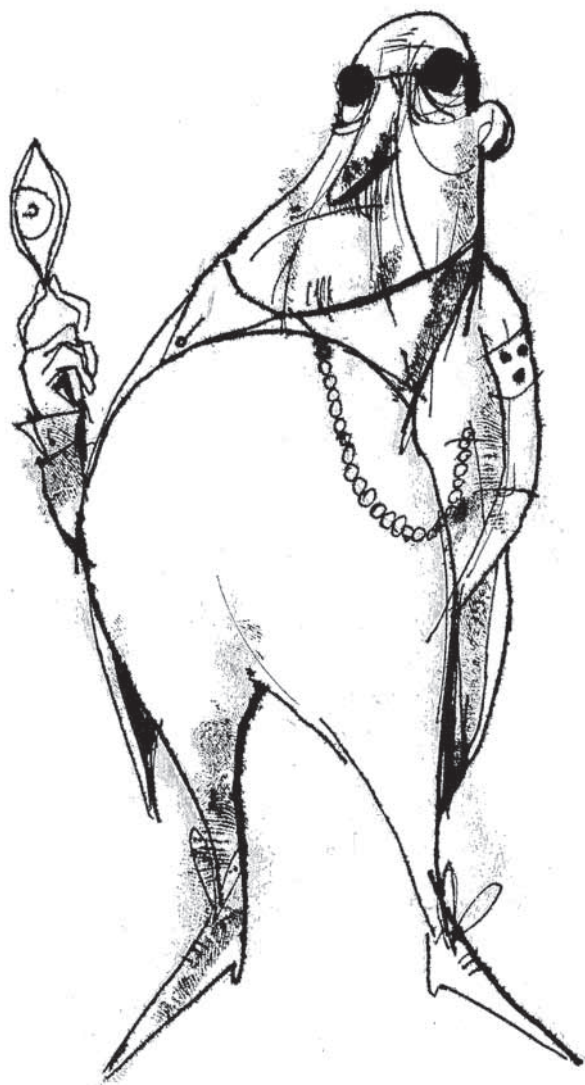
طاهری : متناسب سازی مکتوب
ترجمه ای با فرهنگ بومی هر کشور ، از
ضرورت های اساسی در حوزه ی ترجمه
است که در متون ترجمه ای ما کم تر به
این مهم توجه می شود .

کریمی : هر چه می گذرد ، عرصه ی
ترجمه در ایران دچار انحراف های غیر
قابل بخشش بیش تری می شود و به دلیل
صرفه جویی در هزینه ها و سهل الوصول
بودن ترجمه نسبت به تألیف ، تعداد
کتاب های ترجمه ای رو به فزونی است .
اطلاعی : کتاب های تألیفی با
نیازهای آموزشی و ساختار فرهنگی و
اجتماعی جامعه ی ما سازگارتر است .
البته نمی توان زحمات مترجمان خوب را
نیز در ترجمه ی کتاب های مفید نادیده
گرفت .

رمضانی : در این حوزه اخیراً
ترجمه هایی صورت گرفته و وارد
بازار شده اند که بدیهی است ،
فرهنگ دینی و مذهبی خاص
خود را به همراه دارند
و در صورت

کتاب های حل المسائل، مانند غذای آماده ای هستند که مصرف مستمر و زیاد آن می تواند دانش آموزان را دچار سوء هاضمه علمی کند و لذت تفکر، و حل مسئله را از آن ها بگیرد.

ابوالقاسم جاریانی، معاون دفتر برنامه ریزی و تالیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کاردانش

گزارش اجمالی ارزشیابی کتاب های آموزشی رشته

زبان انگلیسی

(جشنواره کتاب های آموزشی رشد دوره آموزش متوسطه)

حسین گل بستان

اشاره

سال هاست که نظام آموزش زبان خارجی در کشور آماج هجوم کتاب های حل المسائل قرار گرفته است و به نایب نام کتاب های «راهنما» را به خود اختصاص داده اند. سابقه چاپ این کتاب ها شاید به سال های دور نرسد. در سال های پیش از انقلاب اسلامی، این نوع کتاب ها رواج چندانی نداشتند، و اکثر کتاب هایی که به چاپ می رسیدند، در زمینه تمرین و آمادگی برای کنکور بودند؛ از جمله مجموعه کتاب های «توفیقیان»، «گرامر از دبیرستان تا دانشگاه» و «مجموعه نوار درسی» که جنبه های آموزشی شان بسیار بیش تر از جنبه حل المسائلی آن ها بود. شاید بتوان این مواد آموزشی را نوعی راهنمای

کمک درسی نامید.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، با توجه به نحوه نگرش جامعه به آموزش زبان در کشور و نوع گرایش جامعه نسبت به این درس، رفته رفته وضعیت آموزشی

خاصی در ایران حاکم شد که گرایش به کتاب‌های حل المسائل را بین جامعه دانش‌آموزان بیش‌تر کرد. گواه بر این مسأله، چاپ کتاب‌های متعدد و بی‌شماری است که در اوایل انقلاب اسلامی به صورت غیر مجاز به چاپ می‌رسیدند، ولی به تدریج مجوز چاپ گرفتند و وارد بازار شدند. حتی بعضی از این کتاب‌ها زمانی چاپ می‌شدند و در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گرفتند که هنوز کتاب‌های جدیدالتألیف به دست بسیاری از آنان نرسیده بود.

این گرایش، به دانش‌آموزان این فرصت را داد که به تدریج از کتاب‌های درسی رویگردان شوند و به سمت کتاب‌های به اصطلاح «راهنما» روی بیاورند. در نتیجه سطح علمی آموزش زبان در کشور در حد جبران ناپذیری افت کرد و آموزش زبان در کشور لطافت زیادی از این وضعیت دید. نتایج آزمون‌های داخلی

سال‌هاست که نظام آموزش زبان خارجی در کشور آماج هجوم کتاب‌های حل المسأله قرار گرفته است و به ناحق نام کتاب‌های «راهنما» را به خود اختصاص داده‌اند

و کنکور، نتایج آزمون‌های زبان در رشته‌های مختلف دانشگاه‌ها و غیره، همگی گواه این مدعا هستند. این کتاب‌ها که بعضاً با هدف اقتصادی وارد بازار کتاب می‌شوند امکان هر گونه خلاقیت ذهنی، تفکر

و خودباوری را از دانش‌آموزان می‌گیرد و در نتیجه دانش‌آموز با انگیزه سال‌های اول و دوم راهنمایی که با شور و شوق فراوان سعی در یادگیری زبان خارجی دارند، در سال‌های آخر دبیرستان و پیش‌دانشگاهی تبدیل به دانش‌آموزی منفعل و بی‌انگیزه می‌شود.

در این نوع کتاب‌ها مؤلفان با ارجاع دانش‌آموزان به تلفظ‌های غلط (تلفظ‌های غلط فارسی)، واژگان

این ناپسامانی‌ها سروسامان بدهیم و از لطامات بیش‌تر، جلوگیری کنیم؟ بدنبال همین آسیب‌ها بود که دفتر انتشارات کمک آموزشی اقدام به اجرای طرح سامان بخشی کتاب‌های کمک آموزشی کرد.

یکی از مهم‌ترین پیامدهای آن برگزاری چهار جشنواره با هدف تشویق کتاب‌های آموزشی برتر مؤلفان آن و ناشران نمونه از جمله دستاوردهای این طرح است.

فرایند داوری انتخاب کتاب‌های آموزشی برتر در جشنواره

در ابتدا، ۱۸۰ جلد کتاب در اختیار کمیته داوران قرار گرفت تا در مسابقه شرکت داده شوند. داوری طی دو مرحله صورت گرفت. در مرحله اول به تدوین چک لیست مشخصات عمومی کتاب‌های کمک آموزشی زبان انگلیسی اقدام شد. (فهرست و ارسی شماره ۱) در مرحله (اول)، الف) کتاب‌هایی که به عنوان راهنما طبقه بندی شده بودند و در واقع آموزش خاصی را به زبان آموزان ارائه نمی‌دادند و فقط پاسخ کتاب‌های درسی را ارائه می‌دادند، ب) کتاب‌هایی که تاریخ چاپ آن‌ها قبل از یا بعد از سال‌های ۷۶ تا ۸۰ بود، ج) کتاب‌هایی که به صورت افست

غلط، نکات دستوری (و حتی جملات غلط به عنوان مثال یا تمرین یا حتی پاسخ سوالات)، ترجمه متن (بعضاً به صورت واژه به واژه و نادرست) و ارائه پاسخنامه تمرین‌های کتاب‌ها، دبیران زحمتکش و دلسوز را خلع سلاح کرده و دانش‌آموزان را به سمت راحت طلبی سوق می‌دهند.

درکنار آن‌ها، می‌توان شاهد کتاب‌هایی بود که اصلاً مسیر متعادلی را طی نمی‌کنند. تنها کاری که این ناشران انجام می‌دهند، آن است که کتاب را از خارج وارد و در داخل اکثر آبدون اخذ مجوز، به چاپ می‌رسانند. نمونه این نوع چاپ نیز بعد از انقلاب اسلامی به وفور به چشم می‌خورد. تقریباً بیش‌تر آموزشگاه‌های آزاد زبان از این نوع کتاب‌ها تغذیه می‌شوند.

سؤال مهم این است که «چه باید کرد؟» آیا زمان آن نرسیده است که به

کتاب‌های چاپ خارج را مجدداً چاپ کرده بودند، از مجموعه داوری و شرکت در مرحله دوم حذف شدند. در این مرحله مجموعاً ۵۵ کتاب از حیطة داوری حذف شدند.

تدوین معیارهای عمومی و اختصاصی

بعد از اعلام نتیجه راهیابی کتاب‌ها به مرحله بررسی و به منظور رعایت عدالت در داوری، گروه داوری ویژگی‌هایی را در نظر گرفت تا بر اساس آن‌ها بتوان کتاب‌ها را به‌طور یکسان ارزشیابی کرد. ویژگی‌هایی چون: ظاهر کتاب‌ها، چاپ و نحوه نگارش آن‌ها که به عنوان ویژگی‌های عمومی در نظر گرفته شدند. ویژگی‌های عمومی به نوبه خود به ویژگی‌های جزئی‌تری به این شرح تقسیم شد:

الف) ویژگی‌های ظاهری: جذابیت محتوایی کتاب‌ها، تناسب آن‌ها با گروه‌های سنی خاص، کیفیت صفحه‌آرایی و زیبا سازی به منظور تسهیل خوانش، تنوع و اندازه حروف و تناسب آن‌ها با گروه سنی مخاطبان، میزان استحکام کتاب و تناسب آن با گروه سنی مخاطبان، جذابیت ظاهری و ابعاد و قطع کتاب.

ب) ویژگی‌های کیفی و زبانی: شیوایی کلام و بیان و نحوه نگارش، سلیس بودن

و درستی کتاب به لحاظ زبانی، سادگی بیان و روانی گفتار کتاب متناسب با گروه سنی مخاطبان، هماهنگی عنوان کتاب با محتوا، کیفیت مقدمه و ارائه توضیح و توجیه مناسب برای معرفی کتاب، ارائه توصیه‌های مورد نیاز مخاطبان به منظور استفاده از کتاب، محتوای کتاب از نظر نوآوری و پیوستگی، توجه به پیش‌آمخته‌ها، تناسب محتوای کتاب با نیازهای زبان آموزان.

کتاب‌ها ابتدا به لحاظ ویژگی‌های عمومی و سپس به لحاظ ویژگی‌های فنی و اختصاصی ارزشیابی شدند. با توجه به این‌که این ویژگی‌ها از ارزش یکسان برخوردار نبودند، بنابراین کمیته داوران تصمیم گرفت، برای هر مجموعه از ویژگی‌ها، ضرایب متفاوتی را در نظر گیرد تا روند ارزشیابی کتاب‌ها منصفانه‌تر انجام گیرد. بنابراین برای مجموعه «الف» ضریب ۱ و برای مجموعه «ب»

ضریب ۲ در نظر گرفته شد. (فهرست واریسی شماره ۲)

پس از آن که گروه ارزشیاب مجموعه کتاب‌ها را به لحاظ نوع محتوا به هفت گروه متفاوت تقسیم کرد. سپس برای هر گروه ویژگی‌های خاصی را در نظر گرفت که ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌ها نامیده شدند، و از آن جایی که این ویژگی‌ها در مقایسه با ویژگی‌های عمومی، از اهمیت بیش‌تری برخوردار بودند، برای آنها ضریب ۳ در نظر گرفته شد.

ویژگی‌های کتاب‌ها و نیز گروه‌بندی اختصاصی آن‌ها به این شرح است:

۱. کتاب‌های آزمون سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی: این مجموعه به منظور آماده‌سازی زبان‌آموزان برای شرکت در آزمون‌های گوناگون و متعدد، از جمله آزمون‌های کنکور و نهایی نوشته

می‌شود. مجموعه کتاب‌های آزمون باید حاوی مجموعه سؤالاتی باشد که بتواند هدف‌های آموزشی و برنامه‌درسی زبان‌آموزی را تحکیم کند. (فهرست واریسی شماره ۳)

۲. کتاب‌های آموزشی حمایتی: کتاب‌های حمایتی کمبودهای برنامه‌درسی را به لحاظ اصول و مبانی زبان‌آموزی جبران می‌کنند. این کتاب‌ها برای تقویت درسی زبان‌آموزان، با ارائه تمرینات اضافه و رعایت سبک و سیاق کتاب‌های درسی و نیز موازی با آن‌ها، به تحکیم آموخته‌های زبان‌آموزان کمک می‌کنند. (فهرست واریسی شماره ۴)

۳. کتاب‌های آموزشی خاص: نوعی از کتاب‌های آموزشی، مفاهیم و پیام‌های آموزشی را بر اساس رویکرد، سبک و سیاق خاصی اشاعه می‌دهند. این نوع کتاب‌ها در راستای برنامه‌درسی و یا موازی با آن به رشته تحریر در می‌آیند و عملکرد آن‌ها به نوعی آموزش زبان عمومی و یا زبان اختصاصی رشته‌های گوناگون فنی حرفه‌ای و کاردانش را در برمی‌گیرد. (فهرست واریسی شماره ۵)

۴. کتاب‌های تمرین: این کتاب‌ها حاوی مجموعه تمرین‌هایی هستند که برای هر مقطع و سطح تحصیلی به طور جداگانه به رشته تحریر در می‌آیند. آنچه در این نوع کتاب‌ها باید پرهیز شود، پردازش به جنبه حل‌المسئله کتاب‌های درسی است. این کتاب‌ها باید در راستای برنامه‌درسی، برای

هر درس از هر سطح و مقطع تحصیلی، با ارائه تمرینات پیش‌تر، زبان‌آموزان را در یادگیری مطالب درسی کمک کنند و دانش آن‌ها را تحکیم بخشند. (فهرست و ارسسی شماره ۶)

۵. کتاب‌های فرهنگ و مرجع دانش‌آموز: این نوع کتاب‌ها در واقع کتاب‌های مرجع برای زبان‌آموزان هستند و معلومات لازم را به صورت واژه‌نامه و یا کتاب‌های دستور زبان، در اختیار آنان قرار می‌دهند. این کتاب‌ها آموزش مواردی چون: واژگان، نکات دستوری، تلفظ و املاهای کتاب‌های درسی و ارائه تمرینات موردتوجه قرار می‌دهند. در نگارش و تألیف این نوع کتاب‌ها باید از حروف نگاری فارسی کتاب‌های درسی دوری کرد و زبان‌آموزان را از چالش‌های غلط و متزلزل روند زبان‌آموزی نادرست برحذر داشت. (فهرست و ارسسی شماره ۷)

۶. کتاب‌های آموزش فن معلمی: این کتاب‌ها به منظور ارائه هر چه بهتر روش تدریس و فن معلمی به عنوان کتاب مرجع استفاده می‌شوند. عموماً این کتاب‌ها به معرفی مواردی چون: فنون تدریس، رویکردهای تازه به تدریس، ارائه راهکارهایی برای تدریس عملی، اطلاعاتی در مورد فنون ارزشیابی و رویکردهای تازه به ارزشیابی، می‌پردازند. (فهرست و ارسسی شماره ۸)

۷. کتاب‌های آموزش و تمرین: این مجموعه کتاب‌ها نیز همانند کتاب‌های

تمرین، حمایتی و آزمون، در راستای برنامه درسی و به منظور تحکیم دانش دستوری، واژگانی، درکی-شنیداری و یا خواندنی زبان‌آموزان ابتدا به موازات کتاب‌های درسی آموزش لازم را می‌دهند. سپس متناسب با آموزش داده شده، تمریناتی ارائه می‌کنند. در تألیف این نوع کتاب‌ها، مؤلفان نباید از زبان‌آموزی، به آزمون‌آموزی و ایجاد کلیشه در حل تمرینات روی بیاورند. (فهرست و ارسسی شماره ۹)

ارزشیابی کتاب‌ها، نتیجه‌گیری و اعلام نتایج

پس از تهیه چک لیست و نهایی کردن آن، روند داوری، از شکل جلسه به قضاوت انفرادی تبدیل شد و هر یک از

داوران به طور مستقل به ارزشیابی کتاب‌ها مبادرت ورزیدند. روند ارزشیابی طوری بود که هیچ داوری از نتیجه ارزشیابی داوران دیگر اطلاعی در دست نداشت و تنها بر اساس ملاک‌های تعیین و تعریف شده، کار ارزشیابی را انجام می‌داد. نهایتاً برگه‌های ارزشیابی همه در یک جا جمع و وارد برنامه «Excel» شد. سپس محاسبات نهایی جمع‌بندی و میانگین آن‌ها به دست آمد. به این ترتیب تعداد ۸ کتاب از ۷ گروه و از بین ۱۸۰ کتاب، به عنوان کتاب‌های برنده جایزه‌های اول، دوم و سوم معرفی شدند. (اسامی کتاب‌های آموزشی برگزیده و تقدیر شده در گزارش کامل جشنواره آمده است)

توصیه‌ها و راهکارهایی برای نگارش کتاب‌های آموزشی جدید

کنار دبیران قرار گرفته‌اند و به آموزش کمک شایانی می‌کنند. با این‌گونه کتاب‌ها می‌توان شاهد خلاقیت، تفکر و خودباوری در دانش‌آموزان بود و معلومات زبان‌آموزان را در مقاطع مختلف زمانی و سنی تحکیم بخشید.

بر اساس این ویژگی‌ها، کتاب‌ها باید:

- در راستای هدف‌های آموزش رسمی کشور باشند.

- محدود به حل تمرینات کتاب‌های درسی نباشند.

- زبان را به عنوان یک پدیده یکپارچه در نظر بگیرند.

- از جداسازی عناصر زبان و معرفی بدون بافت و تصنعی اجزای زبان پرهیزند.

- از ارائه مطالب به زبان مادری زبان‌آموزان پرهیزند.

- به هیچ وجه با ارائه مطالب غلط و نادرست (از قبیل تلفظ با املاي خط فارسی) در دانش‌آموزان شبهه ایجاد نکنند.

- برای ارائه جدید مطالب کتاب‌های درسی، به خلق و ایجاد بافت جدید مبادرت ورزند تا حوزه دانش زبان‌آموزان وسعت و قدرت تشخیص آن‌ها افزایش یابد.

- از ارائه کلیشه در پاسخگویی به تمرینات و حل آن‌ها پرهیزند.

- از آزمون آموزشی پرهیز کنند و به زبان آموزشی روی آورند.

- در صدد ایجاد شرایط بهتر یادگیری محتوای برنامه‌های درسی باشند.

اکنون زمان آن رسیده است که از افراط و تفریط در چاپ کتاب‌های آموزشی پرهیز کنیم و به چاپ کتاب‌هایی روی بیاوریم که با نیاز کارشناسان آموزشی، معلمان مجرب و دانش‌آموزان همگام هستند، مشکل را درک می‌کنند و درد را تسکین می‌دهند. در واقع آنچه که کتاب کمک آموزشی نام گرفته، چنین خصوصیتی را داراست. این کتاب‌ها با ایجاد شرایط لازم و ارائه تمرینات کافی و وافی، در صدد تقویت درس‌های زبان‌آموزان برآمده و در

فهرست واری شماره ۱ - انتخاب اولیه کتاب‌های آموزشی زبان انگلیسی (مرحله اول)

شماره شناسایی کتاب	نویسنده	سال انتشار	عنوان	ناشر
--------------------	---------	------------	-------	------

ردیف	شرح معیار	بله	خیر
۱	آیا کتاب برای استفاده زبان آموزان دوره متوسطه نوشته و چاپ شده است؟		
۲	آیا کتاب داخل ایران نوشته و چاپ شده است (کتاب اگت نیست)؟		
۳	آیا کتاب بین سال‌های ۷۶ تا ۸۰ چاپ شده است؟		
۴	آیا کتاب راهنمای کتاب‌های درسی است؟ (کتاب به صورت کتاب حل المسائل، واژگان و متون با علائم فارسی تلفظ شده و پاسخ تمرین‌های کتاب‌های درسی نیز ارائه شده است.)		
۵	آیا سطح کتاب، متناسب با سطح کتاب‌های درسی تنظیم شده است؟		
۶	آیا کتاب در راستای اهداف و محتوای برنامه‌های درسی متوسطه ارائه شده است؟		
نام و نام خانوادگی داور:			
امضا:			

فهرست واری شماره ۲ - ویژگی‌های عمومی کتاب‌های آموزشی زبان انگلیسی (مرحله دوم)

شماره شناسایی کتاب	نویسنده	سال انتشار	عنوان	ناشر
--------------------	---------	------------	-------	------

ردیف	شرح معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	کیفیت صفحه‌آرایی و زیباسازی در جهت آسان‌سازی خوانش					
۲	تنوع و اندازه حروف و تناسب آن با گروه سنی مخاطبان					
۳	میزان استحکام کتاب و تناسب آن با گروه سنی مخاطبان					
۴	جذابیت ظاهری، ابعاد و قطع کتاب					
۵	سلیس بودن و درستی کتاب به لحاظ زبانی					
۶	سادگی بیان و روانی گفتار کتاب متناسب با گروه سنی مخاطبان					
۷	همانگی عنوان کتاب با محتوا					
۸	کیفیت مقدمه و ارائه توضیح و توجیه مناسب برای معرفی کتاب و ارائه توصیه‌های مورد نیاز مخاطبان جهت استفاده از کتاب					
۹	محتوای کتاب از نظر نوآوری، پیوستگی و توجه به پیش‌آمخته‌ها					
۱۰	تناسب محتوای کتاب با نیازهای زبان آموزان					
نام و نام خانوادگی داور:						
امضاء:		جمع				
		جمع کل				

فهرست واری شماره ۴ - ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی حمایتی

ردیف	شرح معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	میزان انطباقی واژگان و ساختار کتاب با کتاب‌های درسی					
۲	مشخص بودن دستورالعمل مطالب					
۳	تناسب علمی محتوای کتاب با نیازهای زبان آموزان					
۴	کمک به رشد توانش زبانی زبان آموزان					
۵	ایجاد علاقه در زبان آموزان					
۶	کمک به رشد و تعالی فکری زبان آموزان					
نام و نام خانوادگی داور:						
امضا:		جمع				
		جمع کل				

فهرست واری شماره ۳ - ویژگی‌های کتاب‌های آموزش آزمون سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

ردیف	شرح معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	تنوع در سوالات					
۲	عدم تکرار سوالات آزمون					
۳	ارائه پاسخنامه تشریحی و صحت پاسخ‌ها					
۴	عدم ارائه کلیشه در نحوه پاسخگویی به سوالات					
۵	همانگی آزمون‌ها و پرسش‌ها با هدف‌های آموزشی و برنامه‌درسی					
۶	ایجاد انگیزه در جهت خودآزمایی زبان آموزان					
۷	ارائه پرسش‌ها در راستای رشد قدرت تفکر زبان آموزان					
نام و نام خانوادگی داور:						
امضا:		جمع				
		جمع کل				

فهرست واری شماره ۵ - ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی خاص

ردیف	شرح معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	تنظیم و ارائه مفاهیم بر اساس سطح دشواری مطالب					
۲	میزان انطباقی محتوای و فعالیت‌های کتاب با هدف‌ها و برنامه‌درسی					
۳	تناسب محتوای کتاب با گروه سنی مخاطب					
۴	سادگی کلامی در ارائه توضیحات آموزشی					
۵	تنوع در فعالیت‌ها					
۶	زمینه‌سازی برای یادگیری					
نام و نام خانوادگی داور:						
امضا:		جمع				
		جمع کل				

فهرست واریسی شماره ۷- ویژگی های کتاب های آموزشی فرهنگ و مرجع دانش آموز

ردیف	شرح معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	ارائه راهنمای مناسب جهت آسان سازی استفاده از کتاب					
۲	صحت علائم آوانگاری، مترادف ها و متضادها، مثال ها و غیره					
۳	ایجاد بافت مناسب جهت ارائه معانی واژگان					
۴	میزان همخوانی واژگان با کتاب های درسی					
۵	میزان کمک به زبان آموزان در جهت یادگیری واژگان درس ها					
نام و نام خانوادگی داور:		جمع				
امضا		جمع کل				

فهرست واریسی شماره ۶- ویژگی های کتاب های آموزشی تمرین

ردیف	شرح معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	ارائه تمرین های بیش تر با هدف تثبیت و تقویت آموخته ها					
۲	تنوع در تمرینات و تنظیم و ارائه آن ها به لحاظ سطح دشواری					
۳	تشریح نکات پیچیده و ارائه مثال های ساده در جهت تفهیم مطلب					
۴	همسویی تمرینات کتاب با محتوای کتاب های درسی					
۵	میزان اهمیت به موضوعات اصلی کتاب های درسی					
۶	کمک به زبان آموز برای تعمیق مطالب درسی و ایجاد فرصت های مؤثر یادگیری					
نام و نام خانوادگی داور:		جمع				
امضا		جمع کل				

فهرست واریسی شماره ۸- ویژگی های کتاب های آموزشی فن معلمی

ردیف	شرح معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	ارائه پروژه ها و فعالیت های اضافی برای ایجاد تنوع در فرایند تدریس					
۲	ارائه اطلاعات اساسی تدریس					
۳	پردازش به جنبه های نظری و عملی تدریس					
۴	ارتقای دانش معلم در جهت بهبود کیفی تدریس					
۵	هماهنگی محتوایی کتاب با نیازهای حرفه ای معلم					
۶	کمک به بهبود فرایند تدریس					
نام و نام خانوادگی داور:		جمع				
امضا		جمع کل				

فهرست واریسی شماره ۹- ویژگی های کتاب های آموزش و تمرین

ردیف	شرح معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	ارائه پرسش های متنوع یا در نظر گرفتن میزان سطح دشواری مطالب					
۲	ارائه پاسخنامه تشریحی و تشریح نکات پیچیده					
۳	سادگی کلامی در ارائه توضیحات آموزشی					
۴	عدم ارائه کلیشه در نحوه پاسخگویی به سوالات					
۵	میزان هماهنگی کتاب با هدف ها و برنامه های درسی					
۶	ایجاد فضای مناسب برای رشد و تعالی فکری زبان آموزان					
نام و نام خانوادگی داور:		جمع				
امضا		جمع کل				

بیانیه هیأت داوران سومین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

اشاره

بیانیه‌های هیأت داوران کتاب‌های آموزشی می‌کوشد تا یافته‌های علمی کاربردی و دیدگاه‌های کلیه صاحب‌نظران در باره سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی را برای استفاده نویسندگان، ناشران و سایر پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی ارائه نماید. به این منظور متن بیانیه چهار حوزه آموزشی **صنعت، کشاورزی کامپیوتر و عمران** مربوط به دوره آموزش متوسطه ارائه می‌گردد.

حوزه آموزش صنعت

توسعه، زمینه بسیار مناسبی برای عرضه و فروش فناوری‌های جدید فراهم آمده است، برنامه‌ریزان و مجریان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را همت بر آن است تا ضمن غلبه بر واردات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری که در پناه توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای میسر می‌شود، زمینه مساعدی برای نشر و توسعه سواد فناورانه پدید آورند. با نگاهی گذرا بر بازار نشر رسانه‌های مکتوب و غیرمکتوب، تعداد کم مؤلفان با تجربه و قدرتمند و خریداران اندک

آهنگ روند فناوری در سطح جهان بسیار سریع است و این پدیده نوظهور را جایی برای تأمل نیست. جهش‌های پی‌درپی صنعتی باعث شده است، سرعت و فاصله فناوری‌های جدید و قدیم هر لحظه بیش‌تر و بیش‌تر شود و به تبع آن، فرایند توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نیز دستخوش تغییرات فراوان گردد. از آن‌جا که در کشورهای در حال

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، در آینده‌ای نه چندان دور گشایشی منطقی در این مقوله پدیدآورد.

هیأت داوران کتاب‌های آموزشی در شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش، با عنایت به گستردگی زمینه‌های تخصصی، که در اندازه‌های متفاوتی بسته به نوع آمایش منطقه، توان اقتصادی و... در سطح منطقه تا سطح جهانی مطرح می‌شود و با در نظر گرفتن کمبودها و تنگناهای فراوان در زمینه نشر و انتشار کتاب‌های تخصصی، به داوری کتاب‌های ارجاع شده در چهار گروه (مکانیک، مواد، برق،

ساختمان) پرداخت. متأسفانه تعداد کتاب‌های عرضه شده در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و آموزش‌های مهارتی از تعداد مورد انتظار آنان بسیار کم‌تر بود. این امر نشانه کم‌علاقه بودن ناشران، به سبب منطقی نبودن بازده اقتصادی تألیف

کتاب‌های آموزشی در این گونه آموزش‌هاست و بنابراین دلایل، توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای نیازمند یک عزم ملی و فراگیر برای رفع مشکلات و موانع موجود در این زمینه است.

از تعداد ۸۴ عنوان کتاب ارجاع شده

کتاب‌های فنی و حرفه‌ای، متأسفانه در می‌یابیم که این بازار همچنان کم‌رونق و کم‌مشتري باقی مانده است و با وجود میل باطنی دل‌سوختگان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، تاکنون حرکتی در خور شأن و مرتبه رسانه‌های مکتوب در این گونه آموزش‌ها صورت نگرفته است. با آن‌که گاه و بی‌گاه اقداماتی موردی در جهت تشویق مؤلفان و ناشران کتاب‌های تخصصی شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش انجام شده است و می‌شود، مؤسسات و بخش‌های خصوصی و نیمه‌خصوصی به

دلیل سرمایه‌گذاری زیاد و بازده اقتصادی کم، در این زمینه فعالیت درخور توجهی نداشته‌اند. اقدامات موردی راهم نمی‌توان مصداقی برای موفقیت نشر کتاب‌های تخصصی در شاخه فنی و حرفه‌ای و مهارتی دانست.

با آن‌که در سطح کشور، توسعه سواد فنی و حرفه‌ای و مسأله

چند تألیفی بودن کتاب‌های تخصصی و گسترش این شاخص بسیار مهم، بسیار ناچیز بوده است، به نظر می‌رسد که اتخاذ سیاست‌های تشویقی و ایجاد زمینه‌های مناسب برای سرمایه‌گذاری در امر انتشار منابع کمک آموزشی، به خصوص در زمینه

از تعداد ۸۴ عنوان کتاب ارجاع شده به هیأت داوران، ۵۴ عنوان کتاب تألیفی و ۳۰ عنوان کتاب ترجمه شده بودند که این آمار، نشان دهنده غلبه کتاب‌های تألیفی بر کتاب‌های ترجمه شده است

به هیأت داوران، ۵۴ عنوان کتاب تألیفی و ۳۰ عنوان کتاب ترجمه شده بودند که این آمار، نشان دهنده غلبه کتاب‌های تألیفی بر کتاب‌های ترجمه شده است و این موضوع را که مؤلفان و مترجمان کم‌تر به منابع فنی خارجی (به زبان اصلی) برای توسعه سواد فنی و حرفه‌ای مراجعه و توجه کرده‌اند، بارز می‌سازد.

از همین رو، کتاب‌های ارائه شده، محدوده بسیار کمی از میدان وسیع آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را پوشش می‌دهند و در برخی رشته‌های پراهمیت با مقتضای کم‌تر، اصولاً کتابی به منزله کتاب آموزشی یا مرجع تهیه نشده است. نمونه بارز این موضوع در گروه علوم و فنون دریایی کاملاً مشهود است که هیچ اثر مکتوبی در این رشته‌ها عرضه نشده است.

هیأت داوران این حوزه امیدوارند، ناشران، مؤلفان و مترجمان محترم با توجه

به نیاز مخاطبان، به درک و شناخت فناوری‌های جدید جهانی که به آموزش‌های مادام‌العمر بستگی مطلق دارند، پردازند و ضمن بیان توانمندی‌های فناورانه، به یافته‌های جدید بشر دست یابند و به توسعه کمی و کیفی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

همت گمارند.

هیأت داوران کتاب‌های آموزشی در زمینه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی توصیه‌های خود را به این شرح به ناشران، مؤلفان و مترجمان محترم تقدیم می‌دارد:

۱. در زمینه دانش‌افزایی معلمان، کمبود چشمگیری وجود دارد و از آن‌جا که گسترش مهارت‌های فنی و فناورانه هنرآموزان در خور اهمیت بسیار است و انجام مستمر این امر از بدیهیات حرفه شریف معلمی است، باید با نشر کتاب‌های ارزشمند، به نیازهای حرفه‌ای هنرآموزان توجه بیش‌تری مبذول داشت.

۲. در رشته‌هایی از قبیل متالورژی، سرامیک، صنایع شیمیایی، صنایع نساجی، معدن، سیمان و نقشه‌برداری، تعداد کتاب‌های عرضه شده بسیار اندک و این در حالی که توسعه سواد علمی در این رشته‌ها بسیار ضروری است.

۳. در بعضی رشته‌ها مانند ناوبری، مکانیک موتورهای دریایی، الکترونیک و مخابرات دریایی و معدن، متأسفانه هیچ کتابی برای ارزشیابی به هیأت داوران ارجاع

**در بعضی رشته‌ها مانند
ناوبری، مکانیک
موتورهای دریایی،
الکترونیک و مخابرات
دریایی و معدن،
متأسفانه هیچ کتابی
برای ارزشیابی به هیأت
داوران ارجاع نشد**

نشد که با توجه به وسعت مرز آبی و وضعیت اقتصادی کشور، ضرورت دارد در این زمینه‌ها کتاب‌های متعددی تألیف شود و در اختیار مشتاقان قرار گیرد.

۴. در موضوع کتاب‌های سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در گروه مکانیک، مواد و عمران، اصولاً

کتابی برای ارزشیابی عرضه نشد که این موضوع، تعمق و برنامه‌ریزی بیش‌تری را برای انجام این امر مهم در زمینه تألیف می‌طلبد.

۵. تعدادی از کتاب‌های ارجاع شده به هیأت داوران در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از نظر سبک نگارش، حجم و محتوای تخصص‌های موجود با سن مخاطبان (هنرجویان) انطباق چندانی ندارد و توانایی انتقال مفاهیم در برخی از کتاب‌های عرضه شده، بسیار نازل است.

۶. در کتاب‌های کار و فعالیت، که باید با هدف ایجاد رویکردهای فعال در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تدوین شوند، متأسفانه فقدان مؤلفه‌هایی چون خلاقیت، طراحی موقعیت‌های کاوشگری، طراحی و ساخت مدارهای ساده، ماشین‌های مکانیکی، اتصالات و... کم‌تر مشاهده می‌شود. هیأت داوران انتظار دارد در آینده، برای تقویت مؤلفه‌هایی که مستقیماً با روحیه خلاق، تفکر در پدیده‌های جدید و طراحی و

ساخت ماشین‌آلات صنعتی ارتباط مستقیم دارند، فعالیت‌های گسترده‌تری انجام شود.

۷. از آن‌جا که کتاب‌های تخصصی دارای توان پوشش و افزایش معلومات هنرآموزان و هنرجویان، بیش‌تر مورد استقبال واقع می‌شوند، توصیه می‌شود قبل از اقدام به تألیف کتاب‌های تخصصی، با کارشناسان ذی‌ربط در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش مشورت و تبادل نظر بیش‌تری شود و در صورت امکان، کتاب‌های درسی هنرجویان در حکم کتاب‌های مرجع، مورد بازبینی و تعمق بیش‌تری قرار گیرند.

۸. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و آموزش‌های مهارتی سبب وابستگی مستقیم با فناوری‌های روز، نیازمند دانش فنی و درک تخصصی فراوان است. به این سبب، قویاً توصیه می‌شود، ناشران به زمینه‌های ترجمه، تألیف و ویراستاری فنی، حساسیت

بیش تری نشان دهند و میدان عمل وسیع تری برای متخصصان رشته های فنی و حرفه ای فراهم آورند.

هیأت داوران کتاب های آموزشی در شاخه های فنی و حرفه ای و کار دانش، برخی موارد مرتبط با استقبال نکردن ناشران در زمینه های ترجمه، تألیف و انتشار کتاب های تخصصی را به این شرح عنوان می دارد:

الف) کم توجهی برنامه ریزان کشور به توسعه سواد فنی و حرفه ای از طریق نشر منابع علمی.

ب) کمبود جاذبه های کافی و مناسب برای بخش خصوصی جهت

چاپ و انتشار کتاب های تخصصی.

پ) انحصاری بودن تألیف کتاب های درسی تخصصی در شاخه فنی و حرفه ای و نبود زمینه مناسب برای اجرای سیاست چند تألیفی کتاب های درسی.

ت) مشخص نبودن جایگاه و الگوهای تألیف کتاب های فنی و حرفه ای و مهارتی برای مؤلفان و ناشران.

ث) مبهم بودن هدف های برگزاری جشنواره رشد کتاب های آموزشی برای

برخی ناشران.

ج) کافی نبودن سیاست های تشویقی از قبیل اعطای وام، بزرگداشت مقام مؤلفان و ناشران، جاذبه های مادی و معنوی لازم و....

حوزه آموزش کشاورزی

اقتصاد پویا و سالم عامل بزرگی در پیشرفت و خوشبختی هر ملتی است. برای رسیدن به این مقصود، به تولید کافی با کیفیت مناسب نیاز داریم. بدیهی است، برنامه ریزی های بنیادی صحیح، اولین گام

در این زمینه به شمار می رود. عوامل اصلی اجرایی در تولید ماشین آلات، روش ها و نیروی انسانی هستند که باید هر یک در بالاترین سطح بهره وری باشند. بدیهی است اگر بهترین ماشین آلات و روش ها را در اختیار داشته باشیم، ولی فاقد نیروی انسانی متخصص و دلسوز باشیم، این فقدان سبب عقب ماندگی شدید

کتاب هایی که
موضوع آن ها با
برنامه های درسی
وزارت
آموزش و پرورش
همسویی نداشتند،
مورد داوری قرار
نگرفتند

خواهد شد.

تربیت نیروی انسانی در تمام زمینه ها از جمله کشاورزی، باید از سطوح آموزشی

متوسطه آغاز شود تا اثربخشی لازم را در توسعه کشور داشته باشد. کشور ما با دارا بودن اقلیم‌های متفاوت، می‌تواند یکی از قطب‌های بزرگ و تأمین و صدور مواد غذایی باشد. متأسفانه این امر تاکنون محقق نشده است. بدیهی است انتخاب محتوای مناسب آموزشی برای دوره

متوسطه، یکی از مناسب‌ترین راهکارها برای نیل به این هدف است که باعث آگاهی روز افزون جامعه از توانایی‌های بالقوه کشور در زمینه کشاورزی می‌شود.

تعداد کم آثار ارسال شده به جشنواره در زمینه علوم کشاورزی گویای این واقعیت است که هنوز اهمیت تولیدات کشاورزی و ضرورت آموزشی آن در سطح متوسطه بر همگان شناخته نشده است. البته به نظر می‌رسد، اطلاع‌رسانی همگانی در مورد این جشنواره و جایگاه آن نیز به خوبی صورت پذیرفته است. به این سبب، امیدواریم در جشنواره‌های بعدی، شاهد استقبال روز افزون ناشران و دست‌اندرکاران حوزه کشاورزی باشیم.

حوزه آموزش کامپیوتر

از دوران رایانه‌های حجیم و بزرگی که پردازش اطلاعات را با صرف هزینه گزاف و وقت زیاد انجام می‌دادند، مدت زیادی نمی‌گذرد. بسیاری از ما هنوز خاطره

رایانه‌هایی را که فضای زیادی از یک ساختمان را اشغال می‌کردند، از یاد نبرده‌ایم. اما امروزه افزایش سرعت پردازش، همراه با سهولت کاربرد و کوچکی حجم رایانه‌ها، به طرز اعجاب‌آوری این پدیده نوظهور را به صورت یک ابزار ضروری در زندگی ما درآورده است. کم‌تر کسی است که هر روز به نوعی از محصول کار رایانه استفاده نکند و کم‌تر کسی ممکن است هنوز عقیده داشته باشد، باید ذهن انسان را با عملیات تکراری، زمانگیر و خسته‌کننده‌ای را که رایانه می‌تواند در مدت کوتاهی انجام دهد، فرسوده کرد.

گنجایش عظیم رایانه‌ها برای ذخیره اطلاعات و توانایی انتقال سریع اطلاعات از یک سوی عالم به سوی دیگر و ارتباط سریع همه نقاط کره زمین باعث شده است این عصر را، عصر انفجار اطلاعات یا عصر انقلاب اطلاعات بخوانند.

در چنین فضایی، نقش وزارت آموزش و پرورش در حکم سازمانی که

اساس، برای تولید مواد آموزشی به همت ناشران خصوصی، اهمیت ویژه‌ای قائل است.

جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد فرصت مناسبی است تا کتاب‌های ناشران مورد ارزشیابی قرار گیرند و در صورت قرار گرفتن در چارچوب تعیین شده و دارا بودن ملاک‌های مورد نظر، به دبیران، هنرآموزان و دانش‌آموزان معرفی شوند.

در پی اعلام برگزاری جشنواره، ۷۰ عنوان کتاب کمک‌درسی در رشته کامپیوتر به دفتر جشنواره ارسال شد. هیأت داوران در چندین مرحله داوری پنج عنوان کتاب را با ملاک‌های تعیین شده، شایسته تقدیر تشخیص داد. شایان ذکر است که در زمینه رایانه، کتاب‌های بی‌شماری تألیف، ترجمه و چاپ شده‌اند که به دلایل گوناگون، از جمله آگاهی نداشتن ناشران از برگزاری جشنواره، جای آن‌ها در فهرست کتاب‌های ارسالی خالی بود.

کتاب‌هایی که موضوع آن‌ها با برنامه‌های درسی وزارت آموزش و پرورش همسویی نداشتند، مورد داوری قرار نگرفتند. به این سبب، توصیه می‌شود مؤلفان و ناشران گرامی در تهیه کتاب‌های کمک‌درسی، به محتوای درسی مخاطبان توجه بیش‌تری نشان دهند.

نظر به این که علم رایانه پدیده‌ای وارداتی است و ریشه پیدایش و تکوین آن

وظیفه آماده ساختن دانش‌آموزان را برای ورود به اجتماع به عهده دارد، چیست؟ وزارت آموزش و پرورش چگونه باید جوانانی را تربیت کند که قادر باشند در عین به کارگیری این ابزار جدید، مجذوب و مفتون آن نشوند؟

گنجاندن رشته رایانه در دو شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش و طراحی درسی تحت عنوان مبانی علم رایانه در رشته ریاضی فیزیک، در پاسخ به همین پرسش صورت گرفت. همین نیاز، ضرورت واردکردن درس‌های رایانه را در سایر رشته‌ها و حتی دوره‌های دیگر توجیه می‌کند.

واضح است که برنامه‌ریزی این رشته با ماهیت متغیر آن، با تربیت نیروی انسانی که فرایندی کند و زمانبر است، تقابل دارد. به این سبب، وزارت آموزش و پرورش برای منعطف ساختن برنامه‌های درسی و ایجاد پویایی در تولید مواد آموزشی، مشارکت بخش خصوصی را یکی از سیاست‌های خود قرار داده و بر همین

در کشورهای صنعتی قرار دارد، اکثر کتاب‌های منتشر شده در ایران ترجمه کتاب‌هایی هستند که در کشورهای اروپایی و آمریکایی تألیف شده‌اند. حتی برخی از کتاب‌های تألیفی نیز از کتاب‌های مشابه خارجی اقتباس شده‌اند.

به همین دلیل، با وجود این که تألیف کتاب امتیازی در انتخاب کتاب محسوب می‌شود، بیش‌تر کتاب‌های تقدیری، از آثار ترجمه شده هستند.

در مورد سطح کیفی محتوا و قالب کتاب‌ها نیز هیأت داوران عقیده دارد، با وجود این که برای تألیف و ترجمه این کتاب‌ها زحمت زیادی کشیده شده است، هنوز باید در انتظار کیفیت بهتر این کتاب‌ها بود و به این سبب، به مؤلفان و ناشران محترم توصیه می‌شود:

از آن‌جا که دانش‌آموزان کتاب کمک‌درسی را بدون کمک معلم مطالعه می‌کنند، این کتاب‌ها را تا حد امکان به صورت خودآموز، همراه با خودآزمایی، تمرین‌های متنوع و جالب، تصویرهای گویا و شرح روشن تصویر، و نثری ساده و بدون پیچیدگی تألیف کنند. استفاده از واژه‌نامه نیز به یادگیری دانش‌آموزان کمک می‌کند.

حوزه آموزش عمران

ساختمان در حکم یکی از نیازهای اولیه بشر، تا امروز جایگاه خاص خود را

در رأس هرم رشته‌های فنی حفظ کرده و به همین دلیل از دیدگاه تکامل، دارای سابقه‌ای طولانی است.

از نظر ابعادی، رشته ساختمان تنوع زیادی دارد. به همین دلیل، در کشورهای خارجی بالغ بر ۱۰۰ رشته تخصصی در این زمینه وجود دارند. فعالیت‌های اجرایی و عمران از دیرباز در کشور ما رونق داشته و محصول آن بناهای تاریخی بی‌نظیر در دنیاست. اما با صنعتی شدن جوامع و ورود فناوری‌های گوناگون که موجب مشغله‌های فکری شده‌اند، نیاز به کتاب بیش از هر زمان احساس می‌شود. به همین دلیل، برای اطلاع‌رسانی و جلوگیری از اتلاف وقت باید در این زمینه سیاستگذاری‌ها در جهت حمایت از تألیف کتاب، بیش از پیش شود. زیرا فقدان کتاب‌های علمی در کشور، موجب محدود شدن فرهنگ عمومی کشور، و شیوع تخلفات از آیین‌نامه‌ها و احساس عدم نیاز به ضوابط و مقررات در جامعه می‌شود. اگر از بُعد اقتصادی به این بخش بنگریم، ملاحظه می‌کنیم که ساختمان و موارد مرتبط با آن جزو سرمایه‌های ملی است و هرگونه نوسان در برنامه‌های زمان‌بندی، اجرا یا قیمت‌گذاری، به طور مستقیم بر جامعه اثر می‌گذارد. پس لازم است که همه دست به دست هم بدهند و در این زمینه، در حکم یک وظیفه قدم‌های مؤثری بردارند. انتظارات از حوزه‌های تأثیرگذار

به طور خلاصه به این شرح است:

نیستند؛

- استفاده از تصویرهای سه بعدی و قابل تجسم برای درک هر چه بیش تر خواننده.

۱. حوزه آموزش و پرورش

- برنامه ریزی مدون برای ارتباط هر چه بیش تر این رشته در سطوح آموزشی با استانداردهای جهانی؛
- آموزش هنرآموزان و آشنا کردن آن‌ها با آخرین نتایج و تحقیقات در سطح جهانی؛
- دایرکردن آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های ساختمانی در سطوح گوناگون برای فرهنگ سازی؛
- مشاوره و راهنمایی دانش‌آموزان در این شاخه و زیرمجموعه‌های آن.

۳. حوزه ناشران

- بالابردن کیفیت چاپ، به خصوص چاپ تصویرهای مطلوب؛
- استفاده از فونت‌ها و قلم‌های زیبا که موجب جذابیت متن شود؛
- متناسب کردن قطع کتاب با محتوای آن؛
- طراحی مطلوب جلد.

۲. حوزه مؤلفان

- تلاش برای هماهنگ کردن استانداردهای داخل با مطالب خارجی، به خصوص برای مترجمان؛
- انتخاب موضوعات متناسب با روش‌های اجرا و متناسب با مصالح مورد استفاده در کشور؛
- استفاده از تجربیات و سوابق دیگر کشورها؛
- تحقیق در زمینه‌هایی که سوابق و تجربیات آن‌ها به کشورها برمی‌گردد؛
- استفاده از متن‌های سلیس و روان و اصطلاحات عامه‌پسند؛
- تألیف موضوعاتی که دارای منابع

۴. زمینه‌های مورد نیاز

- مصالح جدید؛
- روش اجرایی ساختمان‌های متداول در کشور؛
- آشنایی با روش‌های مقاوم‌سازی بناها؛
- استفاده صحیح از مواد و مصالحی مانند بتن؛
- روش‌های جدید ساختمان‌سازی و فنون پیش ساخته کردن ساختمان‌ها؛
- سبک و عایق کردن ساختمان‌ها؛
- دستورالعمل‌های اجرایی و روش‌های صحیح کار؛
- مدیریت ساختمانی؛
- مدولار کردن ساختمان‌ها برای کاهش تورم.

کتاب آموزگاری است که بدون عصا و تازیانه ما را تربیت می کند
جکسون براون

کودکان انتخاب کتاب مناسب برای ملاحظات درباره

ترجمه: احمد غلامحسینی

اشاره

مقاله‌ی حاضر به نکاتی اشاره دارد که نه تنها برای ناشران کتاب‌های کودکان مفیدند، بلکه به والدین نیز در انتخاب کتاب‌های مناسب برای فرزندان‌شان یاری می‌رسانند. در واقع، داوران با چنین ملاحظات‌ی کتاب‌های برتر را از میان کتاب‌های کودکان بر می‌گزینند. از جمله‌ی این ملاحظات، در نظر گرفتن مراحل رشد کودک، عینی و ملموس بودن درک او از جهان، و نقش مکمل واژه و تصویر در توسعه و گسترش دانش کودکان از خود و دنیای اطرافشان است. شرح این نکات و سایر ظرافت‌های موضوع را در متن مقاله که از ترجمه‌ی روان و موفقی نیز برخوردار است، خواهید یافت. به منظور بیان دقیق‌تر ملاحظات، مطلب برای سه گروه از کودکان، شامل **پیش دبستانی، آمادگی و پایه‌ی اول**، و **پایه‌ی دوم**

و سوم، به تفکیک شرح داده شده‌اند. ما در انتخاب کتاب برای کودک، اولویت را به تناسب آن با مراحل رشد **شناختی**، **عاطفی و اجتماعی** کودکان می‌دهیم. توصیه می‌کنیم که در انتخاب کتاب برای بچه‌ها، به **علاقه‌ها، نگرانی‌ها**، و آنچه که برای آن‌ها شگفتی‌آور است، توجه کنید. برخی نکات حائز اهمیت در انتخاب کتاب برای کودکان پیش‌دبستانی تا سال سوم دبستان به این شرح می‌باشد:

الف) کودکان پیش‌دبستانی

غالباً ذهن بچه‌ها را به لایه‌های اسفنج تشبیه کرده‌اند. به همان ترتیب که اسفنج مایعاتی را جذب می‌کند و پس می‌دهد، به همان ترتیب نیز، فرضیات کودکان درباره‌ی دنیا حاصل یافته‌هایی است که با استفاده از حواس خود از دنیای پیرامونشان کسب می‌کنند. کودکان با استفاده از آنچه که از پیرامون خود کسب کرده‌اند، تجربیات خود را معنی‌دار می‌سازند و با بازسازی و اصلاح آن‌ها، به آزمون فرضیات خود درباره‌ی پدیده‌های پیرامونی خویش می‌پردازند.

تفکر بچه‌های سه چهار ساله عینی و ملموس است و دنیایی که آن‌ها تجربه می‌کنند، دنیایی است که وجود دارد. به عبارت دیگر، چیزی که دیده، شنیده، لمس، چشیده یا بوییده نشود، در ذهن

آن‌ها وجود ندارد. احساس عمومی آن‌ها از گذشته، حال و آینده و درک آن‌ها از حوادث و پدیده‌ها، براساس حوادثی است که در زندگی خود آن‌ها قبلاً اتفاق افتاده، یا در حال رخ دادن است و یا بعداً رخ خواهد داد. در نتیجه آن‌ها درک دقیقی درباره‌ی دیروز، امروز و فردا ندارد.

تجربیات بچه‌ها در این سن محدود است و کتاب‌ها با استفاده از تصویر و واژه، نقش مهمی در گسترش درک آن‌ها دارند. کودکان دانش خودشان را درباره‌ی دنیا از راه کتاب‌ها توسعه می‌دهند. جایی که یک واژه برای کودک ناآشنا جلوه می‌کند، تصویر به او کمک می‌کند تا آنچه را که هرگز ندیده است، در ذهن خود مجسم کند. تصویر به همراه متن، تلاش کودک را برای گسترش واژگان تسهیل می‌کند. برای مثال، بیش‌تر کودکان سه و چهار ساله ممکن است، هیچ‌گاه حیوانات را در محیط زندگی خودشان ندیده و به باغ و حش نرفته باشند. با استفاده از تصویر، بچه‌های شهر درباره‌ی زندگی بیرون از شهر، و بچه‌های روستا درباره‌ی زندگی شهری، چیزهای زیادی یاد می‌گیرند.

کتاب‌ها همچنین ابزاری برای ارائه‌ی مفاهیم به شمار می‌روند. مثلاً کتابی که الفبا را با موسیقی، رنگ یا شکل حیوانات آموزش می‌دهد، ضمن سرگرم کردن بچه‌ها، مفاهیم را با روشی لذت‌بخش و همراه با گسترش ذهن، به بچه‌ها یاد می‌دهد.

بچه‌های سه ساله تازه بر کنترل ادرار خود مسلط شده‌اند و برای اغلب آن‌ها، این اولین تجربه‌ی یادگیری است که یادگیری آن را به خاطر می‌آورند. (بیش تر کودکان نمی‌توانند شروع راه رفتن، نشستن، چهار دست و پا راه رفتن و سخن گفتن خود را به خاطر بیاورند.) با این یادگیری‌ها، آن‌ها احساس شایستگی و توانایی خود را برای کنترل عملکردهای بدنی، استقلال و عدم وابستگی به دیگران به دست می‌آورند.

در سنین پیش از دبستان کودکان با همه‌ی محدودیت‌هایی که برای آن‌ها ایجاد می‌شود، آسیب‌پذیری زیادی دارند. کنجکاو‌ی برای آن‌ها یک ویژگی به حساب می‌آید. کنجکاو‌ی زیاد، جذبه‌ی نافرمانی

نزد آن‌ها، و شیطننت، گاهی ماجراهای جالبی را به وجود می‌آورد. در نتیجه، چندان تعجب‌آور نیست که شخصیت‌های دارای ویژگی‌های کنجکاو‌ی و سرپیچی از دستورات، مورد علاقه‌ی بچه‌های این سنین باشند و ماجراهای هیجان‌انگیزی که برای قهرمانان این ماجراها پیش

می‌آیند، برای آن‌ها قابل قبول باشند. به تدریج با رشد استقلال و عدم وابستگی بچه‌ها، عوامل نگرانی‌زا در آن‌ها پدید می‌آیند. عواملی که کودکان نمی‌توانند بر آن‌ها تسلط و کنترل داشته باشند، مانند تاریکی یا رعد و برق، ترس و نگرانی و احساس پرخاشگری نسبت به افراد بزرگ‌تر یا کوچک‌تر از خود را در آن‌ها به وجود می‌آورند. شاید دلیل این امر را چنین بتوان توضیح داد که آن‌ها نمی‌توانند، تخیل را از واقعیت تمیز دهند. بعضی داستان‌های تخیلی که در آن‌ها، قهرمان خردسال داستان رفتار تهاجمی از خود نشان می‌دهد و در مقابل، از پاداش خوبی بهره‌مند می‌شود، می‌تواند باعث ترغیب کودکان به پرخاشگری شوند. نتیجه‌گیری داستان باید در حد معقول و قابل انتظار باشد و بچه‌ها را نترسانند. باید به طور مناسب، از وارد آمدن شوک به بچه‌ها پرهیز کرد. داستان‌هایی که در آن‌ها، سرانجام قهرمان خردسال (انسان یا بچه‌های حیوانات) به آغوش گرم خانواده می‌رسند، برای

بچه‌ها اطمینان بخش هستند.

طنز نیز می‌تواند، موقعیت مبهمی را به یک موقعیت بی‌خطر و سرگرم کننده تبدیل کند. مثلاً برای بچه‌ای که قرار است دارای خواهر و یا برادر کوچکی بشود، داستان کودکی که نمی‌دانست چگونه می‌توان بچه‌ای را که گریه می‌کند، ساکت کرد، مناسب است. داستان‌های آرامش‌بخش، نظیر داستان‌های کلاسیک، می‌توانند حواس بچه‌ها را از چیزهای ترس‌آور پرت کنند. شرح حادثه‌هایی که برای یک کودک اتفاق افتاده است، مثل زندگی یک کودک روستایی در شهر و یا زندگی یک کودک شهری در روستا نیز برای کودکان این سن مناسب است. کتاب‌های غیرتخیلی نیز که ماجراهای آن‌ها به طور تصادفی اتفاق افتاده‌اند، برای روبه‌رو شدن بچه‌ها با چالش‌های احساسی که با آن‌ها درگیر می‌شوند، می‌تواند باعث قوت قلب باشد.

در سن سه سالگی، اغلب بچه‌هایی که دارای رشد طبیعی هستند، بر واژه‌های پایه‌ی زبانی تسلط دارند. در این مرحله، اگر فعالیت بچه‌ها و اشیایی که با آن‌ها

سر و کار دارند، با یادگیری این واژه‌ها پیوند بخورد، دایره‌ی لغات بچه‌ها به سرعت رشد می‌کند. متون دارای ضرب آهنگ و واژه‌های آهنگین، برای شنوندگان به ویژه مخاطبان جوان‌تر، مناسب هستند. داستان‌هایی که در آن‌ها بازی با لغات و سرگرمی وجود دارد، فرصت‌های خوبی برای به خاطر سپردن متون و واژه‌های آهنگین برای بچه‌ها فراهم می‌آورند.

بچه‌های سه و چهار ساله تفاوت‌های قومی، زبانی، جنسی و یا ناتوانایی‌های فیزیکی افراد را درک می‌کنند. اغلب بچه‌ها در مقابل این تفاوت‌ها جهت‌گیری خاصی ندارند. کتاب‌های زیادی درباره‌ی قهرمانان از اقوام، نژادها و جنسیت‌های مختلف وجود دارند که خواندن آن‌ها برای کودکان، به کودک در برقراری مفهوم مثبت از خود کمک می‌کند. این نکته مهم است که هنگام انتخاب کتاب برای کودک، حتماً به دوران کودکی خود و

متناسب بودن کتاب‌ها با ویژگی‌های مورد علاقه‌ی دوران کودکی خود، توجه کنید. اغلب ما، به کتاب‌هایی که در دوران کودکی به عنوان بهترین کتاب می‌شناختیم، در حال

حاضر نگاه متفاوتی داریم .

ب) آمادگی و پایه‌ی اول

بیش تر کتاب‌های مورد علاقه‌ی بچه‌های پیش دبستانی، برای بچه‌های آمادگی و پایه‌ی اول دبستان نیز دارای جاذبه هستند؛ چرا که آن‌ها می‌توانند، کتاب‌ها را با نگاهی تازه بررسی کنند. تفکر بچه‌های آمادگی و دبستانی، کم‌تر از بچه‌های پیش دبستانی خود محور است، اما کماکان عینی است. بچه‌های در این سنین شروع به فهم ارتباطات، مانند دلایل، تأثیر، تقابل، و تبادل اطلاعات می‌کنند. دیروز، امروز و فردا، در این مرحله برای آنها معنی پیدا می‌کند. آن‌ها در حال ترک یک دنیای تخیلی و ورود به یک دنیای حقیقی هستند. کار مدرسه از بازی محوری، به یادگیری ساختارمند تغییر پیدا می‌کند. در کلاس درس آن‌ها، اسباب بازی‌ها، لگوها، جعبه‌های شن و بازی‌های نمایشی به تدریج جای خود را به خواندن، نوشتن و ریاضیات می‌دهند. اگرچه بیش‌تر این تغییر و تحول را می‌پذیرند، اما نباید نگرانی‌ها و اضطراب آن‌ها را در تطبیق خود با شرایط جدید دست کم گرفت. کتاب‌هایی که درباره‌ی نگرانی‌های روزمره و مشابه نوشته شده‌اند، و کتاب‌های فکاهی، برای کاهش نگرانی‌های آن‌ها مناسب هستند.

بچه‌های پنج شش ساله برای کتاب‌هایی با مفاهیم پیچیده‌تر آمادگی پیدا می‌کنند.

کتاب‌هایی که در آن‌ها، باید با استفاده از سه رنگ اصلی قرمز، زرد و آبی، رنگ‌های ترکیبی نارنجی، سبز و بنفش بسازند، و کتاب‌هایی که در آن‌ها مفاهیم اولیه ریاضی نظیر جلو، پشت، و... روزهای هفته و ماه‌های سال آمده‌اند، و کتاب‌های شمارش، برای این سنین مناسب هستند.

در این سنین، همچنان که نوع نگاه کودکان به دنیا و پدیده‌های آن از درون به بیرون تغییر پیدا می‌کند، اخلاقیات نیز در آن‌ها رشد می‌یابد. آن‌ها پی می‌برند، برخی مقررات رفتاری وجود دارند که اگر از آن‌ها پیروی شود، نتایج خوشایند و احتمالاً ناخوشایندی به دنبال خواهند داشت. برای بچه‌ها این نکته مهم است که بین یک رفتار و نتایج آن هماهنگی برقرار باشد. افسانه‌ها یا داستان‌های اخلاقی که عواقب ناشی از رفتارها را برای پنج و شش ساله‌ها بیان می‌کنند، برای آن‌ها آموزنده‌اند.

قصه‌های خنده‌دار، به‌ویژه قصه‌هایی که در آن‌ها بزرگسالان اشتباهات مضحکی را مرتکب می‌شوند، در این سن مورد علاقه‌ی بچه‌ها هستند.

ج) پایه‌های دوم و سوم

بچه‌ها در پایه‌های دوم و سوم واقع‌گرا هستند. آن‌ها می‌توانند درک کنند که خارج از تجربه‌ی آن‌ها، افراد و چیزهای دیگری نیز وجود دارند. در پایه‌ی سوم، بچه‌ها درک

می‌کنند که قبل از آن‌ها کسانی وجود داشته‌اند و بعد از آن‌ها نیز وجود خواهند داشت. در این سنین، کودکان به سرگذشت مردمان در گذشته و حال علاقه نشان می‌دهند. این علاقه‌مندی فرصتی برای ارائه‌ی زندگی‌نامه‌ها، به ویژه زندگی‌نامه‌ی افرادی که بچه‌ها در مدرسه درباره‌ی آن‌ها مطالعه می‌کنند و یا درباره‌ی آن‌ها اطلاعاتی دارند، فراهم می‌کند. کتاب‌های مصور درباره‌ی زندگی افراد مشهور معاصر، مانند رهبران سیاسی، ستاره‌های تلویزیونی و قهرمانان ورزشی می‌توانند مورد علاقه‌ی بچه‌ها قرار گیرند. داستان‌هایی درباره‌ی گذشتگان، به ویژه گذشته‌ای که به نوعی با زمان حال آنها پیوند دارد، مثل داستان زندگی افرادی که اختراع یا اختراعاتی داشته‌اند و نتیجه‌ی اختراع آن‌ها هنوز مورد استفاده قرار می‌گیرد، نیز برای بچه‌ها دلچسب است.

بچه‌های هفت و هشت ساله به موضوعات صنعتی علاقه دارند و می‌توانند مدت زیادی روی یک کار متمرکز شوند و درباره‌ی موضوعات مورد علاقه‌ی خود، اطلاعات زیادی کسب کنند. ناشران کتاب‌ها نیز بر مبنای این علاقه‌ی بچه‌ها، کتاب‌های زیادی درباره‌ی موضوعات غیرتخیلی که باعث گسترش و عمیق شدن اطلاعات بچه‌ها می‌شوند، تولید کرده‌اند. در سن هفت و هشت سالگی، بچه‌ها برای استقلال بیش‌تر شروع به مبارزه می‌کنند. همان‌طور که بچه‌های دو و سه ساله می‌خواهند هر کاری را خودشان انجام دهند، بچه‌های این سنین نیز دوست دارند،

مانند یک بزرگسال با آن‌ها رفتار شود. بچه‌های کمی بزرگ‌تر اعتقاد دارند که تمام رفتارهای آن‌ها کاملاً مناسب هستند. این موضوع باعث جلب علاقه‌ی بچه‌ها به آن دسته از کتاب‌هایی می‌شود که در آن‌ها، پشتکار و استقلال قهرمان داستان به نحو مؤثری با هم ترکیب شده‌اند. در این داستان‌ها، بزرگ‌ترها نقش کمی دارند یا اصلاً نقشی ندارند؛ برای مثال پسر یا دختر کارآگاهی که یک مسأله‌ی جنایی و مرموز را با اعتماد به نفس و به‌طور خنده‌داری تمام می‌کنند.

ساخت و تقویت خودباوری مثبت در این گروه سنی مورد تردید است. بچه‌هایی که تجربه‌ی قبلی کم‌تری دارند و تفاوت و کمبود توانایی آن‌ها مشهود است، کم‌تر از سوی دیگر بچه‌ها جذب می‌شوند. بچه‌ها نیاز شدیدی به وابستگی به همسالان دارند. ویژگی‌های بارز فیزیکی، نظیر رنگ پوست، شکل مو، سنگینی وزن، توانایی تحصیلی و نظایر آن‌ها در همسالان باعث می‌شوند، کودکان برای انطباق خودشان با محیط مجذب آن‌ها شوند یا از آن‌ها دوری کنند. کتاب‌هایی که درباره‌ی فرهنگ‌های متفاوت، عادات و یا جشن‌ها و خصوصیات آن‌ها نوشته شده‌اند، به ویژه کتاب‌هایی که قهرمانانشان از اقوام، نژادها، مذاهب و حتی جنسیت (زن و مرد) متفاوت هستند، به بچه‌ها کمک می‌کنند، بهتر به خودباوری برسند.

منبع

هنگامی که مردم از کتاب خواندن باز می مانند مثل این است که
از فکر کردن باز می مانند.
دیدرو

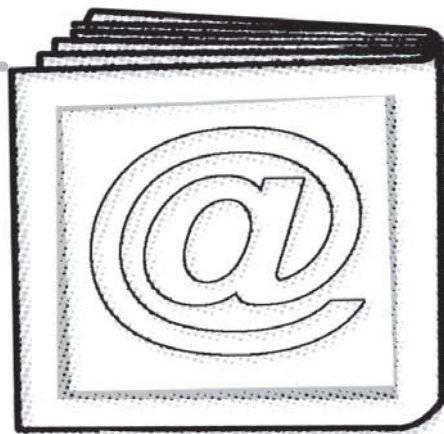

حوزه‌ی کتاب‌های آموزشی الکترونیکی در معرفی‌نشریات

با همکاری شهلا فهیمی

اشاره

جوانه می‌کوشد تا آن‌جا که امکان دارد، به وظیفه‌ی اطلاع‌رسانی خود تنوع بخشد، و ارائه‌ی اطلاعات لازم برای انتخاب نشریه‌ی الکترونیکی مورد نیاز و تماس با آن، گوشه‌ای از این اقدام است. مجموعه‌ی حاضر شش نشریه‌ی الکترونیکی را معرفی کرده است که به کتاب‌های آموزشی می‌پردازد.

الکترونیکی / محل نشر : انگلستان / ناشر :
Carfax publishing company, part of the
Taylor and francis Group

● موضوع: اطلاع رسانی، فناوری
اطلاعات، رسانه‌ها، فناوری ارتباطات،
آموزش.

● خلاصه‌ی مطالب: یادداشت سردبیر،
فهرست مندرجات و چکیده‌ی مقالات
(متن کامل با عضویت قابل
دست‌رسی است)، نقد و بررسی کتاب.

● آدرس اینترنتی: [http://www.tandf.co.uk/](http://www.tandf.co.uk/Journals/carfax/13581651.html)

[Journals/carfax/13581651.html](http://www.tandf.co.uk/Journals/carfax/13581651.html)

(۳) مجله‌ی کتابخانه مدرسه ۳

● آغاز انتشار: سپتامبر ۱۹۵۴ / تعداد
نشریه در سال: ۱۲ / نوع انتشار: چاپی و
دیجیتالی / محل نشر: آمریکا / ناشر:

Reed Business Information

● خلاصه‌ی مطالب: شامل اطلاعاتی که
به کتابداران در گردآوری مجموعه‌ای با
کیفیت کمک می‌کند و همچنین آموزش
نقش فناوری در یادگیری.

● آدرس اینترنتی: www.slj.com

(۴) ماهنامه‌ی فعالیت‌های رسانه‌ای

کتابخانه مدرسه ۴

● سال آغاز انتشار: ۱۹۸۴ / تعداد
نشریه در سال: ۱۰ / نوع انتشار: چاپی

(۱) اسکین دیپ ۱

● آغاز انتشار: بهار ۱۹۹۶ / فاصله‌ی
انتشار: دو بار در سال / نوع انتشار: چاپی
و الکترونیکی / محل نشر: انگلستان /
ناشر: Hewit & sons LTD.

● موضوع: کتابداری و اطلاع رسانی،
صحافی، چاپ و نشر، انواع صحافی،
کتاب‌سازی، چاپ سنگی.

● خلاصه‌ی مطالب: ارائه‌ی مقالات به
صورت تمام متن، معرفی فرصت‌های
مطالعه، معرفی و بررسی نامه‌های
ارسالی، اخبار شرکت‌ها و محصولات
تولید شده، معرفی همایش‌ها،
سخنرانی‌ها، نمایشگاه‌های برگزار شده.

● آدرس اینترنتی:

<http://www.hewit.com/skindeep.html>

(۲) مجله‌ی رسانه‌ی آموزشی ۲

● آغاز انتشار: بهار ۱۹۹۶ / فاصله‌ی
انتشار: گاهنامه / نوع انتشار: چاپی و

و دیجیتالی / محل نشر: آمریکا/ ناشر:

Green wood Publishing Group

● ۶. خلاصه‌ی مطالب: ارائه‌ی عقاید و نظراتی که درباره‌ی تأثیر کتابخانه‌های مدرسه‌ها بر آموزش مهارت‌های رسانه‌ای کتابخانه وجود دارد.

● آدرس اینترنتی:

www.schoollibraryMedia.com

۵) مجله‌ی هورن بوک^۵

● سال آغاز انتشار: ۱۹۲۴ / تعداد

نشریه در سال: ۳۶ / نوع انتشار: چاپی

و دیجیتالی / محل نشر: آمریکا/ ناشر:

Horn Book Inc

● خلاصه‌ی مطالب: بررسی بهترین

کتاب‌های منتشر شده برای کودکان،

مقالاتی راجع به کتاب‌های کودکان،

کاوش در دیدگاه‌ها و اخبار مربوط به

کتاب‌های کودکان در سراسر دنیا

● آدرس اینترنتی:

http://hbook.com/publications

/Magazine

۶) تحقیقات رسانه‌ای کتابخانه

مدرسه^۶

● سال آغاز انتشار: ۱۹۹۷ / تعداد

نشریه در سال: ۴ / نوع انتشار:

دیجیتالی / محل نشر: آمریکا/ ناشر:

American Library Association

● خلاصه‌ی مطالب: انتشار تحقیقات

انجام شده در ارتباط با مدیریت، اجرا

و ارزیابی برنامه‌های رسانه‌ای

کتابخانه‌های مدرسه‌ها. این نشریه

همچنین بر تحقیقاتی که در زمینه‌ی

تئوری‌های آموزشی، روش‌های تدریس

و نشریات اقتصادی مرتبط با کتابخانه‌های

مدرسه‌ها انجام شده‌اند، تأکید می‌کند.

● آدرس اینترنتی:

www.ala.org/aasl/slmr/

index.html

زیرنویس:

1. skin Deep

2. School library Journal

3. Journal of Educational Media

4. School library Media Activity Monthly

5. Horn Book Magazine

6. School Library Media Research

نظرخواهی از خوانندگان

فصل نامه سامان بخشی کتاب های آموزشی « جوانه »

اطلاع و آگاهی از نقطه نظرهای خوانندگان عزیز، بی شک کیفیت فصل نامه را بهبود می بخشد. از این رو، خواهشمند است با پاسخ به این پرسش ها و ارسال این پرسشنامه به دفتر نشریه، دست اندرکاران انتشار آن را یاری فرمایید.

۱. چگونه از انتشار فصل نامه آگاه شدید؟

۲. آیا به موقع به دست شما می رسد؟ بلی خیر

۳. شماره هایی از آن را که تاکنون دریافت داشته اید، مشخص کنید.

شماره اول دوم سوم چهارم پنجم ششم
هفتم هشتم نهم

۴. آیا از نحوه توزیع و دریافت فصل نامه راضی هستید؟

بلی نسبتاً خیر

۵. چند نمونه از آموزنده ترین مقاله هایی را که در « جوانه » خوانده اید، به ترتیب اولیت نام ببرید.

الف:

ب:

ج:

د:

هـ:

۶. نظر خود را در مورد کیفیت فصل نامه با گذاشتن علامت در جدول مشخص کنید.

ملاحظات	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	بسیار خوب	موارد
						کیفیت محتوا
						تقسیم بندی مطالب
						تنوع مطالب و تازگی موضوعات
						ویرایش
						طرح روی جلد
						عکس ها
						شیوه چاپ مطالب
						سایر موارد

۷. به نظر شما فصل نامه باید به چه موضوعاتی بیش تر بپردازد؟

الف:

ب:

ج:

د:

۸. در کدام زمینه های زیر علاقه مند به همکاری با فصل نامه هستید؟

- نگارش مقاله و یادداشت تبیین دیدگاه های حوزه تولید کتاب آموزشی
نقل تجربه نویسندگان آموزشی سایر با ذکر مورد ...

۹. آیا برای زمینه فعالیت شما مناسب است؟

- بلی نسبتاً خیر
لطفاً توضیح دهید:

۱۰. در حوزه کاری، علاوه بر شما چه کسانی «جوانه» را مطالعه می کنند؟

۱۱. نظرها، پیشنهادهای و انتقادهای خود را بنویسید.

۱۲. مشخصات خود را بنویسید.

- سن: جنس: مرد زن
میزان تحصیلات: سابقه فعالیت (به سال):
منطقه یا سازمان: شهرستان: استان:

۱۳. آیا مایلید نشریه به صورت اشتراک برای شما ارسال شود؟

- بلی خیر

۱۴. در صورت تمایل به همکاری، نام و نشانی و شماره تلفن خود را ذکر کنید.

نشانی دفتر نشریه:

تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸
دفتر انتشارات کمک آموزشی، دبیرخانه سامان بخشی کتاب های آموزشی

فصل نامه جوانه

نشانی پستی: تهران - صندوق پستی ۳۳۱-۱۵۸۷۵

تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۰۶۰۷۱

آدرس اینترنتی: www.samanketab.com

پست الکترونیکی: [Email:info@samanketab.com](mailto:info@samanketab.com)

Organizing the Supplementary Textbooks and The Educational Aids, The Ministry of Education

“**Javaneh**” is an educational, analytical and research magazine which is published quarterly. It aims at giving information, disseminating research findings and interchanging ideas between scholars and publishers regarding supplementary textbooks or educational aids development process.

Considering objectives of the ministry of education, publishers try to improve their knowledge and job’s experience continually. Through this magazine, they also try to promote by using their existing potentials.